
STRATEGIA ROZWOJU GMINY POTWORÓW NA LATA 2025-2040

PROJEKT

POTWORÓW 2025

Dokument opracowany przez:

Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe „BaSz”

mgr inż. Bartosz Szymusik

26-200 Końskie ul. Polna 72

www.basz.pl

tel./fax: 41 372 49 75 e-mail: basz@post.pl

przy współpracy:

Urzędu Gminy w Potworowie

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
I. UWARUNKOWANIA PRAWNE I USTALENIA DIAGNOSTYCZNE.....	7
1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNE I METODYKA OPRACOWANIA	7
1.2. KOMPLEMENTRANOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI	9
1.3. WNIOSKI Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	22
1.4. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY	28
1.5. ANALIZA SWOT	39
II. PLAN STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY POTWORÓW	44
2.1. WIZJA ROZWOJU GMINY POTWORÓW	45
2.2. MISJA ROZWOJU GMINY POTWORÓW	45
2.3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE ROZWOJU GMINY	46
2.4. KIERUNKI DZIAŁAŃ	51
III. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ ROZWOJU GMINY	62
IV. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE	76
V. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI WYZNACZONE DLA GMINY POTWORÓW	85
VI. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITORINGU, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII	91
6.1. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII.....	91
6.2. SYSEM MONITORINGU REALIZACJI STRATEGII.....	92
6.3. EWALUACJA	93
6.4. AKTUALIZACJA DOKUMENTU.....	94
6.5. WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII	94
VII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	98
VIII. ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA REALIZACJI PLANU STRATEGICZNEGO	99
IX. WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	102
BIBLIOGRAFIA	106
SPIS TABEL, RYSUNKÓW I WYKRESÓW	106
ZAŁĄCZNIK Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno- środowiskowej Gminy Potworów	

WSTĘP

Strategia rozwoju jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń, implikując przejście ze stanu istniejącego do pożądanego, wyrażonego w wizji rozwoju. Strategia rozwoju stanowi najważniejszy dokument przygotowywany przez samorząd gminny, który określa długookresowy plan działania, określający strategiczne cele rozwoju, zawierający kierunki oraz priorytety, które są niezbędne do realizacji przyjętych założeń.

Niniejszy dokument strategiczny stanowi również podstawę do opracowania i wdrażania projektów współfinansowanych m.in. ze środków zewnętrznych.

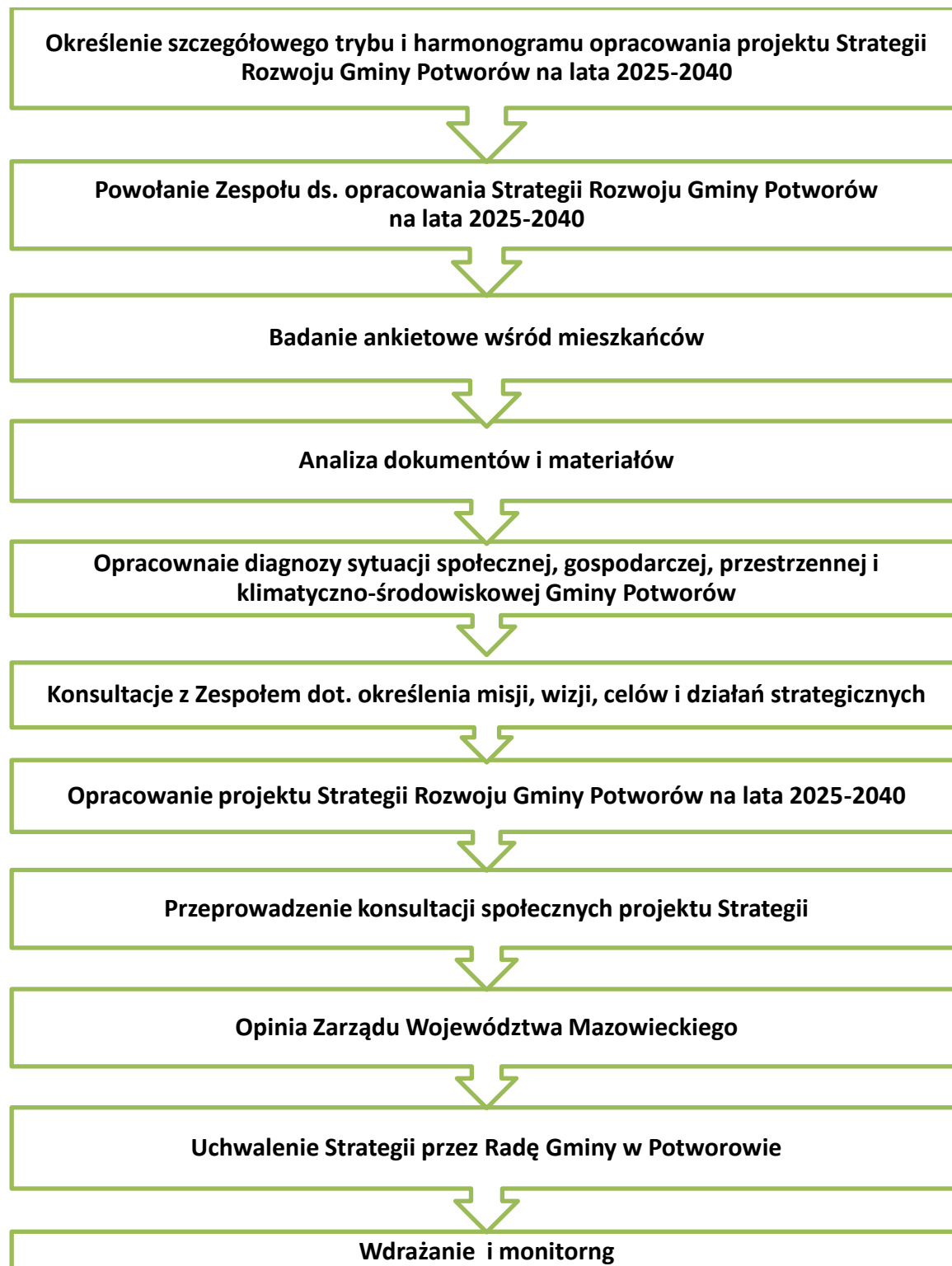
W ramach prac nad strategią rozwoju przeprowadzono diagnozę, której celem była analiza potencjału społeczno-gospodarczego gminy Potworów, uwzględniając przy tym warunki środowiskowo-klimatyczne oraz przestrzenne uwarunkowania. Diagnoza jest punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i działań.

W oparciu o wnioski z przeprowadzonej analizy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy w Strategii Rozwoju przedstawiono plan działań do 2040 roku. Określone zostały następujące elementy: wizja i misja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób realizacji i finansowania Strategii, ze wskazaniem podmiotów zaangażowanych w jej wdrażanie. Ponadto przedstawiono działania, które pozwolą osiągnąć zakładane długookresowe cele strategiczne.

Strategia Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040 powstała na mocy uchwały Nr XIX.74.2025 Rady Gminy w Potworowie z dnia 30 kwietnia 2025r. w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040, w tym trybu opracowania i konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Głównym powodem opracowania strategii była konieczność stworzenia długofalowego dokumentu odpowiadającego oczekiwaniom i wyzwaniom współczesności oraz konieczność dostosowania zapisów w strategii do nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce, mającego na celu zdynamizowanie rozwoju oraz redukowanie przestrzennych różnic rozwojowych. Bardzo ważną kwestię stanowiło również zapewnienie spójności pomiędzy strategią rozwoju gminy i aktualnie obowiązującymi dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności z celami Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze. Zasadniczym argumentem, przemawiającym za opracowaniem strategii rozwoju gminy Potworów była również konieczność dostosowania jej celów i działań do polityki spójności Unii Europejskiej oraz wynikających z tej polityki celów tematycznych, wdrażanych za pomocą krajowych i regionalnych programów operacyjnych finansowanych w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027.

ETAPY PROCESU PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU GMINY POTWORÓW NA LATA 2025-2040

Opracowanie strategii rozwoju pozwala na określenie najbardziej efektywnych działań mogących zapewnić dynamiczny rozwój całego obszaru, stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju oraz powstawanie nowych inicjatyw społecznych. Strategia stanowi ogół planowanych działań, zmierzających do realizacji wyznaczonych celów rozwojowych. Jest to sposób, w jaki gmina zamierza realizować swoją misję. Istotną cechą strategii jest budowa wizerunku gminy, który stanowi jej swoistą wizytówkę, jest źródłem informacji dla podmiotów gospodarczych, inwestorów i społeczności lokalnej o długoterminowych uwarunkowaniach rozwoju przyjętych przez gminę oraz o sposobach rozwiązywania przez nią pojawiających się problemów. Strategiczne planowanie polega przede wszystkim na wyeliminowaniu rozwiązań nierealnych. Każda strategia jest inna, ponieważ endo- i egzogeny wkład w programowanym przypadku jest inny. Za sprawą dokumentu strategicznego dana jednostka terytorialna może efektywnie wykorzystać własne zasoby, w tym zasoby finansowe, rzeczowe czy społeczne oraz określić sposoby przeciwdziałania pojawiającym się zagrożeniom. Strategia stanowi źródło zasad i zbiór rozwiązań.

Strategia Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040 składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwszą z nich jest część diagnostyczna, oparta na analizie danych zastanych, która pozwoliła na przedstawienie sytuacji w gminie oraz mocnych i słabych stron gminy. Drugi, kluczowy element stanowi część planistyczną, która identyfikuje kluczowe cele, kierunki i plany na poziomie strategicznym i operacyjnym. Dopełnienie stanowi omówienie systemu wdrażania i monitoringu oraz ram finansowych i źródeł finansowania, które jest niezbędne do oceny możliwości realizacji strategii.

I. UWARUNKOWANIA PRAWNE I USTALENIA DIAGNOSTYCZNE

1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNE I METODYKA OPRACOWANIA

PODSTAWA PRAWNA

Podstawą do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040 jest ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2024 poz. 1465 ze zm.), ustawa z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz. U. 2025 poz. 198) oraz ustawa z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. 2024 poz. 1112 ze zm.). Art. 10e ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym stanowi, że strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o których mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz. U. 2025 poz. 198) oraz określa w szczególności:

- 1) cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym;
- 2) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- 3) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- 4) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
- 5) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
- 6) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie województwa (Dz. U. 2024 poz. 566), wraz z zakresem planowanych działań;
- 7) obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
- 8) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
- 9) ramy finansowe i źródła finansowania.

Zgodnie z art. 10f. ust. 1. ustawy: *Rada gminy, w drodze uchwały, określa szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.* Dokument strategii wymaga podjęcia działań konsultacyjnych z interesariuszami zewnętrznymi, którymi są m.in. sąsiednie gminy i ich związki, a także lokalni partnerzy. Oprócz tego, projekt przedstawiony zostaje zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa przez zarząd województwa (art. 10f. 1-3.).

METODYKA OPRACOWANIA STRATEGII**Opracowanie Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Potworów**

Celem diagnozy jest określenie stanu rozwoju i struktury gminy oraz wskazanie istniejących tendencji przemian, które będą miały wpływ na kształtowanie strategicznych kierunków dalszego rozwoju lokalnego gminy. Diagnoza zawiera charakterystykę stanu obecnego gminy, pozwoli na poznanie mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń w najbliższym otoczeniu, co przekłada się na możliwość wyznaczenia kierunków rozwoju oraz celów, jakie należy osiągnąć, by skutecznie wzmacniać rozwój gminy.

Konsultacje społeczne

Konsultacje społeczne dają możliwość współudziału mieszkańców w budowaniu strategii. W ramach prac nad strategią zostało przeprowadzone wśród mieszkańców gminy badanie w formie ankiety internetowej udostępnionej na stronie gminy, którego celem było poznanie opinii mieszkańców o obecnej sytuacji w gminie oraz o zauważanych problemach i zadaniach rozwojowych, wskazania mocnych i słabych stron gminy.

Strategie rozwoju to dokumenty silnie uspołecznione, głos mieszkańców jest istotny przy ich tworzeniu. Dzięki ankiecie przeprowadzonej przez Internet, możliwe było poznanie rzeczywistych potrzeb lokalnej społeczności. Pozyskane w ramach ankietyzacji informacje mają wpływ na zdefiniowanie kierunków rozwoju gminy i zaplanowanie zadań do wykonania w perspektywie do 2040 roku.

Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod analizy diagnozy sytuacji. Służy porządkowaniu i segregacji faktów, danych i informacji pozyskanych na potrzeby opracowania diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy. Analiza stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenia priorytetów rozwoju. Jako główne zalety tej metody należy wskazać:

- generowanie z otoczenia szans rozwoju oraz zagrożeń hamujących rozwój gminy, szczególnie w kontekście efektywnego wykorzystania lokalnego potencjału,
- diagnozowanie bliższego oraz dalszego otoczenia gminy,
- określenie mocnych punktów oraz wskazania jej słabych stron pod kątem zasobów,
- poznanie otoczenia konkurencyjnego.

Opracowanie misji i wizji rozwoju gminy

Wizja rozwoju gminy stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie czasowej. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała gmina rozumiana, jako wspólnota mieszkańców tj. władze samorządowe, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, partnerzy i instytucje, wykorzystując przy tym możliwości płynące

z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja to pewne modelowe ujęcie gminy, które musi odzwierciedlać ambicje ogółu jej mieszkańców. Wizja powinna odpowiadać na pytania: Jak widzimy naszą gminę?, Czego chcemy, czego oczekujemy?, Jak chcemy, aby nas postrzegano?, Czego potrzebują mieszkańcy?

Rozwinięciem wizji jest misja, która służy określeniu tego, co w wyniku realizacji strategii rozwoju uzyskają mieszkańcy. Właściwie sformułowana zapewnia, iż rozwój będzie służył rzeczywistym oczekiwaniom społecznym. Misja w sposób dokładny definiuje charakter gminy a przede wszystkim wskazuje jej atuty. Dobrze wypracowana, wraz z wizją, pokazuje pozytywne ujęcie gminy w perspektywie czasowej. Jednocześnie misja stanowi ważne przesłanie, komunikujące w najprostszy sposób nadrzędną ideę strategii rozwoju.

Sformułowanie celów rozwoju gminy

Cele strategiczne i operacyjne odnoszą się bezpośrednio do wypracowanej misji i wizji rozwoju gminy. Bazą do formułowania celów strategicznych oraz zaplanowania kierunków działań są wnioski, które wyciągnięte zostały na pierwszym etapie prac nad strategią, czyli wnioski z diagnozy oraz analiza SWOT. Stanowią one odpowiedź na zidentyfikowane na etapie diagnostycznym problemy oraz są szansą na lepsze wykorzystanie potencjałów gminy.

Opracowanie modelu funkcjonalno-przestrzennego gminy

Ilustracją założeń strategii, która przedstawia długookresową wizję rozwoju gminy jest model funkcjonalno-przestrzenny gminy. Prezentacja graficzna, będąca odzwierciedleniem i dopełnieniem przedstawionych w dokumencie treści, sprawia, że wizja i kierunki rozwoju są bardziej przystępne w odbiorze.

Opracowanie części wdrożeniowej

Część wdrożeniowa dokumentu zawiera informacje na temat mechanizmów wdrażania tj. system realizacji strategii, monitoringu, ewaluacji i aktualizacji. W celu oceny możliwości realizacji zapisów w strategii określone zostaną ramy finansowe oraz źródła finansowania, które ułatwią ocenę jej realizacji.

1.2. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI

Strategia Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040 odnosząc się w swych założeniach (celach strategicznych, celach głównych i działaniach priorytetowych) do wykorzystywania lokalnych potencjałów i rozwiązywania problemów, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu subregionalnym i regionalnym, a także realizuje założenia dokumentów w przedmiotowym obszarze na szczeblu krajowym oraz europejskim. W związku z tym, komplementarność z innymi celami, działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność zaplanowanych przedsięwzięć. Polityka rozwoju gminy musi więc uwzględniać i wpisywać się w koncepcję rozwoju określoną w obowiązujących dokumentach nadrzędnych.

Podstawą aktualnie obowiązującego systemu zarządzania rozwojem kraju jest ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, natomiast głównymi dokumentami strategicznymi, w oparciu o które prowadzona jest polityka rozwoju są: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017r. oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 z 17 września 2019r.

Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 stanowi aktualizację średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Dokument ten zawiera nową wizję i model rozwoju kraju będące odpowiedzią na wyzwania stojące przed polską gospodarką. Wyzwania te określono mianem „pięciu pułapek rozwojowych”: średniego dochodu, braku równowagi, przeciętnego produktu, demograficznej oraz słabości instytucjonalnej. Niezależnie od nich za bariery rozwoju państwa uznano rozwarstwienie społeczne i utrzymujące się zróżnicowania przestrzenne w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego.

W SOR zawarte są rekomendacje dla polityk publicznych. Strategia stanowi również podstawę do zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych (strategii, polityk, programów).

Nowy model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Jego fundamentalnym wyzwaniem jest *przebudowanie modelu gospodarczego tak, żeby służył on całemu społeczeństwu*. SOR zmierza do *zmiany struktury gospodarki na rzecz uczynienia jej bardziej innowacyjną*, efektywnie wykorzystującą zasoby kapitału rzeczowego i ludzkiego. Na podkreślenie zasługuje dążenie do *zwiększenia odpowiedzialności instytucji państwa za kształtowanie procesów gospodarczych, społecznych i terytorialnych*.

Polityka regionalna doprowadzić ma do zwiększenia efektywności interwencji publicznej, w szczególności w odniesieniu do słabszych regionów, podregionów, miast i obszarów wiejskich, nie rezygnując jednak z wykorzystania potencjałów terytoriów wysoko rozwiniętych.

Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030		
CEL GŁÓWNY: <i>Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym</i>		
CEL SZCZEGÓŁOWY	GŁÓWNE OBSZARY KONCENTRACJI DZIAŁAŃ	CEL
I Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę,	Reindustrializacja	Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji.
	Rozwój innowacyjnych firm	Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach

dane i doskonałość organizacyjną		zagranicznych.
	Małe i średnie przedsiębiorstwa	Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia.
	Kapitał dla rozwoju	Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie przy większym wykorzystaniu środków krajowych.
	Ekspansja zagraniczna	Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie.
II Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Spójność społeczna	Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.
	Rozwój zrównoważony terytorialnie	Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania.
III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	Prawo w służbie obywatelom i gospodarce	Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli.
	Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem	Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno – gospodarczego i przestrzennego.
	E-państwo	Cyfrowe państwo usługowe.
	Finanse publiczne	Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne.
	Efektywność wykorzystania środków UE	Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe.
Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: kapitał ludzki i społeczny, cyfryzacja, transport, energia, środowisko, bezpieczeństwo narodowe		

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) rozwija postanowienia *Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030*, określone w filarze *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*. KSRR 2030 przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	
CEL GŁÓWNY: <i>Efektywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym</i>	
CELE SZCZEGÓŁOWE	KIERUNKI INTERWENCJI
1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo-wschodnia Polska oraz obszary zagrożone marginalizacją 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem 3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych 3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej

Cele realizowane będą poprzez zapisy uszczegółowiające zawarte w strategiach sektorowych:

- Polityka ekologiczna państwa 2030 z 16 lipca 2019r.,
- Strategii Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 z 10 listopada 2020r.,

- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 sierpień 2019r.,
- Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 z 27 października 2020r.,
- Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku z 24 września 2019 r.,
- Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 z 15 października 2019r.,
- Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej,

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły - Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022r. (Dz. U. 2022 poz. 2739), stanowiący aktualizację Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły przyjętego do realizacji w 2016r., w formie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. poz. 1841).

Zgodnie z ustawą – Prawo wodne, nadrzędnym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

Przyjęte w I cyklu planistycznym PZRP trzy cele główne, zostały utrzymane w II cyklu planistycznym, a ich realizację zapewnia osiągnięcie 11 celów szczegółowych w odniesieniu do zagrożenia od strony rzek. Poniżej przedstawiono cele główne i przyporządkowane im cele szczegółowe aPZRP:

1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego:

- 1.1. Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi;
- 1.2. Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP;

2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego:

- 2.1. Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi;
- 2.2. Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP;
- 2.3. Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP;

3. Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym:

- 3.1. Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych;
- 3.2. Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych;
- 3.3. Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi;
- 3.4. Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności;
- 3.5. Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe;
- 3.6. Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.

Przyjęte cele odnoszą się do wszystkich etapów zarządzania ryzykiem powodziowym (etap prewencji i ochrony, etap przygotowania oraz etap odbudowy i analiz).

Zgodnie z art. 166 pkt 10 ustawy Prawo wodne planowane zagospodarowanie nie może m.in. naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudniać zarządzanie ryzykiem powodziowym.

Zgodnie z obowiązującymi mapami zagrożenia powodziowego, dostępnymi na Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie a także Geoportalu Otwartych Danych Przestrzennych <https://polska.e-mapa.net/>, na terenie gminy Pawłów nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Na terenie gminy zagrożenie powodzią może wystąpić na terenach wzdłuż rzeki Wiązownicy. Na terenie gminy nie przewiduje się katastrofalnych zatopień zagrażających ludności.

- Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły - Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022r. w sprawie Planu zagospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300),

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi podstawę do podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych na obszarze dorzecza i zasady gospodarowania nimi. Służy także koordynowaniu działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wód zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji mogących negatywnie oddziaływać na wody. Plan zawiera m.in. wykaz Jednolitych części Wód Powierzchniowych (JCWP) oraz Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd), wykaz obszarów chronionych, o których mowa w art. 317 ust. 4 ustawy – Prawo wodne. W Planie określone zostały także cele środowiskowe dla Jednolitych Części Wód (JCW) i obszarów chronionych a także ocena postępu w osiąganiu celów środowiskowych JCWP, JCWPd i obszarów chronionych.

Teren gminy Potworów leży w zlewni środkowej Wisły i jej lewobrzeżnych dopływów: Pilicy i Radomki. Przez obszar gminy przebiega wododział zlewni tych rzek. Większa część gminy położona jest w dorzeczu Wiązownicy dopływu Radomki, jedynie kilka cieków płynących w północno-wschodniej części gminy należy do zlewni Drzewiczki, będącej dopływem Pilicy. Sieć rzeczna jest słabo rozwinięta i uboga pod względem ilości wody. Na terenie gminy funkcjonuje zbiornik w Rduchowie o powierzchni 30 ha oraz 10 mniejszych zbiorników retencyjnych o łącznej powierzchni 5,58 ha lustra wody i pojemności 55,70 tys. m³. Pełnią one głównie funkcje przeciwpożarowe, zaopatrzenia w wodę oraz wykorzystywane są do nawadniania terenów rolnych.

Zgodnie z Aktualizacją Planu zagospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły; Dz. U. 2023 poz. 300) gmina Potworów położona jest na obszarze państwowego gospodarstwa wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie, znajduje się w zasięgu zlewni

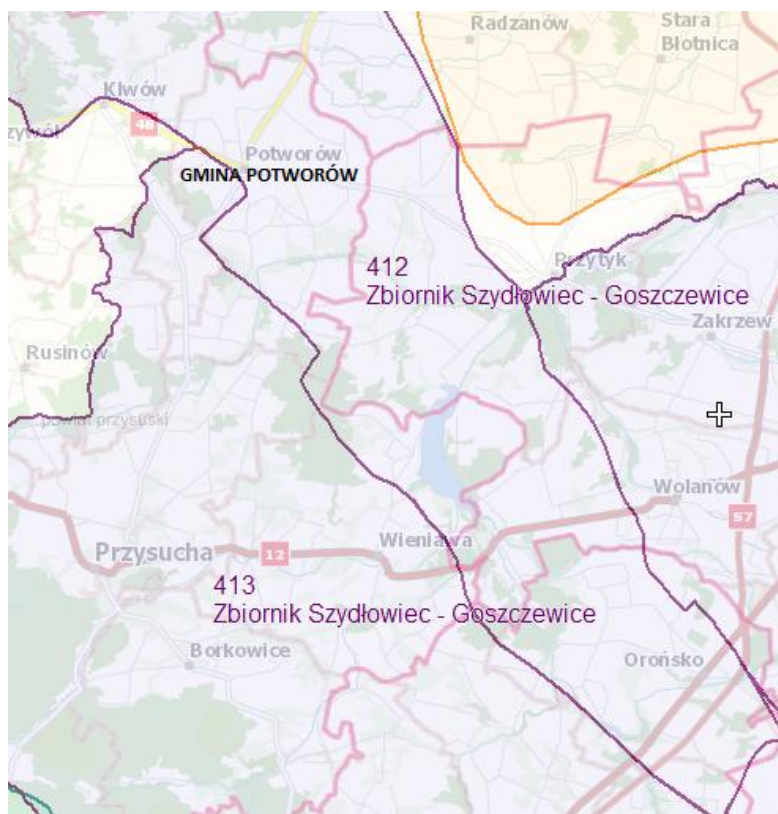
następujących Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP): PLRW200010254912 (Dopływ z Głuszyny), PLRW200010252499 (Wiązownica), PLRW200010254949 (Pierzchnianka) oraz PLRW200010254889 (dopływ spod Kozieńca).

Tabela 1. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych obejmujących teren gminy Potworów (<http://karty.apgw.gov.pl/> - Karty Charakterystyk JCWP)

Kod i nazwa JCWP	Status JCWP	Stan (ogólny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	Przypisane cele środowiskowe
PLRW200010254912 (Dopływ z Głuszyny)	NAT – naturalna część wód	zły stan wód	zagrożona	- dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych - dobry stan chemiczny
PLRW200010252499 (Wiązownica)	NAT – naturalna część wód	zły stan wód	zagrożona	- umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: azot ogólny, azot azotanowy; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D - dobry stan chemiczny
PLRW200010254949 (Pierzchnianka)	NAT – naturalna część wód	zły stan wód	zagrożona	- dobry stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych - stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry
PLRW200010254889 (dopływ spod Kozieńca).	SZCW – silnie zmieniona część wód	brak danych	zagrożona	- dobry potencjał ekologiczny - dobry stan chemiczny

Na obszarze gminy Potworów ujmowane są wody podziemne związane z utworami wodonośnymi czwartorzędowymi i jurajskimi. Zasadnicze znaczenie ma będący pod szczególną ochroną poziom wodonośny jury środkowej i górnej. Niemal cały obszar gminy znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP Goszczewice-Szydłowiec 412, 413, gdzie występują wody szczelinowo-porowe w piaskowcach środkowojurajskich i wody szczelinowo-krasowe w osadach węglanowych jury górnej. Wody czwartorzędowe występujące na terenie całej gminy, związane są z piaszczysto-żwirowymi utworami wodnolodowcowymi i piaskami rzecznyymi, których miąższość wzrasta w strefach dolin Wiązownicy i jej dopływów.

Rysunek 1. Położenie obszaru gminy względem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP)
(<https://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>)

Według map obrazujących granice jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), mapy dostępne na stronie internetowej <http://karty.apgw.gov.pl:4200/mapa>, teren gminy Pawłów położony jest w regionie wodnym Środkowej Wisły, na obszarze Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) PLGW200073, PLGW200074 oraz PLGW200085. Stan jednolitych części wód podziemnych został określony jako dobry.

Tabela 2. Charakterystyka JCWPd obejmujących teren gminy Potworów (<http://karty.apgw.gov.pl/> - Karty Charakterystyk JCWP)

Kod JCWPd	Lokalizacja		Stan		Cel stanu		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
	Nazwa dorzecza	RZWGW	chemiczny	ilościowy	chemicznego	ilościowego	
PLGW200073	Wisła	Warszawa	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona

PLGW200074	Wisła	Warszawa	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona
PLGW200085	Wisła	Warszawa	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona

II aktualizacja Planu Gospodarowania Wodami (IIaPGW) zawiera zestaw działań, ukierunkowanych na osiągnięcie celów środowiskowych dla wód powierzchniowych, podziemnych oraz obszarów chronionych. Informacje dotyczące działań zawarte są we wspomnianym Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, ponadto dodatkowych informacji w tym zakresie dostarczają Karty Charakterystyk JCWP i JCWPd, znajdujące się pod adresem [www:https://apgw.gov.pl](https://apgw.gov.pl) (zakładka: KARTY CHARAKTERYSTYK).

Jak wykazano w powyższych zestawieniach tabelarycznych, na terenie gminy Pawłów występują cztery rzeczne JCWP. W katalogu działań JCWP rzecznych (RW) zgrupowano łącznie 32 działania w następujących kategoriach:

- adaptacja do zmian klimatu,
- edukacja i informacja,
- gospodarka ściekowa,
- kształtowanie stosunków wodnych w zlewni JCWP,
- ograniczenie zanieczyszczeń rozproszonych z rolnictwa,
- poprawa warunków dla obszarów chronionych,
- poprawa warunków hydromorfologicznych rzek i potoków,
- redukcja emisji i zrzutów substancji priorytetowych,
- aktualizacja programu ochrony środowiska,
- zapewnienie ciągłości biologicznej i morfologicznej rzek i potoków,
- zapewnienie ciągłości biologicznej rzek i potoków.

Natomiast Katalog działań dla JCWPd (GW) obejmuje 37 działań, w tym 34 nowe działania oraz 3 działania kontynuowane z aPGW, które zgrupowano w pięciu kategoriach, odnoszących się do sektorów gospodarki mających wpływ na stan JCWPd:

- gospodarka komunalna,
- leśnictwo,
- przemysł,
- rolnictwo,
- inne.

W niniejszej Strategii Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040 ujęte zostały zadania, których realizacja będzie mieć pozytywny wpływ na stan środowiska naturalnego - przyczyni się do ochrony wód przed zanieczyszczeniami. Kluczowe będą tu przede wszystkim zadania dotyczące rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej, przebudowy oczyszczalni ścieków w miejscowości Grabowa czy kontynuacji budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

- Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) na lata 2021-2027 – Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom (Dz. U. 2021 poz. 1615). Jest to dokument o strategicznym znaczeniu, do którego będą się odnosiły wszystkie późniejsze, konkretne działania minimalizujące skutki suszy, podejmowane zarówno przez organy administracji rządowej, jak i samorządy.

Główny cel PPSS, jakim jest „przeciwdziałanie skutkom suszy”, odwołuje się do procesu kształtowania zasobów wodnych oraz do racjonalnego korzystania z zasobów wodnych zgodnie z obowiązującymi normatywami.

Do celów szczegółowych PPSS należą:

- 1) skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy;
- 2) zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy;
- 3) edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy;
- 4) formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Załącznik nr 4 do PPSS zawiera katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy, do których należą:

1. Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych,
2. Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych,
3. Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych,
4. Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji,
5. Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy,
6. Analiza możliwości zwiększenia retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji,
7. Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji,
8. Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększenia retencji glebowej,
9. Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych,
10. Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych,
11. Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli,

12. Opracowanie projektu zintegrowanego systemu monitoringu suszy wraz z określeniem założeń administracyjnych i prawnych dla jego funkcjonowania,
13. Optymalizacja zasad udzielania dotacji celowej na pokrycie części odszkodowań z tytułu szkód spowodowanych przez suszę rolniczą oraz zawierania umów ubezpieczenia od ryzyka wystąpienia skutków suszy rolniczej,
14. Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów,
15. Opracowanie efektywnego systemu zarządzania ryzykiem suszy w zakresie czasowego ograniczenia w korzystaniu z wód,
16. Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej (działanie polega na stworzeniu procedur w zakresie zapewnienia zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi w przypadku, gdy dotrzymanie ciągłości usług i odpowiednich parametrów dostarczanej przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne nie jest możliwe lub doznaje ograniczeń w związku z występowaniem zjawiska suszy hydrologicznej lub hydrogeologicznej),
17. Czasowe ograniczenie korzystania z wód (Działanie polega na wprowadzeniu, zgodnie z wcześniej opracowaną procedurą, ograniczeń w korzystaniu z wód w związku z wystąpieniem suszy. W wyniku wprowadzenia ograniczeń, część użytkowników zmuszona byłaby do zmiany sposobu korzystania z wód, w szczególności w zakresie poboru wody. Każdorazowo grupa użytkowników objętych działaniem musi być indywidualnie ustalana w zależności od obszaru objętego działaniem oraz przyjętych priorytetów w korzystaniu z wód),
18. Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód,
19. Opracowanie i wdrożenie działań/lekcji dot. tematyki suszy do szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych w szczególności w zakresie definicji suszy, przyczyn jej występowania, skutkach oraz sposobów identyfikowania i przeciwdziałania jej skutkom,
20. Opracowanie i wdrażanie programu edukacyjnego o przyczynach występowania suszy, sposobach jej identyfikowania, obszarach gospodarczych, społecznych i środowiskowych wrażliwych na suszę oraz przeciwdziałaniu jej skutkom,
21. Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych,
22. Opracowanie zbioru dobrych praktyk służących racjonalizacji zużycia wody w rolnictwie,

23. Propagowanie ponownego wykorzystania wód,
24. Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych,
25. Przegląd pozwoleń wodnoprawnych i pozwoleń zintegrowanych na obszarach o zasobach dyspozycyjnych o intensywnym i bardzo intensywnym stopniu wykorzystania,
26. Opracowanie zasad finansowania działań przeciwdziałających skutkom suszy,
27. Opracowanie Programu przeciwdziałania niedoborowi wody.

Dla każdego z w/w działań określono zasięg oddziaływania (krajowe/regionalne/lokalne), organy odpowiedzialne za opracowanie/przygotowanie podstaw do realizacji działania, wdrożenie, spodziewany rezultat wdrożenia każdego działania a także priorytet realizacji. **PPSS** zawiera mapy zagrożenia suszą dla obszaru całego kraju, które dostarczają ważnej informacji dla planowania działań na rzecz przeciwdziałania jej skutkom. Wyznaczone zasięgi opracowane zostały w układzie hierarchicznym w czterostopniowym podziale zagrożenia suszą – cztery klasy obszarów:

- 1) I klasa – obszary zagrożone w stopniu słabym;
- 2) II klasa – obszary zagrożone w stopniu umiarkowanym;
- 3) III klasa – obszary zagrożone w stopniu silnym;
- 4) IV klasa – obszary zagrożone w stopniu ekstremalnym.

Analiza zagrożenia występowania suszy obejmuje następujące jej typy: rolnicza, hydrologiczna oraz hydrogeologiczna.

Biorąc pod uwagę stopień zagrożenia suszą według klas łącznego zagrożenia suszą, jak również stopień zagrożenia suszą w zależności od jej typu tj. rolnicza, hydrologiczna i hydrogeologiczna, teren gminy Potworów położony jest:

- według mapy klas zagrożenia suszą rolniczą na terenach rolnych i leśnych – na terenach słabo zagrożonych suszą (klasa I) oraz umiarkowanie zagrożonych suszą (klasa II);
- według mapy klas zagrożenia suszą hydrologiczną – na terenach umiarkowanie zagrożonych suszą (klasa II);
- według mapy klas zagrożenia suszą hydrogeologiczną w JCWPd – na terenach słabo zagrożonych suszą (klasa I);
- według mapy łącznego zagrożenia suszą (suma klas zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną) – na terenach silnie zagrożonych suszą.

Najważniejszym dokumentem samorządu województwa o randze regionalnej jest **Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030+ Innowacyjne Mazowsze**, który określa wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym, przestrzennym oraz określa działania niezbędne do ich osiągnięcia.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze	
WIZJA ROZWOJU: Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie CEL GŁÓWNY: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważone przestrzennie rozwój województwa służący wzrostowi regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska	
CELE ROZWOJOWE:	KIERUNKI DZIAŁAŃ:
KONKURENCYJNE I INNOWACYJNE MAZOWSZE Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości 2. Rozwój zintegrowanego systemu sprzyjającego generowaniu i absorpcji innowacji 3. Cyfryzacja gospodarki 4. Rozwój wyspecjalizowanej gospodarki 5. Rozwój miast jako centrów aktywności gospodarczej 6. Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich
DOSTĘPNE I MOBILNE MAZOWSZE Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	7. Zwiększenie dostępności transportowej i spójności przestrzennej regionu oraz udziału środków transportu przyjaznych dla środowiska, mieszkańców i przestrzeni 8. Rozwój uporządkowanej sieci osadniczej, sprzyjającej wykorzystaniu transportu zbiorowego i ruchowi niezmotywowanemu 9. Utworzenie systemu tranzytowego i ograniczenie ruchu tranzytowego na pozostałych trasach
ZIELONE I NISKOEMISYJNE MAZOWSZE Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	10. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska 11. Proekologiczna transformacja energetyki 12. Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu 13. Poprawa jakości środowiska 14. Podnoszenie efektywności energetycznej
MAZOWSZE ZINTEGROWANE SPOŁECZNIE Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	15. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego 16. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych 17. Aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców 18. Rozwój priorytetowych dla województwa dziedzin nauki 19. Wyłączenie i integracja społeczna

MAZOWSZE BOGATE KULTUROWO Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia	20. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego 21. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju gospodarczego i promocji województwa 22. Upowszechnianie kultury i twórczości 23. Kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej
---	--

1.3. WNIOSKI Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Dla potrzeb opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040”, przed przystąpieniem do opracowania *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Potworów* przeprowadzone zostały konsultacje społeczne w formie ankiety skierowanej do mieszkańców gminy, organizacji oraz przedsiębiorców działających na terenie gminy. Informację o prowadzonych konsultacjach społecznych wraz z ankietami w formie edytowalnego kwestionariusza udostępniono na stronie Urzędu Gminy Potworów.

Pytania ankietowe obejmowały swoim zakresem m.in.: ocenę poziomu życia w gminie, określenie najważniejszych problemów wpływających na warunki życia w chwili obecnej oraz określenie pozytywnych i negatywnych cech funkcjonowania gminy (szanse i zagrożenia rozwojowe), a także największych wyzwań rozwojowych dla gminy. Ponadto w ankietach była możliwość wskazania najważniejszych (z punktu widzenia ankietowanych) inwestycji do zrealizowania w najbliższych latach.

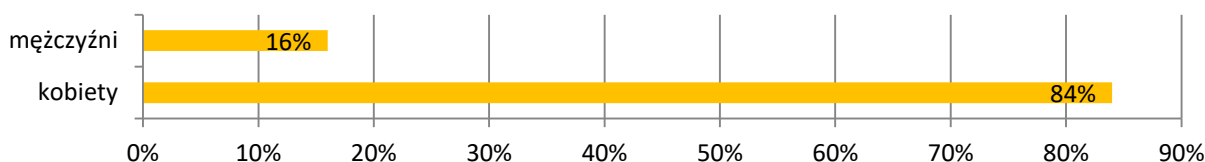
Głównym celem przeprowadzenia ankiet było poznanie opinii społeczeństwa dotyczących głównych aspektów funkcjonowania gminy, które przyczyniły się do określenia priorytetów rozwojowych w nadchodzących latach.

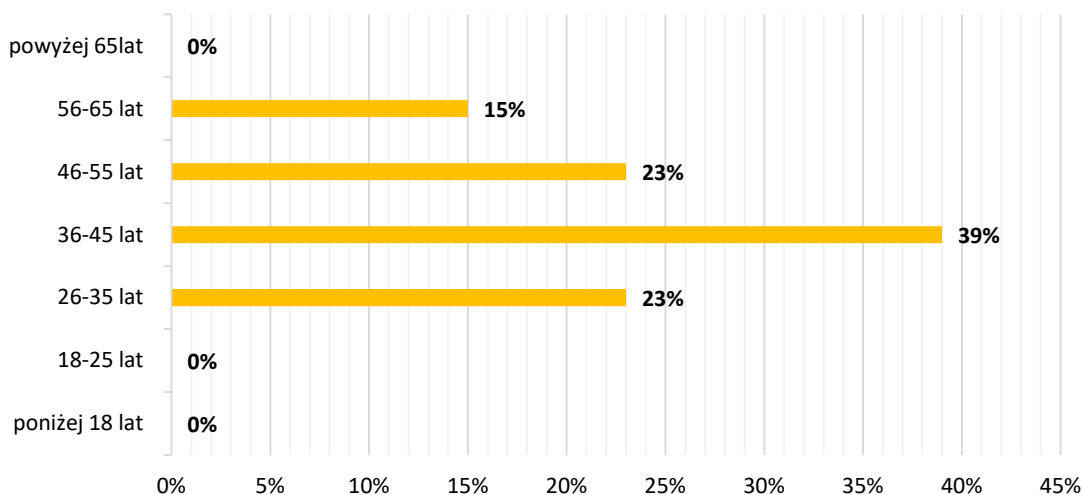
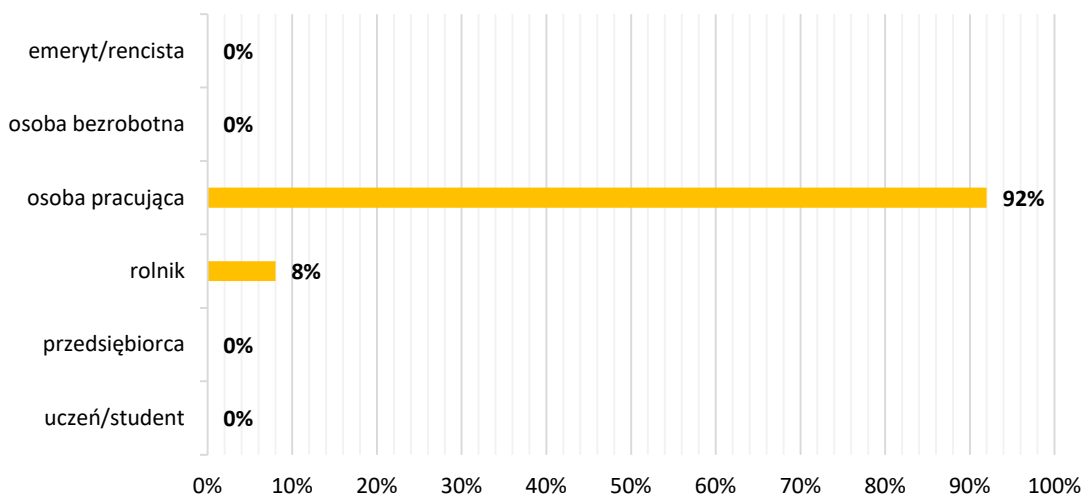
WYNIKI ANKIETY SKIEROWANEJ DO MIESZKAŃCÓW GMINY

Charakterystyka respondentów, którzy wzięli udział w konsultacjach społecznych

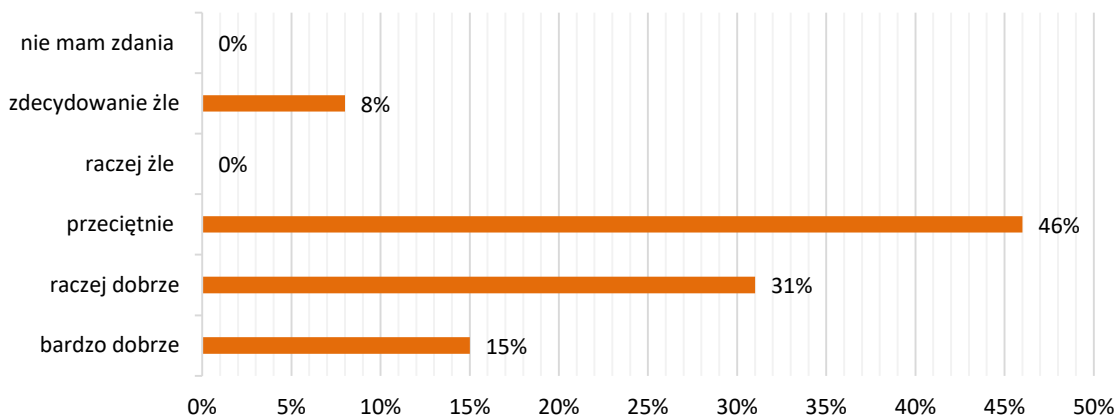
Osoby wypełniające ankietę to w 85% mieszkańcy gminy Potworów – wyniki procentowe

Podział osób ze względu na płeć:

Podział osób ze względu na wiek:**Podział osób ze względu na zatrudnienie/zajęcie:****Zestawienie odpowiedzi z ankiet****1. Jak ocenia Pani/Pan warunki życia w gminie Potworów?***(Wybierz jedną odpowiedź)*

Wyniki przedstawiono procentowo (%)

2. Jak ocenia Pan/Pani warunki życia w gminie w wymienionych obszarach/dziedzinach?

(W kratkę wstaw ocenę: 5-bardzo dobrze, 4-raczej dobrze, 3-przeciętnie, 2-raczej źle, 1-zdecydowanie źle)

Wyniki przedstawiono procentowo (%)

Wyszczególnienie	1	2	3	4	5
Dostępność i jakość edukacji szkolnej (poziom nauczania w szkołach)	15	0	54	23	8
Dostępność i jakość edukacji przedszkolnej i opieki nad małym dzieckiem (żłobki)	8	0	23	61	8
Dostęp do infrastruktury turystycznej, miejsc rekreacji i aktywnego wypoczynku	62	0	15	15	8
Dostępność infrastruktury sportowej na terenie gminy	8	8	46	38	0
Dostępność infrastruktury/oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci (place zabaw)	8	23	46	23	0
Dostęp do instytucji kultury/usług kulturalnych na terenie gminy	31	15	23	31	0
Dostępność komunikacyjna	23	15	47	15	0
Bezpieczeństwo publiczne	8	8	67	8	15
Dostęp do opieki zdrowotnej (infrastruktura i opieka medyczna)	8	0	15	69	8
Wsparcie osób starszych oferowane na terenie gminy (DPS, Kluby Seniora)	15	31	15	31	8
Możliwość zatrudnienia i warunki rozwoju i pracy zawodowej	16	42	25	9	8
Atrakcyjność inwestycyjna gminy (zasób terenów przeznaczonych pod inwestycje, uzbrojenie tych terenów)	8	33	42	9	8
Atrakcyjność gminy pod kątem prowadzenia własnej działalności gospodarczej	8	42	9	33	8
Jakość i rozwój przetwórstwa warzywnego	8	33	33	17	9
Stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej (chodniki, oświetlenie, przystanki)	17	0	25	50	8
Dostępność i jakość infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej	8	17	42	25	8
Dostępność do sieci gazowniczej	76	8	16	0	0

Dostęp i jakość Internetu w gminie	8	0	50	34	8
Jakość powietrza atmosferycznego	8	0	50	34	8
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej (zieleni, szlaki turystyczne, estetyka miejsc publicznych)	8	50	8	34	0
Świadomość ekologiczna mieszkańców gminy (segregacja odpadów, spalanie paliw)	8	42	16	34	0

3. Jakim zdaniem Pani/Pana są mocne strony gminy?

Istniała możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi (Wyniki przedstawiono według hierarchii głosów).

Wśród mocnych stron gminy, respondenci wymienili: teren gminy dobrze rozwinięty rolniczo, dobry stan dróg lokalnych, istniejąca sieć wodociągowa, dobra infrastruktura techniczna, skupy warzyw – dostępność, atrakcyjne położenie geograficzne gminy, dostęp do przedszkola, dobra jakość powietrza, integracja lokalnej społeczności, wysoki poziom nauczania.

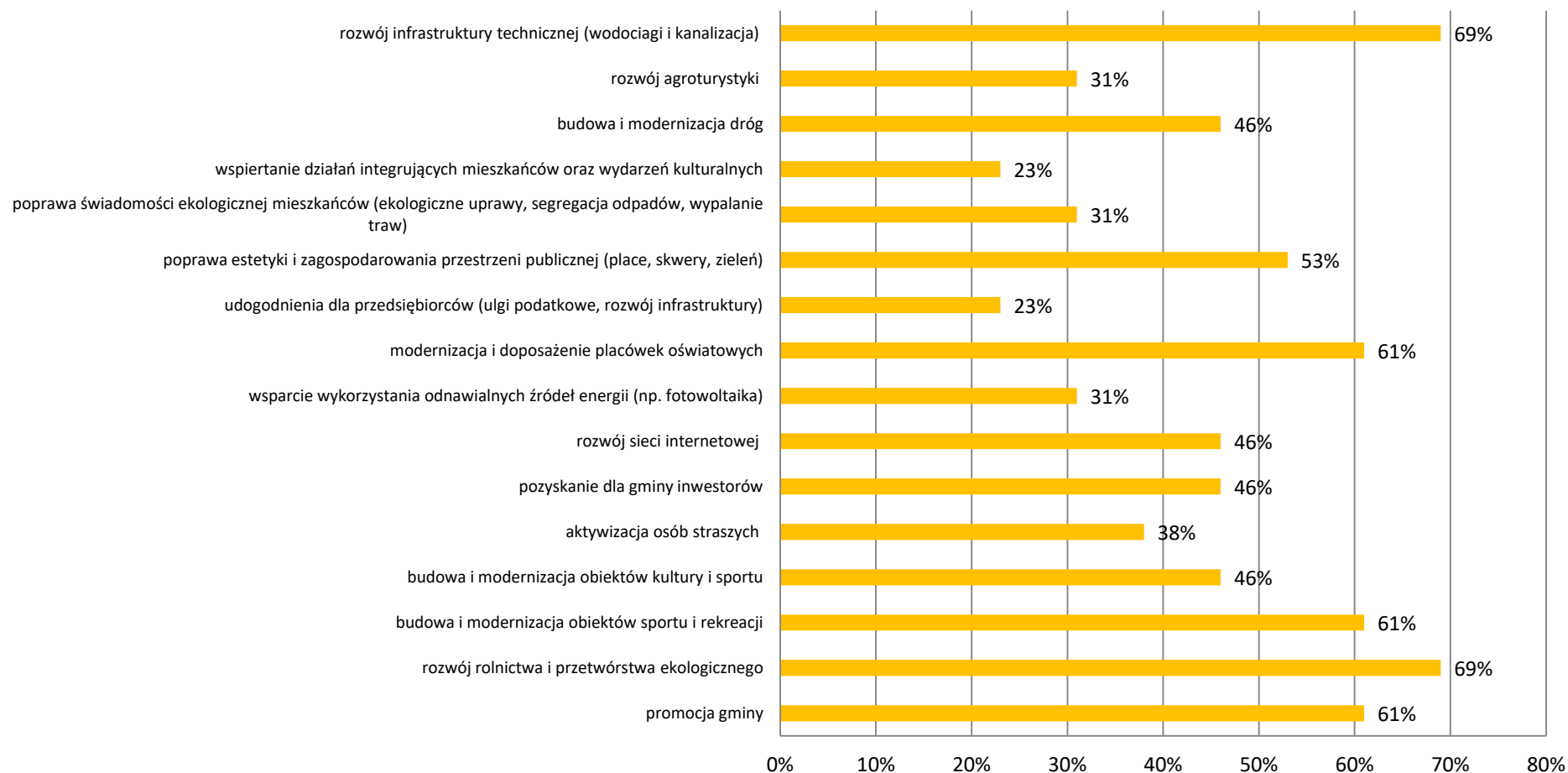
4. Jakim zdaniem Pani/Pana są słabe strony gminy?

Istniała możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi (Wyniki przedstawiono według hierarchii głosów).

Wśród słabych stron gminy, respondenci wymienili: brak chodników, niewystarczająca infrastruktura kulturalno-sportowa, brak dostępu do sieci kanalizacyjnej w niektórych miejscowościach, słaby dostęp i jakość Internetu, dostępność komunikacyjna, słabo rozwinięta infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, brak większego zakładu pracy (miejsca pracy), brak inwestorów, niewystarczająca komunikacja zbiorowa, szczególnie do większych miast.

5. Które z dziedzin wymienionych poniżej zdaniem Pani/Pana mają lub mogłyby mieć większy wpływ na rozwój gminy w latach 2025-2040 oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju?

Wyniki przedstawiono procentowo liczone w stosunku do ilości ankiet ogółem, istniała możliwość wskazania maksymalnie 5 odpowiedzi.

6. Jakie są według Pani/Pana najważniejsze przedsięwzięcia do zrealizowania na terenie gminy w perspektywie do 2040 roku?

Wyniki przedstawiono według hierarchii głosów (według wskazań respondentów):

- Rozbudowa kanalizacji
- Budowa chodników
- Budowa dróg dla rowerów oraz infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
- Inwestycje w edukację
- Poprawa bezpieczeństwa na drogach - budowa i modernizacja dróg
- Budowa placów zabaw, świetlicy i remizy OSP
- Budowa sieci gazowej

WYNIKI ANKIETY SKIEROWANEJ DO PRZEDSIĘBIORCÓW

W badaniu ankietowym wzięły udział osoby prowadzące działalność na terenie gminy. Przedsiębiorcy prowadzący działalność w rolnictwie i przetwórstwie owocowo-warzywnym zatrudniając do 10 osób oceniają gminę Potworów, jako przeciętnie miejsce do prowadzenia interesów. Pozytywnym aspektem gminy jest dostępność do infrastruktury technicznej i komunalnej. Natomiast najbardziej negatywnie na rozwój działalności wpływają skomplikowane przepisy prawa i podatkowe, duża konkurencja oraz koszty energii. Przedsiębiorcy oceniają pozytywnie możliwość współpracy ze stowarzyszeniami lub innymi organizacjami pozarządowymi w udziale czy organizacji wspólnych przedsięwzięć, szczególnie w obszarze promocji i wspieraniu przedsiębiorczości.

WYNIKI ANKIETY SKIEROWANEJ DO ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W badaniu brało udział stowarzyszenie oraz klub sportowy działające na terenie gminy Potworów. Problemy z jakim spotykają się organizacje pozarządowe:

- trudności w zdobywaniu funduszy i sprzętu niezbędnego dla funkcjonowania organizacji
- braki lokalowe lub niewystarczająca ilość miejsc regularnego spotykania się członków organizacji
- mała liczba członków działających aktywnie

Główne formy działań stowarzyszeń realizowanych dla klientów:

- akcje edukacyjne, kampanie społeczne wsparcia dla innych organizacji
- organizowanie wydarzeń z dziedziny kultury i sportu (zawody, koncerty, plenery itp.)
- prowadzenie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży

Ankietowane stowarzyszenia w ramach swoich celów statutowych chętnie podjęłyby współpracę z ośrodkami kultury i sportu oraz placówkami oświatowymi.

1.4. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY

Celem opracowania diagnozy społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Potworów było określenie stanu rozwoju i struktury gminy oraz wskazanie istniejących tendencji przemian, które będą miały wpływ na kształtowanie strategicznych kierunków dalszego rozwoju lokalnego gminy. Diagnoza podzielona została na rozdziały prezentujące poszczególne strefy funkcjonowania gminy: uwarunkowania społeczne, gospodarcze, przestrzenne oraz klimatyczno-środowiskowe.

Uwarunkowania społeczne, gdzie analizie poddano czynniki społeczne mające wpływ na jakość życia mieszkańców i funkcjonowanie gminy. Przeanalizowano sytuację demograficzną gminy, edukację, pomoc społeczną, ochronę zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, kulturę, sport, dziedzictwo kulturowe a także aktywność społeczną mieszkańców. Celem diagnozy było rozpoznanie potrzeb i potencjału społeczności gminnej w zakresie usług społecznych a także identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń społecznych. Identyfikacja tych czynników pozwoli zaplanować i wdrożyć odpowiednie działania, prowadzące do poprawy jakości życia mieszkańców gminy.

Uwarunkowania gospodarcze, gdzie przeanalizowano czynniki i uwarunkowania, które oddziałują na rozwój gospodarczy gminy. Celem diagnozy tego obszaru było ustalenie czynników sprzyjających rozwojowi oraz wpływających na hamowanie rozwoju a także skutków wynikających z ich obecności na terenie gminy Potworów. Diagnoza tego obszaru obejmowała ocenę aktywności gospodarczej mieszkańców gminy, rolnictwo, rynek pracy i bezrobocie. Diagnoza uwarunkowań gospodarczych gminy pozwoli na dobór kierunków działań, umożliwiających lepsze wykorzystanie istniejących potencjałów i przezwyciężenie barier rozwoju gospodarczego gminy.

Uwarunkowania przestrzenne, gdzie analizą objęto dotychczasowe przeznaczenie i zagospodarowanie terenu gminy, instrumenty regulujące ład przestrzenny, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, dostępność komunikacyjną a także zasoby mieszkaniowe gminy. Analiza uwarunkowań przestrzennych ułatwi wytyczenie kierunków rozwoju gminy.

Uwarunkowania klimatyczno-środowiskowe – obszar ten jest ściśle związany z charakterem danego terenu. Obecność określonych form przyrody również warunkuje działalność jednostek samorządu terytorialnego. Uwarunkowania przyrodnicze oddziałują na procesy rozwojowe gminy – mogą zarówno je ograniczać jak i sprzyjać niektórym działaniom/przedsięwzięciom, dlatego też istotne było zobrazowanie sytuacji środowiskowej panującej na terenie gminy. Diagnoza środowiska przyrodniczego umożliwi realizację trafnych decyzji i podejmowanie skutecznych działań na rzecz ochrony środowiska i wykorzystania potencjałów wynikających z uwarunkowań.

W dokumencie przeanalizowano także budżet i politykę inwestycyjną gminy. Przedstawiono dochody i wydatki gminy na przestrzeni ostatnich kilku lat oraz zrealizowane inwestycje, których realizacja służy rozwojowi lokalnej gospodarki i społeczności gminnej.

Analiza oparta była na aktualnych danych statystycznych, danych źródłowych i informacjach z Urzędu Gminy Potworów oraz jednostek podległych, dlatego jest kompetentnym i systematycznym podsumowaniem potencjału rozwojowego gminy.

DEMOGRAFIA

Struktura demograficzna jest podstawową kwestią ocenianą w procesie diagnozowania i rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Stanowi ona bardzo ważny czynnik perspektywiczny rozwoju obszaru. Według danych GUS (stan na koniec 2024r.) gmina liczy 3976 mieszkańców, w tym 49,7% stanowią kobiety, a 50,3 % mężczyźni. W ostatnich latach obserwuje się niewielką tendencję spadkową liczby ludności zamieszkującej gminę. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku pokazuje duży udział ludności pozostającej w wieku produkcyjnym. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi potencjalne zasoby pracy. Obecnie 59,6% mieszkańców gminy jest w wieku produkcyjnym, 19,7% ogółu mieszkańców stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, natomiast 20,7% to osoby w wieku poprodukcyjnym. Wskaźniki demograficzne pokazują poziom zaawansowania procesu powolnego starzenia się ludności gminy. Wysokie wartości wskaźników obciążenia demograficznego ma niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy i powoduje sytuację, w której zbyt duży odsetek ludności utrzymuje się z socjalnych źródeł dochodów. Zmniejszenie udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym występujące łącznie z obciążeniem demograficznym ogółem niesie ze sobą negatywne skutki w postaci spadku siły roboczej, co w dłuższej perspektywie nie pozwoli na podwyższanie poziomu życia starzejącego się społeczeństwa.

POMOC SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA ORAZ BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Z oceną poziomu zaspokojenia potrzeb materialnych oraz jakością życia mieszkańców związana jest ocena poziomu życia mieszkańców. Struktura źródeł utrzymania mieszkańców gminy pokazuje, iż część ludności utrzymuje się ze świadczeń społecznych. Pomoc udzielana w ramach świadczeń z pomocy społecznej ma charakter przejściowy i zakłada aktywizację osób z niej korzystających. Świadczenia z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Potworów realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Potworowie (GOPS). Należy zauważyć, iż liczba mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia spada. W 2023 roku do głównych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz bezrobocie i ochrona macierzyństwa.

Na terenie gminy Potworów usługi medyczne w zakresie podstawowym świadczone są przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Potworowie. W ramach podstawowej opieki zdrowotnej oferowana jest kompleksowa opieka pacjentów w poradni dla dorosłych, punkt szczepień, punkt pobrań materiałów do badań, gabinet diagnostyczno-zabiegowy, gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej dla dzieci, opieka środowiskowa oraz opieka położnej. W ZOZ zatrudnieni są lekarze – specjalista chorób wewnętrznych i medycyny zawodowej, specjalista chorób wewnętrznych, specjalista pediatrii i nefrologii oraz specjalista ginekologii i położnictwa. Przychodnia w ramach swojej działalności oferuje dostęp do poradni ginekologiczno-położniczej oraz realizuje działalność profilaktyczną mając

na celu zapobieganie chorobom, poprzez ich wczesne wykrywanie i leczenie. Profilaktyka zdrowotna obejmuje szereg działań. Część z nich skierowana jest do ogółu społeczeństwa, a niektóre przewidziane są tylko dla osób chorych.

Podstawowymi organami państwa, powołanymi do zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku publicznego są policja oraz straż pożarna. W zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego obsługę prewencyjną zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Przysusze. Sprawami bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ratownictwa ogólnego zajmują się Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Przysusze oraz 4 jednostki OSP: OSP Grabowa i OSP Wir, które wpisane są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego oraz OSP Rdzuchów, OSP Potworów, OSP Kozieniec i OSP Mokrzec. Jednostki te działają lokalnie na rzecz miejscowej społeczności oraz przy wystąpieniu szerszych działań ratowniczych, także na obszarach innych gmin. Działalność jednostek to nie tylko udział w akcjach ratunkowych, ale również udział w wydarzeniach sportowych, kulturalnych i patriotycznych.

EDUKACJA I WYCHOWANIE, KULTURA, SPORT I REKREACJA

Gmina Potworów zapewnia edukację dzieci i młodzieży na poziomie podstawowym. Do szkół na poziomie średnim i zawodowym młodzież dojeżdża do pobliskich miast. Na terenie gminy funkcjonuje Publiczna Szkoła Podstawowa w Potworowie oraz Samorządowy Klub Dziecięcy w Długiem. W roku szkolnym 2023/2024 w szkole uczyło się 294 uczniów oraz 50 przedszkolaków. Szkoła posiada dobrze wyposażoną bazę, a także wykwalifikowaną kadrę nauczycielską, dzięki czemu stworzone są warunki do osiągnięcia bardzo dobrych wyników w nauce. Samorząd gminy, w miarę możliwości wspomaga podległe placówki, pozyskując środki finansowe z różnych programów oraz instytucji. Ponadto na terenie gminy w miejscowości Grabowa funkcjonuje Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Stanisława Będkowskiego oraz Niepubliczne Przedszkole „Papryczki

Działalność kulturalno-oświatową na terenie gminy Potworów prowadzi Gminna Biblioteka Publiczna w Potworowie oraz placówka oświatowa, sołectwa i organizacje pozarządowe. Na terenie gminy prowadzonych jest wiele form kulturalnych, których podstawowym celem jest kultywowanie regionalnych tradycji i zachowanie wartości ludowych. Działalność ta ma charakter wielokierunkowy i prowadzona jest zgodnie z potrzebami mieszkańców. Polega ona na inspirowaniu i działalności kulturalnej, społecznej, integracyjnej i oświatowo-wychowawczej na terenie gminy. Działalnością kulturalno-oświatową a także sportową na terenie gminy Potworów zajmują się także świetlice wiejskie, świetlica przy szkole oraz OSP. W świetlicach odbywają się imprezy lokalne, spotkania kół gospodyń wiejskich, stowarzyszeń, zajęcia kulturalne, edukacyjne i rekreacyjne dla wszystkich grup społecznych. Na terenie gminy Potworów funkcjonuje Społeczny Klub Sportowy KS Potworów, a bazę sportową stanowi Stadion Sportowy w Potworowie przy ul. Lipowej, boisko sportowe w Wierze oraz Grabowej.

DZIEDZICTWO KULTUROWE I AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

Obszar gminy Potworów jest spójny kulturowo. Formował się w ciągu wieków i wykształcił, jako odrębny i charakterystyczny dla terenu gminy styl. Jednym z podstawowych

wyznaczników charakteryzujących teren jest strój ludowy, który można obecnie zobaczyć w czasie świąt religijnych, dożynek lub występów zespołów ludowych oraz u tych, którzy świadomie dążą do podtrzymania wielopokoleniowej tradycji. Dobrami kultury materialnej oraz duchowej jest nie tylko dziedzictwo kulturalne, ale również zwyczaje, obyczaj, tradycje jakie znajdują się w określonym województwie, powiecie czy gminie. Do rejestru zabytków województwa mazowieckiego wpisany jest kościół parafialny p.w. św. Doroty w Potworowie, park dworski z XVIII w. w Potworowie oraz karczma z I poł. XIX w. w Potworowie.

Na terenie gminy Potworów działa wiele organizacji m.in.: koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenia, OSP, wspierające tradycje ludowe i realizujące projekty zmierzające do ich zachowania. Gmina współpracuje z wieloma podmiotami działającymi na terenie powiatu oraz województwa mazowieckiego. Współpraca ta przebiega wielopłaszczyznowo, poczynając od współpracy ekonomicznej, gospodarczej, sportowej poprzez społeczną i kulturalną.

AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA I ROLNICTWO

Głównym sektorem gospodarki gminy Potworów jest produkcja rolnicza, nastawiona przede wszystkim na uprawy papryki. Wieloletnia historia uprawy papryki pod osłonami doprowadziła do rozwoju rolnictwa w tym regionie, a gminę Potworów uczyniła stolicą polskiej papryki. Rynek papryki to jeden z bardziej dynamicznie rozwijających się rynków w Polsce. Dominujący kierunek roślinnej produkcji rolniczej w gminie Potworów to uprawy zbóż i ziemniaków oraz papryki pod osłonami i sadownictwo towarowe krzewów owocowych i truskawek. W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla trzody chlewnej oraz krów mlecznych i mięsnych, na bazie własnych pasz. Ponad połowa gospodarstwa to 5 hektarowe, które nie prowadzą produkcji towarowej, lecz produkcję ekstensywną na potrzeby własne i najbliższej rodziny. Gospodarstwa o powierzchni powyżej 5 ha, a więc typowo produkcyjne stanowią 49% ogólnej liczby. W produkcję tą zaangażowana jest większość mieszkańców gminy, dla których stanowi ona podstawowe źródło utrzymania.

Funkcjonujące na terenie gminy podmioty gospodarcze to przede wszystkim małe i średnie zakłady rodzinne. Funkcje takie jak usługi komercyjne, drobna wytwórczość, rzemiosło to obok rolnictwa elementy prowadzące do zrównoważonego rozwoju gospodarczego gminy, przez tworzenie na jej terenie pozarolniczych miejsc pracy. Skala działalności komercyjnej w gminie jest niska w stosunku do potrzeb i jedynych możliwości.

W gminie Potworów w roku 2024 w rejestrze REGON zarejestrowane były 274 podmioty gospodarki narodowej, z czego 214 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Rynek pracy na terenie gminy kształtowany jest głównie przez sektor prywatny, co świadczy o aktywności ekonomicznej mieszkańców gminy.

Ze względu na brak uciążliwego przemysłu, na terenie gminy Potworów występują dogodne warunki do powstawania gospodarstw agroturystycznych. Czyste powietrze, lasy, rzeki oraz uprawy rolne tworzą dobry mikroklimat terenu gminy.

RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

Gospodarka rolna pozostaje wiodącą dziedziną gospodarki gminy. Analiza rynku pracy i struktury zatrudnienia jest trudna, ponieważ brak jest danych określających liczbę osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie. Szacunkowo można przyjąć, że 80% ogółu ludności gminy jest związana z gospodarstwami rolnymi (jest to odsetek ludności pozostający we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikami indywidualnych gospodarstw rolnych i działek rolnych). Pozytywnym trendem cechuje się bezrobocie, które na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie, trend taki obserwuje się na terenie całego kraju. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Potworów wynosiła 269 w tym ponad 41% stanowili mężczyźni. Biorąc pod uwagę wiek bezrobotnych, dominują osoby młode, co jest zjawiskiem bardzo niekorzystnym. W 2024 roku osoby długotrwale bezrobotne, tj. takie, których okres pozostawania bez pracy w ciągu ostatnich dwóch lat wyniósł co najmniej 12 miesięcy, stanowiły ponad 69% ogólnej liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym z terenu gminy Potworów wynosił 11,23%. Źródłem utrzymania się osób bezrobotnych na terenie gminy są prace sezonowe, dorywcze jak również pomoc społeczna i pomoc rodziny. Zabiegi te nie gwarantują stabilności finansowej rodzin, dlatego też częstym zjawiskiem jest emigracja zarobkowa.

POŁOŻENIE I DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Gmina Potworów to gmina wiejska położona w południowej części województwa mazowieckiego, w powiecie przysuskim. Siedzibą władz samorządowych jest miejscowość Potworów. Sąsiaduje z gminami: Radzanów i Wyśmierzyce (powiat białobrzeski), Przytyk (powiat radomski) oraz Klwów, Rusinów i Przysucha (powiat przysuski). Powierzchnia gminy wynosi 81,89 km² i stanowi 10,22% powierzchni powiatu przysuskiego oraz 0,23% powierzchni województwa mazowieckiego. W skład gminy wchodzi 15 jednostek pomocniczych (sołectw), rozmieszczenie sieci osadniczej jest stosunkowo równomierne. Siedziba gminy położona jest centralnie w stosunku do całego jej obszaru.

Gmina Potworów znana jest w szczególności z uprawy papryki i właśnie w tą stronę rozwija się gospodarka rolna. Zagłębie papryczane uznawane jest za największe w Europie. Papryka ma tak duże znaczenie dla osób tam zamieszkujących, że od kilkunastu już lat obchodzony jest Dzień Papryki w Potworowie.

System komunikacyjny gminy tworzy odcinek drogi krajowej nr 48 Tomaszów Mazowiecki-Klwów- Potworów- Białobrzegi o długości 8,48 km, dwa odcinki dróg wojewódzkich o łącznej długości w granicach gminy 8,47 km (droga wojewódzka nr 729 Przysławowice Duże-Potworów i droga wojewódzka nr 740 Radom– Potworów), dziewięć odcinków dróg powiatowych o łącznej długości 37,08 km oraz drogi gminne o łącznej długości 105,37 km (w drogi o nawierzchni asfaltowej 45,09 km i drogi tłuczniowe, drogi gruntowe o nawierzchni wzmocnionej żwirem, żużlem, drogi gruntowe - 60,28 km). Ciągi komunikacyjne, decydują zarówno o zintegrowaniu układu terytorialnego gminy i jego funkcjonowaniu, jak i otwartości na zewnątrz. Sieć dróg publicznych uzupełniają ogólnodostępne drogi

wewnętrzne w poszczególnych miejscowościach. Transport publiczny na terenie gminy Potworów obejmuje usługi świadczone przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej oraz prywatnych przewoźników. Rozwój rynku usług przewozowych znacznie ułatwił połączenie z poszczególnymi miejscowościami na terenie gminy oraz z miastem powiatowym Przysuchą.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Na terenie gminy Potworów dominuje funkcja rolnicza. Wyraża się to w przestrzeni w dominacji nad innymi formami zabudowy zagrodowej zwartej lub w postaci samotniczych siedlisk oraz otwartych przestrzeni rolniczej wykorzystywanej, jako łąki, pola uprawne terenów przeznaczonych pod uprawy warzyw w tunelach foliowych, łąk, pastwisk a także towarzyszącej jej terenów leśnych, niewielkich sztucznych i naturalnych zbiorników wodnych oraz wód płynących.

Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej zlokalizowane są w rozproszeniu, w sąsiedztwie zabudowy zagrodowej, głównie w miejscowości Potworów, gdzie występują także w niewielkim skupieniu przy ul. Leśnej, Piaskowej i Młyńskiej. Istnieją tu także tereny zabudowy wielorodzinnej w postaci 4 budynków (pozostałość po Państwowym Gospodarstwie Rolnym) przy ul. Lipowej i Osiedlowej.

Sieć osadnicza gminy charakteryzuje się wysokim stopniem koncentracji funkcji usługowych w jednym ośrodku, w miejscowości gminnej Potworów, przy jednoczesnym znacznym rozproszeniu funkcji mieszkaniowych. W miejscowości gminnej skupione są niemal wszystkie usługi komercyjne i niekomercyjne (administracja publiczna, edukacja, sport i rekreacja, ochrona zdrowia i kultura itp.). Uzupełnieniem w stosunku do oferty usługowej miejscowości gminnej są pojedyncze sklepy wielobranżowe oraz świetlice wiejskie w pozostałych miejscowościach. Usługi związane z obsługą podróżnych i ruchu tranzytowego (stacje paliw) koncentrują się natomiast w sąsiedztwie głównego szlaku komunikacyjnego gminy - ciągu dróg krajowej i wojewódzkiej relacji Radom-Tomaszów Mazowiecki.

Działalność przemysłowa (produkcyjna, niezwiązana z produkcją rolniczą) prowadzona jest w jednym punkcie w miejscowości Rdzów (produkcja prefabrykatów betonowych). Tereny przeznaczone pod magazyny, składy (w tym baza sprzętu drogowego) zlokalizowane są peryferyjnie w stosunku do zabudowy miejscowości Potworów.

W zagospodarowaniu przestrzennym gminy nie przewiduje się zasadniczych zmian w stosunku do obecnie funkcjonującej struktury. Z uwagi na planowany zwiększony napływ ludności na teren gminy, planowane jest poszerzenie istniejącej strefy zabudowy mieszkaniowej.

Instrumentami regulującymi ład przestrzenny w gminie są Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

W związku ze zmianą ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która weszła w życie dnia 24 września 2023r., dnia 1 stycznia 2026r. z mocy tej ustawy utraci moc studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Zastąpi je plan ogólny

zagospodarowania przestrzennego. W marcu 2024r. Rada Gminy w Potworowie podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Potworów (Uchwała Nr LI.305.2024 Rady Gminy w Potworowie z dnia 14 marca 2024r.). Plan ogólny będzie podstawą do sporządzania planów miejscowych zagospodarowania terenu i będzie stanowił akt prawa miejscowego.

MIESZKALNICTWO

Warunki mieszkaniowe są czynnikiem wpływającym na standard życia ludności danego obszaru. Tereny poszczególnych miejscowości różni między innymi: potencjał zabudowy, tj. liczba siedlisk zamieszkania, które składają się na zabudowę całej wsi, struktura przestrzenna zabudowy (układ zabudowy) oraz charakter zainwestowania towarzyszącego siedliskom zamieszkania. W gminie nie obserwuje się obszarów zakłócenia ładu przestrzennego. Zabudowa skupiona jest praktycznie w bezpośrednim sąsiedztwie dróg. Dominującą formą zabudowy jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub zagrodowa, poprowadzona wzdłuż ciągów komunikacyjnych (zabudowa ulicowa). Jakość i komfort zamieszkania na terenie gminy z roku na rok ulega stopniowemu podwyższeniu, a mianowicie występuje tendencja wzrostowa liczby izb w mieszkaniu, wzrasta przeciętna wielkość powierzchni użytkowej będącej w dyspozycji statystycznego mieszkańca oraz wielkość powierzchni użytkowej mieszkań. Zmiany te są wynikiem wymiany starej substancji mieszkaniowej i oddawania do użytku mieszkań o większym metrażu, rozbudowy mieszkań już istniejących, jak również procesów demograficznych. Stan techniczny budynków mieszkaniowych jest bardzo różny, przeważają budynki w dobrym stanie, często po termomodernizacji lub remoncie. Na całym obszarze występuje przemieszanie zabudowy nowej ze starą.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Na terenie gminy znajdują się dwa ujęcia wody w miejscowości Potworów o średniej wydajności 95m³/dobę oraz w miejscowości Wir o średniej wydajności 420m³/dobę. Według danych Urzędu Gminy w Potworowie łączna długość sieci wodociągowej wynosi 85,9 km, natomiast gospodarstw podłączonych do sieci wodociągowej wynosi 1.152. Uzupełnieniem sieci wodociągowej są studnie kopane. W miejscowości Grabowa (działka nr 234, przy drodze wojewódzkiej nr 740 Radom-Potworów) zlokalizowana jest mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości średnio 239m³/dobę. Obecnie do oczyszczalni doprowadzane są ścieki z miejscowości Potworów, Grabowa, Grabowska Wola, Kozieniec i Łojków. Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 420 gospodarstw domowych. Ponadto mieszkańcy korzystają z bezodpływowych zbiorników na nieczystości płynne oraz z przydomowych oczyszczalni ścieków

Systemem zbiórki odpadów komunalnych na terenie gminy objęte są wszystkie gospodarstwa. System zbiórki odpadów komunalnych w gminie opiera się na zbiórce odpadów niesegregowanych (zmieszanych) oraz segregowanych, w podziale na: bioodpady, papier, szkło, metale, tworzywa sztuczne i odpady opakowaniowe wielomateriałowe, wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny baterie i akumulatory oraz

zużyte opony. Właściciele nieruchomości położonych na terenie gminy ponoszą opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Przez obszar gminy Potworów przebiegają linie energetyczne średniego napięcia 15kV. Dla dostarczenia energii elektrycznej dla poszczególnych odbiorców służy terenowa sieć elektroenergetyczna 15kV z lokalnymi stacjami transformatorowymi oraz linie niskiego napięcia (nN). Istniejąca sieć elektroenergetyczna pokrywa potrzeby zasilania w energię elektryczną wszystkich odbiorców zlokalizowanych na terenie gminy - dostęp do energii elektrycznej jest powszechny.

Gmina Potworów nie jest zgazyfikowana. Mieszkańcy gminy, głównie do celów kulinarnych, korzystają z gazu propan-butan w butlach.

Na terenie gminy Potworów nie funkcjonują scentralizowane systemy ogrzewania (nie istnieją zakłady produkujące ciepło oraz jednostki zajmujące się dystrybucją ciepła). Wszystkie obiekty i mieszkania na terenie gminy zasilane są w ciepło na potrzeby grzewcze oraz na przygotowanie ciepłej wody użytkowej z własnych indywidualnych źródeł. Ze względu na to, że wszystkie piece lub kotłownie indywidualne zasilają tylko obiekty, w których są zainstalowane, należy zakładać, że są to źródła ciepła o mocach rzędu kilku kilowatów, a w nielicznych przypadkach, gdy kotłownia ogrzewa większy obiekt (np. szkoła) istnieją źródła ciepła o mocach kilkudziesięciu kilowatów. Kotłownie działają głównie w oparciu o paliwa stałe (paliwa węglowe, drewno, pellet), olej opałowy, gaz płynny i energię elektryczną. Obecnie coraz powszechniejsze staje się w gminie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii do zaspokajania potrzeb energetycznych, w tym do pozyskiwania energii elektrycznej. Przy indywidualnych budynkach mieszkalnych powstają instalacje OZE w postaci paneli fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych i pomp ciepła.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Pod względem fizyczno-geograficznym gmina Potworów położona jest w obrębie Równiny Radomskiej, stanowiącej część makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckiego. Pod względem morfologicznym tworzy ją monotonna równina przecięta szeroką i płaską doliną rzeki Wiązownicy. Większość terenu gminy cechuje rzeźba równinna i niskofalista, łagodnie nachylona w kierunku dolin rzeki Pilicy i Drzewiczki.

Teren gminy Potworów leży w zlewni środkowej Wisły i jej lewobrzeżnych dopływów: Pilicy i Radomki. Przez obszar gminy przebiega wododział zlewni tych rzek. Większa część gminy położona jest w dorzeczu Wiązownicy dopływu Radomki, jedynie kilka cieków płynących w północno-wschodniej części gminy należy do zlewni Drzewiczki, będącej dopływem Pilicy. Sieć rzeczna jest słabo rozwinięta i uboga pod względem ilości wody. Na terenie gminy funkcjonuje zbiornik w Rduchowie o powierzchni 30 ha oraz 10 mniejszych zbiorników retencyjnych o łącznej powierzchni 5,58 ha lustra wody i pojemności 55,70 tys. m³. Pełnią one głównie funkcje przeciwpożarowe, zaopatrzenia w wodę oraz wykorzystywane są do nawadniania terenów rolnych.

Na obszarze gminy Potworów ujmowane są wody podziemne związane z utworami wodonośnymi czwartorzędowymi i jurajskimi. Zasadnicze znaczenie ma będący pod

szczególną ochroną poziom wodonośny jury środkowej i górnej. Obszar gminy znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP Goszczewice-Szydłowiec, gdzie występują wody szczelinowo-porowe w piaskowcach środkowojurajskich i wody szczelinowo-krasowe w osadach węglanowych jury górnej. Wody czwartorzędowe występujące na terenie całej gminy, związane są z piaszczysto-żwirowymi utworami wodnolodowcowymi i piaskami rzecznyymi, których miąższość wzrasta w strefach dolin Wiązownicy i jej dopływów. Obszar gminy zlokalizowany jest na obszarze Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) PLGW200073, PLGW200074 oraz PLGW200085.

Przeważającą część obszaru gminy, bo aż 60% zajmują gleby bielcowe wytworzone z glin zwałowych i piasków, charakteryzują się IV i V klasą. W obniżeniach terenu i dolinach rzek i cieków występują gleby brunatne kwaśne i wyługowane oraz gleby torfowe, mułowe i glejowe. Udział jakościowy gleb w poszczególnych klasach bonitacyjnych wynosi: klasa II ok. 10%, klasa III ok. 14%, klasa IV ok. 28% oraz klasa V i VI ok. 48%.

Gmina nie jest zasobna w surowce użyteczne, występują tutaj kruszywa naturalne drobne i grube, torfy oraz surowce ilaste.

Kompleksy leśne stanowią 12,2% powierzchni gminy Potworów, zajmując powierzchnię 12,40 km². Dominują lasy młode, których wiek nie przekracza 40 lat. Pod względem powierzchni dominują wyraźnie siedliska borowe (w tym najczęściej bór świeży i bór mieszany świeży, rzadko bór wilgotny). W drzewostanie dominuje sosna (ok. 80%). Siedliska olsów związane są z doliną rzeki Wiązownicy oraz niewielkich cieków wodnych. Są to zespoły leśne typu łęgowego z kruszyną pospolitą, chmielem zwyczajnym, psianką słodkogórz, kaliną koralową i pokrzywą. Lasy to przede wszystkim bogactwo, które korzystnie wpływa na lokalny klimat, jakość gleb jak również równowagę biologiczną.

Na terenie gminy Potworów występują elementy środowiska przyrodniczego, które z uwagi na wysokie wartości objęte zostały formą ochrony wprowadzoną na podstawie przepisów ogólnych z zakresu ochrony środowiska oraz miejscowych aktów prawnych. Należą do nich pomniki przyrody (8 szt.). Ponadto fragment północnej granicy gminy graniczy z Obszarem Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki. Około 400 m na północ od gminy przebiega fragment korytarza ekologicznego – GKPd-7 Dolina Dolnej Pilicy.

Realizacja wszelkich planów inwestycyjnych, w szczególności z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej i budownictwa, winna uwzględniać uwarunkowania środowiskowe i wszelkie reżimy ustanowione dla ochrony przyrody.

WARUNKI KLIMATYCZNE

Według podziału Polski na regiony klimatyczne (źródło: Regionalizacja wg R. Gumińskiego), obszar gminy znajduje się w radomskiej dzielnicy klimatycznej, która charakteryzuje się dużą zmiennością pogody oraz zróżnicowanymi warunkami meteorologicznymi. Większość obszaru gminy posiada bardzo dobre warunki klimatyczne, wilgotnościowe i wietrzne z małą częstotliwością zalegania mgieł. Czas trwania pokrywy śnieżnej wynosi 50-60 dni, gdzie orientacyjna liczba dni w roku z przymrozkami to 100-118 (dni mroźnych 30-50). Na podstawie notowań określić można, że w gminie średnia roczna temperatura wynosi od

+7,5⁰C do +8,5⁰C, a ilość opadów w skali rocznej 500-650 mm, przy średniej krajowej 600mm. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą ok. 17-18⁰C a najchłodniejszym styczeń -3⁰--4⁰C. Stosunkowo wysoka średnia roczna amplituda temperatur na poziomie 21-22⁰C świadczy o wpływach klimatu kontynentalnego. Okres wegetacyjny trwa od 210 do 217 dni. Wiatry wieją tu w ciągu roku ze średnią prędkością 3-4 m/s. Dominują te z sektora zachodniego, których prędkości są największe oraz z sektora północnego występujące częściej w okresie wiosennym i letnim. Stosunkowo wysoki jest także procent występowania cisz atmosferycznych (15-20% w ciągu roku). Przeważająca część terenu posiada korzystne warunki klimatyczne dla rozwoju osadnictwa i rolnictwa.

JAKOŚĆ POWIETRZA

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy Potworów są:

- procesy technologiczne i procesy energetycznego spalania paliw (na terenie gminy funkcjonują kotłownie komunalne),
- emisja komunikacyjna (ze względu na natężenie ruchu pojazdy przemieszczające się drogą krajową nr 48 i wojewódzkimi nr 729 i 740 oraz drogami powiatowymi i gminnymi są podstawowym źródłem zanieczyszczenia powietrza), stwarza zagrożenie w pobliżu dróg o znacznym natężeniu ruchu kołowego. Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają też jakość powietrza atmosferycznego oraz wpływają na wzrost stężenia ozonu w troposferze,
- emisja niska (indywidualne gospodarstwa domowe ogrzewane są poprzez własne kotłownie węglowe lub piece), duży wpływ na stan czystości powietrza ma emisja niska, która pochodzi z lokalnych kotłowni, palenisk indywidualnych oraz środków transportu. Lokalne systemy grzewcze i piece domowe praktycznie nie posiadają jakichkolwiek urządzeń ochrony powietrza. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową (związaną z okresem grzewczym).

Corocznie w ramach monitoringu państwowego dokonywana jest obserwacja zachodzących zmian oraz ocena jakości powietrza w poszczególnych województwach. Gmina Potworów leży w obszarze strefy mazowieckiej, dla której występują przekroczenia poziomu zanieczyszczenia BaP w pyłe zawieszonym PM₁₀ (klasa C). Jako główną przyczynę przekroczeń wskazuje się „niską” emisję pochodzącą z indywidualnego ogrzewania budynków (wysokie wartości stężeń tego zanieczyszczenia rejestrowano w okresach grzewczych styczeń-marzec, październik-grudzień). Natomiast dla kryterium ochrony roślin, z uwagi na przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu, strefę mazowiecką zaliczono do klasy D2.

Działania w zakresie poprawy jakości powietrza są realizowane w ramach programów ochrony powietrza (POP) dla województwa mazowieckiego, którego podstawowym celem jest poprawa jakości powietrza i dotrzymanie obowiązujących standardów. Zaplanowane działania mają na celu uzyskanie maksymalnego efektu ekologicznego poprzez redukcję

emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł, które w największy sposób oddziałują na wielkość stężeń analizowanych substancji w powietrzu.

BUDŻET I POLITYKA INWESTYCYJNA GMINY

Do czynników decydujących o możliwościach rozwoju każdej jednostki terytorialnej są jej możliwości finansowe, które w znacznym stopniu warunkują to, jakie można na danym etapie stawiać cele oraz w jaki sposób te cele osiągać. Podstawowym elementem analizy sytuacji finansowej jest bilans dochodów i wydatków budżetowych. Gmina samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową na podstawie uchwały budżetowej gminy. Budżet gminy jest rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów tej jednostki. Podstawowym rodzajem dochodów budżetowych, które warunkują możliwości rozwojowe gminy, tak jak każdej innej jednostki terytorialnej są dochody własne, czyli środki uwarunkowane poziomem lokalnej aktywności. Wysokość dochodów własnych zależy przede wszystkim od poziomu zamożności społeczności lokalnej, która odprowadza podatek dochodowy od osób fizycznych oraz poziomu zainwestowania gminy, który wpływa na skalę dochodów z tytułu podatku CIT i podatku od nieruchomości. Poziom zrealizowanych wydatków majątkowych w 2023 roku stanowił 17,48% wykonanych wydatków ogółem. Wydatki ogółem to wydatki poniesione głównie na: oświatę i wychowanie (27% ogółu wykonanych wydatków), administrację publiczną (16,9% ogółu wykonanych wydatków), rodzinę i pomoc społeczną (16,6% ogółu wykonanych wydatków), rolnictwo i łowiectwo (6,6% ogółu wykonanych wydatków) oraz gospodarka komunalna i ochrona środowiska (4,9% ogółu wykonanych wydatków). Budżet 2023 roku zamknął się deficytem w kwocie 361.684.93 zł.

Poziom zrealizowanych wydatków majątkowych w 2023 roku stanowił 13,95% wykonanych wydatków ogółem. Wydatki ogółem to wydatki poniesione głównie na: oświatę i wychowanie (40,2% ogółu wykonanych wydatków), administrację publiczną (15,8% ogółu wykonanych wydatków), rodzinę i pomoc społeczną (15,3% ogółu wykonanych wydatków), transport i łączność (10,3% ogółu wykonanych wydatków) oraz transport i łączność (6,2% ogółu wykonanych wydatków). Budżet 2023 roku zamknął się deficytem w kwocie 1.146.741,77 zł. Działalność inwestycyjna ukierunkowana jest nie tylko na rozbudowę infrastruktury technicznej, ale również infrastruktury społecznej. Zadania inwestycyjne na terenie gminy finansowane są ze środków własnych oraz zewnętrznych.

Działania inwestycyjne gminy w ramach kilkuletniej perspektywy finansowej obejmują przede wszystkim przedsięwzięcia infrastrukturalne w gospodarce ściekowej i wodociągowej, inwestycje infrastruktury drogowej oraz projekty związane montażem instalacji fotowoltaicznych, termomodernizacją budynków i wymianą źródeł ciepła. Nowe inwestycje publiczne to element sprzyjający nie tylko podnoszeniu jakości życia mieszkańców, ale także poprawiający warunki dla rozwoju gospodarczego gminy czy budujący przyjazny wizerunek obszaru dla każdego z jego użytkowników. Na te działania składa się zwykle budowa lub modernizacja istniejącej infrastruktury. Poczynione inwestycje to zwykle główny czynnik przyciągający zewnętrznych inwestorów, koło zamachowe dla

miejscowego rynku budowlanego, ale także element polityki społecznej i środowiskowej. Pozwala zwiększać komfort życia, a także wpływać na poprawę stanu środowiska.

Opracowana strategia obejmuje nową perspektywę unijną 2021-2027. Ze względu na wymagany udział własny beneficjentów ważna jest dbałość o zapewnienie dobrego planowania finansowego. Utrzymanie równowagi pomiędzy dochodami a wydatkami w perspektywie wieloletniej to zadania realizowane wspólnie przez Radę Gminy oraz Wójta Gminy.

1.5. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest to jedna z najpopularniejszych i najskuteczniejszych metod analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego, pozwala porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie. Nazwa SWOT pochodzi z języka angielskiego i oznacza: S – *Strengths* (silne strony), W – *Weaknesses* (słabości, słabe strony), O – *Opportunities* (możliwości, szanse), T – *Threats* (zagrożenia).

Analiza SWOT:

- **MOCNE STRONY** to cechy, które wyróżniają gminę od innych jednostek i stanowią jej przewagę konkurencyjną,
- **SŁABE STRONY** to negatywne cechy gminy, generalnie będące konsekwencją ograniczeń szeroko rozumianych zasobów lub zaniedbań w kontekście rozwoju,
- **SZANSE** to korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym gminy, które właściwie wykorzystane mogą stanowić dla niej istotny impuls rozwojowy,
- **ZAGROŻENIA** to niekorzystne zjawiska zewnętrzne o różnym charakterze, które mogą być poważną barierą rozwoju dla gminy.

Analizę SWOT dla gminy dokonano w oparciu o następujące dane:

- wnioski z opisu stanu aktualnego gminy (opis sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowo-klimatycznej gminy Potworów)
- dane GUS – Bank Danych Lokalnych
- informacje pozyskane z Urzędu Gminy
- wyniki badań ankietowych, którymi objęto mieszkańców gminy, przedsiębiorstwa oraz organizacje pozarządowe.

Zdiagnozowane potencjały jak również możliwe zagrożenia i ograniczenia traktowane są jako punkt wyjścia do sformułowania celów i kierunków rozwoju.

ANALIZA SWOT DLA GMINY POTWORÓW

MOCNE STRONY	- Położenie administracyjne gminy - Korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego - Tradycje rolnicze oraz korzystne warunki do produkcji zdrowej żywności - Wysokie walory środowiskowe i krajobrazowe gminy - Czyste środowisko, brak przemysłu - Zwodociągowanie gminy - Istniejące tereny z przeznaczeniem dla nowych inwestorów – atrakcyjne miejsce na prowadzenie działalności gospodarczej - Aktywność mieszkańców gminy - Dobry stan dróg - Dostępność i jakość opieki zdrowotnej - Istniejąca infrastruktura oświatowa - Atrakcyjne tereny do uprawiania sportu i rekreacji - Utrzymująca się na stałym poziomie liczba ludności zamieszkującej gminę - Zasoby siły roboczej – duży udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy - Atrakcyjne warunki dla osiedlania się nowych mieszkańców - Istniejąca sieć kanalizacyjna - Zabytkowe dziedzictwo kulturowe gminy - Pozyskiwanie przez gminę środków zewnętrznych na realizację projektów gminnych - Dobrze ukształtowana sieć osadnicza
-------------------------	---

SŁABE STRONY	- Niewystarczająca baza związana z infrastrukturą kultury - Migracja młodych wykształconych mieszkańców do dużych miast - Starzenie się społeczeństwa - Niski stopień skanalizowania gminy - Brak sieci gazowej - Braki w infrastrukturze okołodrogowej (chodniki, ciągi piesze, parkingi, drogi dla rowerów itp.) - Zły stan techniczny niektórych dróg na terenie gminy - Brak zakładów, które zapewniałyby dużą liczbę miejsc pracy - Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców - Utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów - Braki w infrastrukturze społecznej zwłaszcza z przeznaczeniem dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami - Niskie wykorzystanie walorów turystycznych gminy - Niewystarczająco rozwinięta baza turystyczna i wypoczynkowa - Niewystarczająca ilość urządzonych i oznakowanych szlaków pieszych i rowerowych
SZANSE	- Rozwój branży rolno-spożywczej - Atrakcyjna oferta terenów inwestycyjnych przeznaczonych na prowadzenie działalności produkcyjno-usługowej - Promocja gminy - Promowanie lokalnego produktu gminy - Pozyskanie środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, termomodernizację obiektów, a także rozwój infrastruktury drogowej oraz okołodrogowej - Promocja przetwórstwa rolno-spożywczego - Budowanie tożsamości i integracji mieszkańców - Aktywizacja mieszkańców, wykorzystanie potencjału ludzkiego - Wykorzystanie warunków środowiskowych gminy do rozwoju rolnictwa ekologicznego - Dofinansowanie zewnętrzne na rozwój zasobów ludzkich - Napływ obcego kapitału - Współpraca w ramach LGD oraz stowarzyszeń międzygminnych (rozwój gospodarczy, aktywizacja mieszkańców, promocja gminy)

ZAGROŻENIA	- Wpływ czynników zewnętrznych o zasięgu globalnym na sytuację społeczno-gospodarczą regionu (np. pandemia, konflikty zbrojne) - Postępujące zmiany klimatu skutkujące m.in. anomaliami pogodowymi, suszą, powodziami, nawałnicami, gradobiciami, co silnie oddziałuje na branżę rolniczą - Brak stabilności cen płodów rolnych - Niestabilna polityka państwa wobec obszarów rolnictwa i obszarów wiejskich - Brak opłacalności produkcji rolnej – wysokie nakłady rolne na produkcję rolną, co przekłada się na nieopłacalność i nierentowność gospodarstw rolnych - Starzenie się społeczeństwa – wzrost osób starszych i niesamodzielnych osób z niepełnosprawnościami - Niska świadomość ekologiczna będąca zagrożeniem dla środowiska naturalnego (zanieczyszczenie powietrza, lasów i wód gruntowych, dzikie wysypiska, pestycydy i nawozy)Patologie społeczne - Niestabilne przepisy prawne, różna interpretacja przepisów - Skomplikowane przepisy i procedury pozyskania dofinansowania na przeprowadzane inwestycje - Duża konkurencyjność w aplikowaniu o środki zewnętrzne - Ograniczone dochody budżetu gminy
-------------------	---

PODSUMOWNIE

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Potworów oraz przeprowadzona analiza SWOT pozwoliły na uwypuklenie problemów i przeszkód, które gmina musi niwelować, aby zapewnić zrównoważony rozwój.

W oparciu o ustalenia analizy SWOT należy stwierdzić, że gmina Potworów powinna w dalszym ciągu rozwijać się wykorzystując atrakcyjne położenie, znaczące walory krajobrazowe oraz obecność zabytków architektonicznych. Należy intensyfikować działania w kierunku rozwijania turystyki, agroturystyki i rekreacji. Nieodzownym warunkiem powodzenia tego zamierzenia jest skuteczna promocja gminy, jako miejsca atrakcyjnego dla turystów. Warto nadmienić, że o atrakcyjności danego obszaru świadczą nie tylko uwarunkowania przyrodnicze ale również stopień i jakość wyposażenia w infrastrukturę, dostępność obiektów kultury, sportu, rekreacji. Dobry stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej (chodniki, parkingi, drogi dla pieszych i rowerów itp.), wyposażenie w infrastrukturę techniczną (sieci wodociągowe, kanalizacyjne, gazownicze), dostępność infrastruktury społecznej, czy wysoka jakość i dostępność usług społecznych pomogą w poszukiwaniach zarówno turystów, inwestorów jak i osób zainteresowanych osadnictwem

w czystej i pięknej okolicy. Promocja i rozwój ekologicznych form rolnictwa oraz tworzenia gospodarstw agroturystycznych doskonale wpisuje się w obraz gminy zachęcającej do osiedlenia się na jej terenie.

Realizacja inwestycji we wspomnianych obszarach spowoduje wzrost atrakcyjności gminy. Zaniechanie inwestycji będzie miało wpływ zarówno na ograniczenia w wykorzystaniu istniejących szans, jak i na wzmocnienie negatywnego oddziaływania zagrożeń.

Dla powodzenia w realizacji zakładanych celów ważna jest kompleksowość działań. Należy zatem dążyć także do zwiększania stopnia integracji i aktywności lokalnej społeczności. Warto wspierać aktywność mieszkańców i ich organizacji w tworzeniu infrastruktury i różnorodnych form życia społecznego gminy, gdyż ma to wpływ na wykorzystanie pojawiających się szans i ograniczenie zagrożeń. Należy zwiększać atrakcyjność obszaru gminy, w szczególności dla osób młodych i wykształconych, by zachęcić je do pozostania i zmniejszyć zagrożenie migracją zarobkową. Ważne jest również poszerzenie oferty kulturalnej oraz rozbudowa bazy sportowej, które będą sprzyjać napływowi potencjalnych mieszkańców (np. agroturystyka, drogi dla pieszych i rowerów), turystów i inwestorów. Natomiast w sytuacji starzejącego się społeczeństwa (niekorzystne prognozy demograficzne) należy przygotować się na poszerzenie usług dla osób starszych.

Nie ulega wątpliwości, że tak duża skala potrzeb wymagać będzie znaczących nakładów finansowych, przekraczających możliwości budżetowe gminy. Dlatego też w celu wzmocnienia możliwości finansowych, należy poszukiwać wsparcia budżetu ze środków zewnętrznych (fundusze krajowe, unijne).

Wśród zewnętrznych możliwości finansowych najważniejszą jest maksymalne wykorzystanie środków bezzwrotnych, głównie z UE (warto zwrócić uwagę także na tzw. Fundusze Norweskie oraz środki krajowe, zwłaszcza w obszarze infrastruktury technicznej).

Strategia dla gminy Potworów powinna skoncentrować się na wykorzystaniu szans, poprzez:

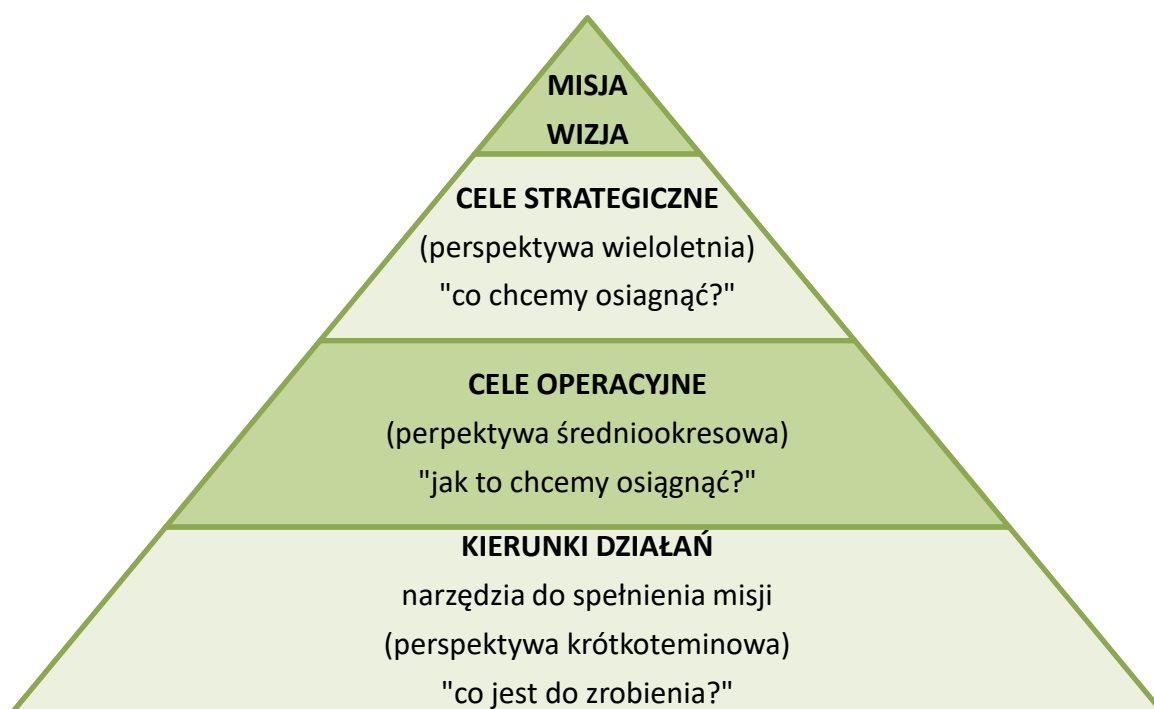
- dalszy rozwój rolnictwa, szczególnie rozwój rolnictwa ekologicznego,
- rozwój agroturystyki oraz usług rekreacyjno-wypoczynkowych oparty na walorach przyrodniczych i kulturowych,
- szeroką promocję gminy,
- dobrą komunikację drogową, szczególnie skupioną na jakości dróg oraz infrastruktury okołodrogowej (oświetlenie, parkingi, chodniki, drogi dla pieszych i rowerów, ścieżki edukacyjne),
- współpracę z otoczeniem poprzez współpracę z wieloma organizacjami pozarządowymi,
- rozwój gospodarczy oparty na bazie produkcji rolnej, rozwoju różnych form małej i średniej przedsiębiorczości w tym w obszarze agroturystyki,
- wspieranie aktywności mieszkańców,
- wzrost poziomu usług społecznych (problem ludzi starszych i chorych),
- zrównoważony rozwój wszystkich obszarów życia gminy tj. gospodarki, sfery społecznej i infrastruktury technicznej, społecznej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej

II. PLAN STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY POTWORÓW

Strategia Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040 jest dokumentem, w którym zdiagnozowano aktualną sytuację społeczną, gospodarczą, przestrzenną i klimatyczno-środowiskową. Zwrócono uwagę zarówno na mocne strony, jak i obszary problemowe. Opracowana została w układzie wskazującym kierunek rozwoju gminy poprzez ustalenie wizji i misji, celów strategicznych i operacyjnych a w ich ramach działań i zadań. Strategia ustanawia jednocześnie podstawy dla podejmowania kluczowych decyzji w przyszłości, tworzenia planów szczegółowych i kreowania projektów o zasadniczym wpływie na rozwój lokalny.

Rysunek 2. Schemat programowania rozwoju (opracowanie własne)

Posiadając strategię gmina będzie dążyć do identyfikacji i wykorzystywania nieodkrytych dotychczas potencjałów i szans rozwojowych. Determinacja i konsekwencja działań strategicznych podejmowanych przez władze lokalne wraz z wyzwalaniem i utrwalaniem aktywności społeczności lokalnej prowadzić będzie do intensyfikowania rozwoju lokalnego. Strategia jest dokumentem, który stanowi fundament systemu zarządzania sukcesywnym rozwojem gminy. Rozpoznanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców stworzyło podstawy do określenia wizji i misji gminy Potworów a następnie pozwoliło na stworzenie podstaw do uruchomienia pożądanych procesów rozwojowych. Niwelowanie istniejących barier rozwoju gminy wymaga równocześnie od różnych środowisk i grup społecznych a także liderów życia społeczno-gospodarczego nowych inicjatyw i niekonwencjonalnych działań. Niniejsza strategia powinna przyczynić się do tworzenia sprzyjających warunków i promowania rozwoju przedsiębiorczości, do podejmowania inicjatyw samozatrudnienia, skutecznego wspierania przedsiębiorczości społecznej w formie organizacji pozarządowych. Powinna

również pozwolić na wzrost jakości ochrony zdrowia, przyczynić się ożywiania życia kulturalnego w gminie, powstawania nowych inicjatyw służących spędzaniu wolnego czasu przez mieszkańców, zwłaszcza młodzieży i dzieci. Zakłada się, że wdrażanie strategii będzie wynikiem aktywności możliwie dużej liczby podmiotów lokalnych.

2.1. WIZJA ROZWOJU GMINY POTWORÓW

Wizja rozwoju gminy to koncepcja przyszłości gminy i jej najbardziej fundamentalna aspiracja, która powinna być wspólna zarówno dla organów gminy, jak i dla wszystkich podmiotów ją tworzących, tj. władze samorządowe, partnerów społecznych oraz mieszkańców i ich reprezentantów. Wizja gminy jest wyrazem jej aspiracji społecznych oraz wyobrażeń na temat jej przyszłości, określających rangę, atrakcyjność, efekty wykorzystania atutów i szans rozwojowych a także eliminację problemów i zagrożeń. Wizja określa cel, do jakiego zmierza gmina oraz wskazuje zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

Gmina Potworów to nowoczesna i przyjazna przestrzeń, która przyciąga mieszkańców, rolników, przedsiębiorców i turystów. Jest rozpoznawalnym regionem oraz nowoczesnym centrum rolniczym, opartym na innowacjach. Wykorzystuje rolniczy charakter, walory przyrodnicze i strategiczne położenie, aby wspierać zrównoważony rozwój i promocję regionu. Gmina tworzy wspólnotę aktywnych i przedsiębiorczych mieszkańców, zapewniając rozwiniętą infrastrukturę techniczną i dobrą komunikację.

2.2. MISJA ROZWOJU GMINY POTWORÓW

Misja gminy określa ideę i ogólny kierunek jej rozwoju. Koncentruje się na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom gminy i jego mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje na wiodące dziedziny w gospodarce gminy, które stanowią jej bazę ekonomiczną i podstawę egzystencji. Misja gminy to uzasadnienie sensu jej istnienia. Wyznaczenie misji to istotny element strategii. Ma ona nie tylko wskazywać generalny kierunek, w którym podąża gmina, ale także w sposób ogólny określać, co gmina zamierza osiągnąć w określonym horyzoncie czasowym. Inaczej mówiąc misja rozwoju to deklaracja intencji władz samorządowych co do kierunków przyszłego rozwoju gminy. Określa ona przyszłościowy obraz gminy oraz informuje o wspólnych wartościach i przekonaniach leżących u podstaw podejmowania określonych działań. Ma istotną wartość informacyjną zarówno dla mieszkańców gminy, podmiotów gospodarczych, jak i dla jej otoczenia. Wreszcie misja spełnia funkcję promującą gminę, w szczególności wobec potencjalnych inwestorów. U podstaw misji rozwoju gminy

leży przekonanie, iż gmina ma potencjalne szanse aby stać się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, życia, prowadzenia działalności gospodarczej, lokowania kapitału a także wypoczynku i spędzania wolnego czasu.

Wykorzystanie potencjału gminy Potworów oraz współpraca lokalnych i ponadlokalnych partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych na rzecz dynamicznego i zrównoważonego rozwoju gminy łączącego tradycje rolnicze z nowoczesnymi rozwiązaniami gospodarczymi.

Zapewnienie mieszkańcom wysokiego poziom życia, dostępu do usług publicznych odpowiedniej jakości, możliwości kształcenia, rozwoju nowoczesnych gospodarstw rolnych oraz przetwórstwa rolnego a także atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego.

2.3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE ROZWOJU GMINY

Strategia rozwoju gminy zbudowana została w oparciu o elementy składowe wzajemnie sobie podległe w hierarchii ważności: cele strategiczne, cele operacyjne i wynikające z nich kierunki działań. Osiąganiu przyjętej wizji i misji służą wyznaczone cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań, które mają charakter ogólny i określają pożądane stany i procesy rozwojowe. Cele zdefiniowane zostały na podstawie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy, a także przeprowadzonych konsultacji (w formie ankietyzacji) z mieszkańcami gminy, przedsiębiorcami oraz organizacjami pozarządowymi i w sposób bezpośredni nawiązują do wizji i misji rozwoju gminy. Realizacja kierunków działań prowadzić będzie do osiągnięcia celów operacyjnych, jak również strategicznych.

Zgodnie z art. 10 e ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2024 poz. 1465 ze zm.), strategia „*określa w szczególności cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym*”. Dla każdego z obszarów priorytetowych sformułowany został cel strategiczny (w perspektywie do 2040r.), z którego wynikają cele operacyjne. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast kierunki działań (interwencji), które są uszczegółowieniem celów operacyjnych. Należy je traktować jako pewną propozycję, otwartą listę działań w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty gminy w perspektywie długofalowej.

Sformułowane cele strategiczne rozwoju gminy przypisane zostały do określonych sfer rozwoju społecznego, gospodarczego, przestrzennego i klimatyczno-środowiskowego-, które są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Podstawą do podejmowania działań w sferze gospodarczej i społecznej jest racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Z kolei zadania realizowane w zakresie infrastruktury technicznej będą podstawą do realizacji zadań w sferze gospodarczej, rozwoju usług społecznych, a także pozytywnie wpłyną na poprawę jakości środowiska przyrodniczego. Cele osiągnięte w ramach sfery społecznej i gospodarczej wpłyną również na poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni.

Cele strategiczne w perspektywie do 2040 roku, zostaną osiągnięte poprzez realizację podporządkowanych im celów operacyjnych. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast kierunki działań - kluczowe zadania i projekty do realizacji. Należy je traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty gminy w perspektywie długofalowej.

Tabela 3. Plan strategiczny rozwoju gminy Potworów– cele strategiczne i operacyjne

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
SFERA SPOŁECZNA	
CEL STRATEGICZNY I ROZWIJAJĄCA SIĘ AKTYWNA SPOŁECZNOŚĆ GMINY ORAZ WYSOKA JAKOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH	1.1. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej
	1.2. Dążenie do wysokiej jakości usług społecznych i edukacyjnych dostosowanych dla różnych grup społecznych
	1.3. Wzmocnienie kapitału ludzkiego, integracja i aktywizacja społeczeństwa lokalnego oraz wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego
	1.4. Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego oraz wzrost efektywności w rozwiązywaniu problemów społecznych

SFERA GOSPODARCZA

CEL STRATEGICZNY II ROZWÓJ GOSPODARKI LOKALNEJ WZMACNIAJĄCY KONKURENCYJNOŚĆ GMINY	2.1. Zapewnienie dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości opartej na wykorzystaniu lokalnych zasobów i produktów
	2.2. Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz rozwój wyspecjalizowanego rolnictwa
	2.3. Aktywizacja działań w kierunku rozwoju turystyki, agroturystyki, promocja lokalnych zasobów gminy
	2.4. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy oraz wdrażanie systemu promocji

SFERA PRZESTRZENNA ORAZ KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

CEL STRATEGICZNY III ZADBANA I UPORZĄDOWANA PRZESTRZEŃ ORAZ WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA	3.1. Poprawa dostępności i funkcjonalności infrastruktury drogowej oraz komunikacji zbiorowej
	3.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska naturalnego
	3.3. Adaptacja do zmian klimatu
	3.4. Racjonalna polityka przestrzenna gminy kluczowym narzędziem zrównoważonego rozwoju

CEL
STRATEGICZNY I
ROZWIJAJĄCA SIĘ AKTYWNA SPOŁECZNOŚĆ GMINY ORAZ
WYSOKA JAKOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH

Głównym celem działań podejmowanych w ramach celu, jest poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego. Cele operacyjne oraz kierunki działań przyjęte dla realizacji celu strategicznego, związane są z realizacją polityki zrównoważonego rozwoju w obszarze społecznym, który zakłada poprawę jakości i dostępności usług społecznych i zdrowotnych, umiejętność tworzenia lepszych warunków życia, aktywizacji społeczności lokalnej a także zwiększeniu efektywności w rozwiązywaniu problemów społecznych dostosowanych do zmieniających się potrzeb.

Konkurencyjność gminy będzie przejawiać się w zapewnianiu lepszych warunków życia mieszkańców, dbaniu o rozwój potencjału ludzkiego, zapobieganie i przeciwdziałanie występowaniu zjawisk patologicznych.

Jakość życia wzrasta, jeśli wzrasta poziom, m. in.: oferty edukacyjnej, lokalnej przedsiębiorczości oraz bezpieczeństwa, a także poprawia się dostęp do usług społecznych, w tym usług medycznych. Ważna dla rozwoju społecznego gminy jest tak rozbudowana, zróżnicowana, oferta dla mieszkańców, która będzie odpowiadać na potrzeby każdej grupy

zawodowej, wiekowej czy zróżnicowanej ze względu na płeć, sytuację rodzinną lub materialną, a także osób narażonych na wykluczenie społeczne. Dla ukształtowania silnego i konkurencyjnego kapitału ludzkiego konieczne jest efektywne rozwiązywanie problemów społecznych w gminie. Monitorowanie i skuteczne ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych zapobiega rozwarstwieniu lokalnego społeczeństwa.

Za poprawą jakości usług społecznych idzie rozbudowanie infrastruktury społecznej i technicznej, uwzględniające potrzeby osób młodych (atrakcyjność osiedleńcza), ale i starszych czy chorych (atrakcyjność opiekuńcza). Ze względu na niekorzystne trendy demograficzne gminy, związane ze starzeniem się lokalnej społeczności należy dążyć do rozbudowy infrastruktury oraz stworzenia oferty społecznej, która będzie odpowiadać potrzebom osób niesamodzielnym, starszych, samotnych, narażonych na wykluczenie społeczne.

Konkurencyjność gminy będzie przejawiać się w zapewnianiu lepszych warunków życia mieszkańców, dbaniu o rozwój potencjału ludzkiego, zapobieganie rozwojowi zjawisk patologicznych. Działania podejmowane w ramach wymiaru społecznego będą miały na celu również integrację lokalnej społeczności, współpracę gminy z mieszkańcami, inwestorami, innymi jednostkami samorządowymi i stowarzyszeniami. Ważnym elementem jest także zachowanie unikalnych wartości środowiska kulturowego.

CEL STRATEGICZNY II

ROZWÓJ GOSPODARKI LOKALNEJ WZMACNIAJĄCY KONKURENCYJNOŚĆ GMINY

Cel strategiczny II zakłada poprawę sytuacji gospodarczej gminy. Głównym obszarem aktywności gospodarczej gminy, ze względu na jej charakter jest rolnictwo, a przede wszystkim produkcja warzyw pod osłonami, szczególnie papryki. Jako jeden z ważniejszych kierunków rozwoju gminy uznano poprawę funkcjonowania sfery gospodarczej gminy oraz efektywność działającej w tej przestrzeni lokalnej przedsiębiorczości. Formowanie przestrzeni gospodarczej gminy można ująć w następujących aspektach: kreowanie lokalnych zasobów wytwórczych poprzez stwarzanie korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości, zarządzanie infrastrukturą w celu ułatwienia nawiązywania stosunków gospodarczych, rozwijanie powiązań integrujących pomiędzy uczestnikami procesów gospodarczych oraz umacnianie istniejących przejawów życia gospodarczego w gminie.

Rozszerzenie dotychczasowych funkcji lokalnego rolnictwa można uzyskać poprzez m.in. łączenie produkcji rolniczej w gospodarstwach z inną działalnością np. agroturystyką, turystyką i wypoczynkiem, sprzedażą bezpośrednią produktów pochodzących z własnych gospodarstw rolnych. Ze względu na brak uciążliwego przemysłu, na terenie gminy występują dogodne warunki do powstawania gospodarstw agroturystycznych. Istotną kwestią jest również produkcja zdrowej żywności, która w ostatnim czasie zyskuje na

znaczeniu. Atutem i podstawą perspektyw rozwoju rolnictwa, w tym ekologicznego będzie obecność wysokiej jakości gleb.

Ponadto w gminie powinny być wspierane wszelkiego rodzaju inicjatywy gospodarcze, w tym wspieranie mikro i małych przedsiębiorców, promowanie gminy w celu pozyskania zainteresowania inwestorów zewnętrznych. Ważnym kierunkiem rozwoju gminy jest również turystyka i związana z nią rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-sportowej, turystycznej. Gmina posiada naturalne walory związane z położeniem w regionie dlatego powinna je wykorzystać aby wzmocnić swoją rolę jako ośrodka turystyki i wypoczynku o znaczeniu lokalnym. W celu wzmocnienia efektów działań podejmowanych dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy należy zadbać o promocję gminy, jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania i inwestowania.

CEL STRATEGICZNY III

ZADBANA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ ORAZ WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA

Poza działaniami na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego, polityka zrównoważonego rozwoju kładzie silny nacisk na kwestie związane z ochroną środowiska naturalnego. Stworzenie właściwych warunków życia jest jednym z podstawowych elementów gwarantujących jednostce określony poziom atrakcyjności pod względem miejsca zamieszkania. W wyniku szeregu działań podejmowanych przez gminę można zagwarantować mieszkańcom wysoką jakość życia, co w konsekwencji generuje rozwój społeczny a także gospodarczy obszaru. Zapewnienie właściwych warunków przyczyni się do podniesienia konkurencyjności gminy w tym zakresie a także może stanowić doskonały argument dla wzrostu atrakcyjności jednostki jako nowego miejsca zamieszkania. Na rzecz podniesienia jakości życia obecnych i przyszłych mieszkańców realizowane powinny być przedsięwzięcia obejmujące swym zakresem zarówno sferę materialną i infrastrukturalną, jak również potencjał w postaci kapitału ludzkiego. Na terenie gminy, w zakresie infrastruktury technicznej najważniejszym jest uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz poprawa stanu technicznego dróg wymagających interwencji, jak również rozbudowa infrastruktury okołodrogowej. Korzystny stan środowiska zamierza się osiągnąć poprzez działania w sferze gospodarki ściekami, prowadzenie gospodarki rolnej i przestrzennej niepowodującej degradacji środowiska, rozbudowę infrastruktury technicznej chroniącej środowisko oraz szeroką edukację ekologiczną. Poprzez oferowanie terenów odpowiednio przygotowanych pod inwestycje wraz z odpowiednią infrastrukturą techniczną (sieć wodociągowa, kanalizacyjna, drogowa, system gospodarki odpadami, itp.) samorząd stwarza warunki dla rozwoju gospodarczego. Ważnym działaniem jest dążenie do ograniczenia barier infrastrukturalnych utrudniających dostęp do wiedzy, bieżących informacji (korzystanie z zasobów Internetu). Występujące w ostatnich kilku dekadach skutki zmieniającego się klimatu, zwłaszcza wzrostu temperatury, częstotliwości i nasilania zjawisk ekstremalnych, systematycznie się pogłębiają. Stanowią tym samym zagrożenie dla społecznego

i gospodarczego rozwoju wielu krajów na świecie, w tym także dla Polski. Konieczne jest zatem podjęcie działań na rzecz dostosowania się (adaptacji) do prognozowanych skutków zmian klimatu, które powinny być realizowane jednocześnie z działaniami ograniczającymi emisję gazów cieplarnianych. Biorąc powyższe pod uwagę, gmina zaplanowała działania z zakresu realizacji działań niskoemisyjnych i poprawy jakości powietrza, w tym termomodernizacji budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Dodatkowo zakłada się również prowadzenie działań mających na celu ochronę zasobów środowiska przyrodniczego, edukacji ekologicznej oraz racjonalnej gospodarki odpadami, w tym wsparcie działań na rzecz skutecznego usuwania azbestu. Ład przestrzenny to jeden z podstawowych elementów wpływających na postrzeganie atrakcyjności gminy. Uporządkowana przestrzeń wpływa na zrównoważony rozwój i prawidłowe funkcjonowanie gminy, dlatego tak ważna jest aktualizacja dokumentów planistycznych porządkująca jej przestrzeń oraz zachowanie obecnych i wyodrębnienia potencjalnych nowych obszarów rozwojowych, które tworzyłyby harmonijny układ z już istniejącymi. Racjonalne rozplanowanie przestrzenne gwarantuje funkcjonalność oraz przekłada się na odczuwany przez mieszkańców komfort życia w gminie. Właściwe działania to dbanie o funkcjonalne lokowanie inwestycji, rozplanowanie przestrzeni poszczególnych miejscowości (zabudowy mieszkaniowej, terenów zielonych, szlaków komunikacyjnych) oraz poprawa ich estetyki.

2.4. KIERUNKI DZIAŁAŃ

Głównym zadaniem, jakie stoi przed władzami samorządowymi jest ukształtowanie takiego wizerunku gminy, który będzie atrakcyjny dla nowych mieszkańców (osiedlanie, budownictwo), ale też mieszkańców rdzennych. Ważne, więc jest

zapewnienie bogatej oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrostu aktywności społecznej wśród mieszkańców. Wpłynie to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowę społeczeństwa obywatelskiego.

Osiągnięcie celów zawartych w powyższym rozdziale będzie możliwe dzięki realizacji kierunków działań i konkretnych projektów, które mają zarówno charakter inwestycyjny, jak i nieinwestycyjny. Odnoszą się do kwestii społecznych, gospodarczych, przestrzennych oraz klimatyczno-środowiskowych. Mają charakter zintegrowany i przekrojowy, są komplementarne i jednocześnie odnoszą się do największych potrzeb oraz potencjałów rozwojowych gminy, a ich realizacja spowoduje osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na rozwój tego obszaru. Lista zestawionych kierunków działań i zadań nie jest zamknięta, można ją w każdej chwili uzupełniać o nowe elementy w zależności od potrzeb gminy, rodzajów zewnętrznych konkursów oraz możliwości finansowych gminy. Ewentualne nowe projekty inwestycyjne wpisujące się w poszczególne cele operacyjne i przypisane im kierunki działań nie wymagają aktualizacji dokumentu strategii, jeśli zostaną zaakceptowane przez Radę Gminy w uchwałach budżetowych oraz wieloletnich prognozach inwestycyjnych na

poszczególne lata, na które została opracowana strategia. W planie działań zostały wpisane zadania nie tylko leżące w kompetencji gminy oraz jej jednostek organizacyjnych i podległych, ale także innych podmiotów, w tym osób fizycznych, które przyczynią się do zrównoważonego rozwoju gminy. Poprzez wpisanie takich zadań do strategii różnorodni beneficjenci będą mogli ubiegać się o zewnętrzne źródła finansowania. Realizacja zadań, przede wszystkim zadań inwestycyjnych, wymaga znacznych środków finansowych. Budżet gminy samodzielnie nie będzie w stanie sfinansować większości inwestycji, a zatem konieczne będzie podjęcie starań o pozyskanie środków zewnętrznych, pochodzących z funduszy UE, funduszy ochrony środowiska, budżetu państwa i innych. W przypadku podejmowania inicjatywy przekraczających swym zasięgiem granice administracyjne gminy, bądź jej możliwości kompetencyjne i finansowe, gmina może działać w partnerstwie z innymi podmiotami, w tym samorządami, w obrębie ustanowionego obszaru tematycznego wyczerpującego zakres podjętego wspólnie projektu.

W ramach celów strategicznych i operacyjnych przedstawione zostały kierunki działań oraz zadania zaplanowane do realizacji w perspektywie do 2040 roku.

Cel operacyjny 1.1.

Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej

- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej
- Modernizacja i doposażenia placów zabaw
- Usuwanie barier architektonicznych utrudniających funkcjonowanie osobom z niepełnosprawnością oraz rodzicom z dziećmi
- Zapewnienie powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu

Cel operacyjny 1.2.

Dążenie do wysokiej jakości usług społecznych i edukacyjnych dostosowanych dla różnych grup społecznych

- Podejmowanie działań w kierunku zapewnienia skutecznego systemu wsparcia dla wszystkich grup społecznych –realizacja przedsięwzięć aktywizujących i integrujących społeczność
- Kontynuacja działań instytucji pomocy społecznej w gminie
- Budowa zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- Wsparcie opieki na osobami starszymi, chorymi i niepełnosprawnymi
- Poprawa dostępu do poradni specjalistycznych
- Wzrost jakości i dostępności opieki zdrowotnej

- Tworzenie systemu opieki nad małym dzieckiem
- Wspieranie edukacji szkolnej i pozaszkolnej
- Wzrost jakości wczesnego nauczania (wprowadzenie dodatkowych zajęć aktywizujących i rozwijających wielokierunkowo dzieci)
- Doposażenie placówek oświatowych w pomoce dydaktyczne
- Kształtowanie nawyków uczestnictwa w kulturze fizycznej dzieci i młodzieży m.in. poprzez organizację olimpiad i zawodów sportowych dla dzieci i młodzieży, propagowanie sportu i rekreacji ruchowej wśród osób starszych oraz z niepełnosprawnościami np. poprzez organizację festynów sportowo-rekreacyjnych;
- Poprawa jakości edukacji poprzez poszerzenie dostępnej oferty edukacyjnej o nowe formy oraz umożliwienie dzieciom i młodzieży rozwijania zainteresowań (np. poprzez organizację dodatkowych zajęć edukacyjnych wspierających pasje, zajęcia sportowe itp.),
- Wsparcie oferty kulturalnej placówek

Cel operacyjny 1.3.

Wzmocnienie kapitału ludzkiego, integracja i aktywizacja społeczeństwa lokalnego oraz wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego

- Wspieranie lokalnych tradycji i kultury (propagowanie działalności kół gospodyń wiejskich, zespołów ludowych, itp.)
- Promowanie aktywności i wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami oraz współpraca ponadgminna
- Działania na rzecz integracji społeczności lokalnej
- Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz ochrona zabytków
- Upowszechnianie wolontariatu
- Pomoc dzieciom i młodzieży zagrożonym wykluczeniu społecznemu
- Tworzenie warunków do powstawania lokalnych inicjatyw edukacyjnych, podnoszących kwalifikacje lokalnej społeczności
- Promowanie form współdziałania w zakresie opieki nad osobami starszymi oraz niepełnosprawnymi
- Realizowanie przedsięwzięć w zakresie poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na drodze, w szkole, w środowisku domowym poprzez prowadzenie programów edukacyjnych w placówkach oświatowych
- Doposażenie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych
- Wykonanie monitoringu miejsc publicznych

**Cel operacyjny
1.4.**

Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego oraz wzrost efektywności w rozwiązywaniu problemów społecznych

- Wspieranie lokalnych tradycji i kultury (propagowanie działalności kół gospodyń wiejskich, zespołów ludowych, itp.)
- Promowanie aktywności i wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych podejmujących inicjatywy na rzecz integracji lokalnej społeczności
- Rozszerzenie oferty kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej i społecznej na terenie gminy oraz włączanie mieszkańców w czynny udział w życiu kulturalnym i społecznym
- Podejmowanie działań w kierunku zapewnienia skutecznego systemu wsparcia dla wszystkich grup społecznych –realizacja przedsięwzięć aktywizujących i integrujących społeczność
- Wsparcie rodzin z problemami społecznymi i zagrożonych wykluczeniem społecznym
- Zapewnienie form wsparcia dla osób z uzależnieniami
- Promowanie form współdziałania w zakresie opieki nad osobami starszymi oraz niepełnosprawnymi
- Realizacja programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w celu przeciwdziałania zjawiskom patologicznym

**Cel operacyjny
2.1.**

Zapewnienie dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości opartej na wykorzystaniu lokalnych zasobów i produktów

- Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego pozwalający na wykorzystanie lokalnego potencjału surowcowego
- Kreowanie postaw przedsiębiorczości, aktywizacja zawodowa i podnoszenie kwalifikacji mieszkańców gminy
- Wspieranie doradztwa w zakresie zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej
- Aktywne wspieranie rozwoju i konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców
- Skuteczna promocja gospodarcza gminy
- Wspieranie kampanii informacyjnych skierowanych do rolników na temat możliwości pozyskania środków finansowych na rozwój gospodarstw agroturystycznych oraz na różnicowanie działalności rolniczej
- Rozwój okołorolniczych działalności gospodarczych, związanych np. z agroturystyką, turystyką i wypoczynkiem, sprzedażą bezpośrednią produktów pochodzących z własnych gospodarstw rolnych, produkcja i sprzedaż zdrowej żywności

**Cel operacyjny
2.2.**

Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz rozwój wyspecjalizowanego rolnictwa

- Rozwój i promocja produkcji warzyw pod osłonami (papryka)
- Organizacja wydarzeń gminnych promujących lokalne produkty rolne
- Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności, towarowości i specjalizacji gospodarstw rolnych
- Promowanie specjalizacji w produkcji rolnej, zwiększenie efektywności i innowacyjności produkcji rolnej
- Modernizacja gospodarstw rolnych
- Wzmacnianie systemu doradztwa rolniczego oraz promowanie i wspieranie inicjatyw współpracy rolników i mieszkańców (grupy producenckie)
- Pomoc w zakresie pozyskiwania środków na modernizację gospodarstw rolnych
- Zwiększenie efektywności, innowacyjności i specjalizacji produkcji rolnej
- Wyposażenie obszarów w infrastrukturę drogową, techniczną oraz społeczną
- Wspieranie rozwoju i promocja ekologicznego rolnictwa

**Cel operacyjny
2.3.**

Aktywizacja działań w kierunku rozwoju turystyki, agroturystyki, promocja lokalnych zasobów gminy

- Wspieranie rozwoju oraz właściwa promocja agroturystyki
- Budowa/rozbudowa/modernizacja obiektów infrastruktury turystycznej oraz rekreacyjno-sportowej na terenie gminy
- Budowa ciągów rowerowo-piesznych przy drogach
- Organizacja imprez kulturalnych oraz sportowo-rekreacyjnych
- Wspieranie lokalnych inicjatyw gospodarczych
- Promowanie walorów gminy we współpracy z gminami sąsiednimi, powiatem, stowarzyszeniami, LGD „Wszyscy Razem” itp.
- Promowanie terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą oraz terenów pod budownictwo indywidualne
- Kompleksowe przygotowanie terenów pod inwestycje

**Cel operacyjny
2.4.**

Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy oraz wdrażanie systemu promocji

- Budowa/rozbudowa/modernizacja obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej na terenie gminy m.in. boiska sportowe, sale gimnastyczne, place zabaw, siłownie plenerowe
- Promowanie terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą, OZE oraz planowanie terenów pod budownictwo indywidualne
- Rozwój obszarów zielonych z infrastrukturą rekreacyjną, sportową i turystyczną (ścieżki dydaktyczne, siłownie zewnętrzne itp.)
- Przyjazne dla inwestorów planowanie przestrzenne
- Kompleksowe przygotowanie terenów pod inwestycje
- Skuteczna promocja gminy

**Cel operacyjny
3.1.**

Poprawa dostępności i funkcjonalności infrastruktury drogowej oraz komunikacji zbiorowej

- Budowa, rozbudowa i modernizacja dróg
- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury okołodrogowej (m.in. chodniki, parkingi, drogi dla rowerów, ciągi piesze, przystanki)
- Współpraca z zarządcami dróg powiatowych i wojewódzkich oraz krajowej przebiegających przez terytorium gminy, w zakresie inwestycji i remontów, w tym realizacji inwestycji mających wpływ na wzrost komfortu życia mieszkańców gminy (m.in. drogi, chodniki),
- Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego
- Wyznaczanie, budowa/rozbudowa i oznakowanie szlaków rowerowych, turystycznych wraz z tworzeniem miejsc odpoczynku, stref aktywności i rekreacji,
- Zwiększenie liczby połączeń komunikacji zbiorowej

**Cel operacyjny
3.2.**

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska naturalnego

- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy
- Promowanie i budowa przydomowych oczyszczalni ścieków

- Budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących i regularny wywóz nieczystości płynnych przez właścicieli nieruchomości
- Kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata
- Modernizacja systemów melioracyjnych
- Wdrażanie i przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej – ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych poprzez właściwe nawożenie oraz składowanie nawozów i kiszzonek w pobliżu cieków
- Zwiększenie retencji wodnej na terenach rolniczych, leśnych i zurbanizowanych poprzez prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb, prowadzenie prac przeciwoerozyjnych, zalesianie, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych i mokradeł, retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych
- Sprawny system gospodarowania odpadami
- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców

Cel operacyjny 3.3.

Adaptacja do zmian klimatu

- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
- Montaż instalacji OZE
- Modernizacja istniejących nieekologicznych źródeł ciepła
- Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne
- Wymiana oświetlenia w budynkach na energooszczędne
- Rozwój ekologicznych form mobilności (np. infrastruktura rowerowa)
- Działania informacyjno-promocyjne dotyczące oszczędzania energii
- Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej i budynkach prywatnych
- Popularyzacja i wdrażanie rozwiązań mających na celu zmniejszenie zużycia energii i ograniczenie tzw. „niskiej emisji” we wszystkich sektorach użytkowników energii (mieszkalnictwo, użyteczność publiczna, działalność gospodarcza i usługowa, gospodarstwa rolne, oświetlenie uliczne, transport)
- Promocja oraz wspieranie działań zmierzających do zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii
- Usuwanie wyrobów zawierających azbest

**Cel operacyjny
3.4.**

Racjonalna polityka przestrzenna gminy kluczowym narzędziem zrównoważonego rozwoju

- Opracowanie Planu ogólnego gminy
- Wyznaczenie terenów inwestycyjnych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego
- Wspomaganie urządzania i utrzymywania terenów zieleni, zadrzewień i zakrzewień w poszczególnych miejscowościach
- Zagospodarowanie oraz dbałość o centra miejscowości, zwiększenie ich estetyki i dostosowanie do potrzeb mieszkańców
- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

Gmina w ramach kilkuletniej perspektywy finansowej realizuje działania obejmujące przede wszystkim inwestycje w zakresie infrastruktury drogowej i okołodrogowej, wodno-kanalizacyjnej, modernizacji i termomodernizacji budynków, montażu instalacji OZE wraz z wymianą źródeł ciepła. Przedsięwzięcia te są elementem sprzyjającym nie tylko podnoszeniu jakości życia mieszkańców, ale także poprawiają uwarunkowania rozwoju rolnictwa oraz przedsiębiorczości, jak również budują przyjazny wizerunek gminy. Powyższe cele oraz kierunki działań są podstawą do zrealizowania konkretnych zaplanowanych zamierzeń i inwestycji. Lista zadań do realizacji w bezpośredniej bądź dalszej przyszłości powstała na podstawie analizy celów rozwoju gminy, jej mocnych i słabych stron a także szans i zagrożeń.

Tabela 4. Projekty wspierające realizację celów strategicznych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040

CEL STRATEGICZNY 1. ROZWIJAJĄCA SIĘ AKTYWNA SPOŁECZNOŚĆ GMINY ORAZ WYSOKA JAKOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH			
Planowany projekt/zakres	Okres realizacji	Planowane koszty [zł]	Źródło finansowania
Utworzenie dziennego domu opieki w budynku po szkole podstawowej w miejscowości Wir	2026-2030	0	Inwestycja podmiotu zewnętrznego
Utworzenie gminnej siłowni w budynku po szkole podstawowej w miejscowości Wir	2026-2030	50.000,00	Środki własne gminy
Budowa świetlic wiejskich w miejscowościach Łojków (dz. nr ew. 312/2), Jamki (dz. nr ew. 180 i 269), Rdzuchów Kolonia (dz. nr ew. 322), Grabowa (dz. nr ew. 493/2)	2026-2030	2.500.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Przebudowa budynku Urzędu Gminy oraz budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury	2026-2035	2.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
CEL STRATEGICZNY 2. ROZWÓJ GOSPODARKI LOKALNEJ WZMACNIAJĄCY KONKURENCYJNOŚĆ GMINY			
Planowany projekt/zadanie	Okres realizacji	Planowane koszt [zł]	Źródła finansowania
Remont i przebudowa istniejących stref rekreacji oraz obiektów sportowych w miejscowościach Wir, Długie, Grabowa, Potworów	2026-2030	500.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Budowa miejsca rekreacji, sportu i szkoleniowego przy zbiorniku wodnym w miejscowości Rdzuchów	2029-2040	3.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Utworzenie stref rekreacji w miejscowościach: Łojków (dz. nr ew. 312/2), Jamki (dz. nr ew. 180 i 269), Rdzuchów kolonia (dz. nr ew. 322), Rdzów (dz. nr ew. 295, 508, 507, 506 i 509), Długie (dz. nr ew. 181/2, 181/3 i 181/5), Grabowska Wola (dz. nr ew. 852/2 i 853/3), Grabowa (dz. nr ew. 493/2), Dąbrowa Goszczewicka (dz. nr ew. 625), Potworów (dz. nr ew. 1114, 1112, 1113, 1110/4, 1111/1, 948/6 i 957/63), Rdzuchów (dz. nr ew. 4, 5 i 89), Marysin (dz. nr ew. 502/1), Wir	2026-2035	10.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy

STRATEGIA ROZWOJU GMINY POTWORÓW NA LATA 2025-2040

(dz. nr ew. 1516), Kozieniec (dz. nr ew. 199/2)			
Budowa ciągów rowerowo-piesznych przy drogach wojewódzkich i powiatowych oraz przy drodze krajowej	2027-2040	10.000.000,00	Inwestycje powiatu, województwa i GDDKiA
CEL 3. ZADBANA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ ORAZ WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA			
Planowany projekt /zadanie	Okres realizacji	Planowane koszty[zł]	Źródła finansowania
Przebudowa dróg gminnych: Nr 330527W, Nr 330561W, Nr 330545W, Nr 330543W, Nr 330540W, Nr 330509W, Nr 330516W, Nr 330523W, Nr 330527W, Nr 330570W, Nr 330508W, Nr 330535W, Nr 330542W, Nr 330539W, Nr 330529W, Nr 330517W, Nr 330554W, Nr 330515W, Nr 330560W	2026-2040	20.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Przebudowa hydroforni w miejscowości Potworów na Stację Uzdatniania Wody	2025-2026	1.500.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w miejscowości Wir	2026-2029	3.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej na terenie gminy	2026-2040	20.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej na terenie gminy	2026-2040	20.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Przebudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Grabowa	2026-2040	6.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Udział w programach dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla mieszkańców gminy	2026-2030	500.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	2026-2040	3.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy

STRATEGIA ROZWOJU GMINY POTWORÓW NA LATA 2025-2040

Zakup i montaż lamp solarnych na terenie gminy	2025-2040	1.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Zagospodarowanie terenów zielnych na terenie gminy: • działka nr ew. 493/2 w miejscowości Grabowa (w sąsiedztwie Niepublicznego Przedszkola „Papryczki”) • działka nr ew. 924/1 przy zbiorniku wodnym w Potworowie • działki nr ew. 1114, 1112, 1113, 1110/4, 1111/1, 948/6, 957/63 w miejscowości Potworów • działki nr ew. 320 i 391/1 w miejscowości Mokrzec	2026-2040	5.000.000,00	Środki zewnętrzne i środki własne gminy
Poszerzenie strefy zabudowy mieszkaniowej w Planie ogólnym gminy	2025-2026	-	Środki własne gminy

Planowane do realizacji zadania inwestycyjne na terenie gminy finansowane będą ze środków własnych oraz zewnętrznych. Dodatkowe źródła finansowania inwestycji gminnych stanowią głównie: dofinansowania ze środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rolnego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, dofinansowania i dotacje z Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego oraz Urzędu Marszałkowskiego, dofinansowania z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Ministerstwa Sportu, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych i innych oraz preferencyjne kredyty i pożyczki z banków komercyjnych.

III. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ ROZWOJU GMINY

Ustawa z dnia 13 lipca 2020r. po zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2025, poz. 198) wprowadziła w życie pakiet nowych przepisów dotyczący polityki rozwoju. Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z wymiarem przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. Ustawodawca jasno określił elementy strategii rozwoju gminy, są wśród nich takie, które nie występowały w dotychczasowych strategiach:

- model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie
- obszary strategicznej interwencji określone w strategii województwa wraz z zakresem planowanych działań
- obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano wraz z zakresem planowanych działań
- system realizacji strategii kluczowej dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano wraz z zakresem planowanych działań.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy rozumiany jest jako przedstawienie długookresowej strategicznej wizji rozwoju gminy wynikającej z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych i posiadanego potencjału, z uwzględnieniem jego specyfiki i zróżnicowania wewnętrznego. Model wskazuje obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy Potworów wynika głównie z jej położenia geograficznego, środowiska naturalnego, a także otoczenia i powiązań z jednostkami sąsiednimi. Gmina z uwagi na niewielką powierzchnię i rolniczy charakter nie wykazuje znaczącego zróżnicowania struktury funkcjonalno-przestrzennej.

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

Gmina Potworów jest dobrze skomunikowana, gdyż położona jest w ciągu drogi krajowej nr 48 Tomaszów Mazowiecki- Kłwów- Potworów- Białobrzegi, dwóch odcinków dróg wojewódzkich nr 729 Przysławowice Duże- Potworów i nr 740 Radom– Potworów. Oprócz dróg o znaczeniu krajowym i wojewódzkim, przez teren gminy przebiegają również drogi powiatowe oraz gminne i ogólnodostępne drogi wewnętrzne w poszczególnych miejscowościach. Transport publiczny na terenie gminy Potworów obejmuje usługi świadczone przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej oraz prywatnych przewoźników. Stan dróg publicznych lokalnych i ponadlokalnych jest rozbudowany, co stanowi dobre połączenia z dużymi ośrodkami miejskimi oraz pomiędzy gminami sąsiednimi. Gmina nie posiada dedykowanych szlaków rowerowych oznaczonych w sposób typowy dla

The map displays the administrative boundaries of the Gmina Potworów, which is divided into three main districts: Potworów (blue), Grabów (orange), and Wola (green). The map shows a network of roads, including the DK48 and 740. Various settlements are labeled, such as Potworów, Grabów, Wola, and Wier. The map also indicates the locations of schools (S) and churches (K). A scale bar and a north arrow are provided for reference.

LEGENDA**Istniejące zagospodarowanie**

granica gminy

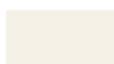
granice sołectw

tereny zabudowy

obszary leśne

obszary rolne

rzeki

zbiornik wodny

Podstawowe elementy infrastruktury drogowej

droga krajowa DK48

drogi wojewódzkie

drogi powiatowe

pozostałe drogi

Gmina Potworów planuje w miarę potrzeb i możliwości finansowych realizację inwestycji drogowych oraz okołodrogowych w poszczególnych miejscowościach. Inwestycje polegać będą na budowie i przebudowie dróg gminnych i dojazdowych, budowie ciągów rowerowo-piesznych przy drogach wojewódzkich, krajowej i powiatowych oraz budowie infrastruktury towarzyszącej tj. chodniki, przystanki, pobocza, oświetlenie (lampy solarne) itp.

SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH

Na terenie gminy Potworów nie występują obszary chronione. Jedynymi formami ochrony przyrody są pomniki przyrody (8 szt.). Fragment północnej granicy gminy graniczy z Obszarem Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki. Przez teren gminy nie przebiegają korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym. W odległości ok. 400 m na północ od granicy gminy przebiega fragment korytarza ekologicznego GKPd-7 Dolina Dolnej Pilicy.

W zakresie polityki przestrzennej gminy Potworów planowane jest racjonalne korzystanie z zasobów środowiska naturalnego, włącznie z aktywną ochroną powietrza, wód i gleb (m.in. poprzez modernizację i rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, działania zwiększające retencję). Szczególnymi działaniami objęte zostaną obszary charakteryzujące się najcenniejszymi walorami krajobrazowymi. Jednocześnie nie przewiduje się wprowadzania nowych form ochrony przyrody na terenie gminy.

GŁÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

Rozmieszczenie elementów infrastruktury społecznej wpływa na hierarchię jednostek osadniczych gminy Potworów. Na obszarze gminy występują obiekty i instytucje, które zapewniają społeczne usługi i umożliwiają funkcjonowanie miejscowej ludności. Nie

występują tu placówki o znaczeniu ponadlokalnym. Wśród elementów infrastruktury społecznej występujących na terenie gminy wskazać należy przede wszystkim elementy związane z oświatą, kulturą, ochroną zdrowia, pomocą społeczną, sportem/kulturą fizyczną. Mają one na celu zaspokajanie potrzeb edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych, rekreacyjnych lokalnej społeczności. Służą poprawie jakości życia mieszkańców i z tego względu kwestia dostępu do usług publicznych jest niezwykle istotna.

Głównym ośrodkiem administracyjno-usługowym gminy, o największej koncentracji usług społecznych jest Potworów. Miejscowość ta jest siedzibą władz samorządowych, zlokalizowane są tutaj liczne obiekty użyteczności publicznej oraz podmioty usługowo-produkcyjne sektora prywatnego. Znajduje się tu Urząd Gminy, gminna placówka oświatowa – Publiczna Szkoła Podstawowa z oddziałem przedszkolnym, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej a także Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Ponadto w Potworowie zlokalizowane są świetlica wiejska, jednostka OSP i stadion sportowy. Drugą miejscowością, na obszarze której występuje kilka elementów infrastruktury społecznej jest Grabowa. Zlokalizowana jest tu Niepubliczna Szkoła Podstawowa oraz Niepubliczne Przedszkole „Papryczki”, świetlica wiejska, boisko sportowe – ORLIK oraz jednostka OSP. W pozostałych miejscowościach gminy występują przeważnie tylko jednostki OSP, świetlice wiejskie lub nie występują żadne instytucje/obiekty usług społecznych.

LEGENDA**Istniejące zagospodarowanie**

granica gminy

granice sołectw

tereny zabudowy

obszary leśne

obszary rolne

rzeki

zbiornik wodny

Wybrane elementy infrastruktury społecznej

Urząd Gminy

Placówki edukacyjne

Samorządowy Klub Dzieci

Świetlica wiejska

Samodzielny Publiczny
Zakład Opieki ZdrowotnejGminny Ośrodek Pomocy
Społecznej

Obiekt sportowy

Gminna Biblioteka Publiczna

Urząd pocztowy

Kościół parafialny

Ochotnicza Straż Pożarna

GŁÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ**Wodociągi i kanalizacja**

Gmina posiada 2 ujęcia wody w miejscowościach Potworów i Wir, długość sieci wodociągowej wynosi 85,9 km wraz z 1152 przyłączami wodociagowymi prowadzącymi do budynków, bądź gospodarstw. Zwodociagowana jest większość terenów przeznaczonych pod zainwestowanie, a także liczne, rozproszone gospodarstwa indywidualne. W zakresie gospodarki wodnej potrzeby inwestycyjne dotyczyć będą przebudowy Stacji Uzdatniania Wody w miejscowości Wir oraz przebudowy hydroforni na Stację Uzdatniania Wody w miejscowości Potworów. W planach gminnych znajdują się zadania polegające na modernizacji/remontie odcinków sieci w miarę pojawiających się potrzeb. Działania w zakresie rozbudowy sieci wodociągowej prowadzone są tam, gdzie powstają nowe zabudowania.

Poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenie gminy nie jest wysoki. W gminie znajduje się jedna oczyszczalnia ścieków w miejscowości Grabowa, do której doprowadzane są ścieki z miejscowości Potworów, Grabowa, Grabowska Wola, Kozieniec i Łojków. Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 420 gospodarstw domowych. Ponadto mieszkańcy korzystają z bezodpływowych zbiorników na nieczystości płynne oraz z przydomowych oczyszczalni ścieków. Wśród inwestycji gminnych w perspektywie do 2040r. planowane są

inwestycje w rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej. Rekomenduje się uzupełnianie braków w infrastrukturze kanalizacyjnej poprzez rozbudowę sieci o kolejne miejscowości.

Gospodarka odpadami

Odpady komunalne, zebrane na terenie gminy, transportowane są do miejsc unieszkodliwiania, składowania bądź przetwarzania położonych poza terenem gminy. W miejscowości Grabowa funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). W ramach celu *strategicznego III. Zadbana i uporządkowana przestrzeń oraz wysoka jakość środowiska, cel operacyjny 3.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska naturalnego*, przewiduje się realizację kierunków działań mających na celu właściwe gospodarowanie odpadami oraz kształtowanie postaw i podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Infrastruktura energetyczna/gazowa/ciepłownicza

Przez obszar gminy Potworów przebiegają linie energetyczne średniego napięcia 15kV. Dla dostarczenia energii elektrycznej dla poszczególnych odbiorców służy terenowa sieć elektroenergetyczna 15kV z lokalnymi stacjami transformatorowymi oraz linie niskiego napięcia (nN). Istniejąca sieć elektroenergetyczna pokrywa potrzeby zasilania w energię elektryczną wszystkich odbiorców zlokalizowanych na terenie gminy. PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna, w miarę możliwości finansowych, prowadzi prace polegające na sukcesywnej wymianie wyeksploatowanych urządzeń na nowe, doposażeniu sieci terenowej w nowe stacje transformatorowe, nowe linie elektroenergetyczne. Ewentualny rozwój OZE wymagać będzie jego rozbudowy i dostosowania do pełnienia nowych funkcji. Obszar gminy Potworów nie jest uzbrojony w sieć gazową. System ciepłowniczy w gminie oparty jest na kotłowniach lokalnych i indywidualnych.

LEGENDA**Istniejące zagospodarowanie**

granica gminy

granice sołectw

tereny zabudowy

obszary leśne

obszary rolne

rzeki

zbiornik wodny

Podstawowe elementy infrastruktury technicznej

Oczyszczalnia ścieków

Ujęcie wody

Punkt Selektywnej Zbiórki
Odpadów KomunalnychMiejscowości z brakiem
dostępu do sieci kanalizacyjnej**Planowane zadania do realizacji**Przebudowa Stacji
Uzdzielania WodyPrzebudowa hydroforni na
Stację Uzdzielania WodyPrzebudowa oczyszczalni
ścieków**STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ WRAZ Z ROLĄ I HIERARCHIĄ JEDNOSTEK OSADNICZYCH**

Gminę Potworów tworzy 15 jednostek pomocniczych (sołectw): Dąbrowa Goszczewicka, Długie, Grabowa, Grabowska Wola, Jamki, Kozieniec, Łojków, Marysin, Mokrzec, Potworów, Rdzów, Rdzuchów, Rdzuchów Kolonia, Sady i Wir. Największymi sołectwami pod względem zajmowanej powierzchni są Potworów, Rdzów i Mokrzec, natomiast najmniejsza powierzchnię zajmują sołectwa Jamki, Sady i Łojków. Rozmieszczenie sieci osadniczej jest stosunkowo równomierne. Siedziba gminy położona jest centralnie w stosunku do całego jej obszaru.

Gmina charakteryzuje się rolniczym charakterem, co wyraża się w przestrzeni w dominacji nad innymi formami zabudowy zagrodowej zwartej lub w postaci samotnicznych siedlisk oraz otwartych przestrzeni rolniczej wykorzystywanej jako łąki, pola uprawne terenów przeznaczonych pod uprawy warzyw w tunelach foliowych, łąk, pastwisk a także towarzyszącej jej terenów leśnych, niewielkich sztucznych i naturalnych zbiorników wodnych oraz wód płynących.

Sieć osadnicza gminy charakteryzuje się wysokim stopniem koncentracji funkcji usługowych w jednym ośrodku, w miejscowości gminnej Potworów, przy jednoczesnym znacznym rozproszeniu funkcji mieszkaniowych. W miejscowości gminnej Potworów skupione są

niemal wszystkie usługi komercyjne i niekomercyjne (administracja publiczna, edukacja, sport i rekreacja, ochrona zdrowia i kultury itp.). Uzupełnieniem w stosunku do oferty usługowej miejscowości gminnej są pojedyncze sklepy wielobranżowe oraz placówki oświatowe w pozostałych miejscowościach. Usługi związane z obsługą podróżnych i ruchu tranzytowego (stacje paliw) koncentrują się natomiast w sąsiedztwie głównego szlaku komunikacyjnego gminy - ciągu dróg krajowej i wojewódzkich relacji Radom-Tomaszów Mazowiecki.

Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej zlokalizowane są w rozproszeniu, w sąsiedztwie zabudowy zagrodowej, głównie w miejscowości Potworów, gdzie występują także w niewielkim skupieniu przy ul. Leśnej, Piaskowej i Młyńskiej. Istnieją tu także tereny zabudowy wielorodzinnej w postaci 4 budynków (pozostałość po Państwowym Gospodarstwie Rolnym) przy ul. Lipowej i Osiedlowej.

Działalność przemysłowa (produkcyjna, niezwiązana z produkcją rolniczą) prowadzona jest w jednym punkcie w miejscowości Rdzów (produkcja prefabrykatów betonowych). Tereny przeznaczone pod magazyny, składy (w tym baza sprzętu drogowego) zlokalizowane są peryferyjnie w stosunku do zabudowy miejscowości Potworów.

Działalność eksploatacyjną surowców naturalnych tj. piasków budowlanych prowadzi się obecnie w sposób koncesjonowany w dwóch miejscach w miejscowości Mokrzec i Kolonii Rdzuchów. Niewielki procent przestrzeni gminy zajmują tereny zainwestowane pod urządzenia infrastruktury technicznej - komunalne ujęcia wód i oczyszczalnia ścieków.

Gmina Potworów posiada równinne ukształtowanie terenu. W krajobrazie łatwo zaznaczają się zatem dominanty wysokościowe zarówno pozytywne krystalizujące układ przestrzenny jak wieże kościoła, pojedyncze wysokie drzewa i szpalery drzew jak i również dysharmonijne: wysokie maszty urządzeń radiokomunikacyjnych oraz system linii elektroenergetycznych SN. Dominantami przestrzennymi i jednocześnie elementem charakterystycznym dla terenu gminy szczególnie w części północnej są tunele foliowe. Ustawione jeden przy drugim zajmują jednorazowo powierzchnię nawet do 0,5 km². Lokalną dominantą przestrzenną jest również zbiornik retencyjny w miejscowości Rdzuchów. Taflę wody jednak słabo widać z drogi powiatowej położonej w jego sąsiedztwie.

Największy stopień realizacji przeznaczenia terenów mieszkaniowych występuje w sołectwach: Dłuska Wola, Mokrzec, Kozieniec i Sady, podczas gdy największe rezerwy terenów przeznaczonych pod zabudowę stwierdza się w sołectwach: Jamki i Kacperków. Zwłaszcza w sołectwie Jamki zaznacza się jednak tendencja do wypełniania terenów mieszkaniowych nowymi funkcjami rekreacji indywidualnej.

W perspektywie do 2040 roku nie przewiduje się znaczących zmian w hierarchii poszczególnych jednostek osadniczych. Spośród zaplanowanych w dokumencie inwestycji, żadna nie będzie znacząco zmieniać hierarchii. Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć przyczyni się raczej do wzmacniania potencjałów oraz niwelacji różnic rozwojowych, wyrównywania dostępności i podnoszenia poziomu usług publicznych na terenie całej gminy.

LEGENDA

Istniejące zagospodarowanie

granica gminy

granice sołectw

tereny zabudowy

obszary leśne

obszary rolne

rzeki

zbiornik wodny

Wybrane elementy infrastruktury społecznej

Urząd Gminy

Placówki edukacyjne

Samorządowy Klub Dzieci

Świetlica wiejska

Samodzielny Publiczny
Zakład Opieki ZdrowotnejGminny Ośrodek Pomocy
Społecznej

Obiekt sportowy

Gminna Biblioteka Publiczna

Urząd pocztowy

Kościół parafialny

Ochotnicza Straż Pożarna

Hierarchia jednostek osadniczych

jednostki osadnicze dominujące

pozostałe jednostki osadnicze

Planowane zadania do realizacji

Budowa świetlic wiejskich

Utworzenie dziennego domu
opieki dla osób starszych

Utworzenie gminnej siłowni

W zakresie kształtowania struktury sieci osadniczej polityka przestrzenna gminy będzie skupiać się na systematycznym porządkowaniu istniejącego zagospodarowania, z naciskiem na zachowanie istniejących układów przestrzennych i poprawę ich funkcjonalności. Kierunkiem pożądanym w zakresie rozwoju budownictwa mieszkaniowego będzie wykorzystanie istniejących rezerw terenowych (uzupełnianie istniejących zespołów zabudowy) oraz wyznaczanie nowych stref zabudowy mieszkaniowej. Istotnym będzie również podnoszenie standardu i jakości przestrzeni publicznych oraz ich tworzenie i kształtowanie tam, gdzie występują największe deficyty w tym zakresie. Ogólna zasada rozwoju osadnictwa w każdej z miejscowości gminy Potworów zakłada współistnienie funkcji mieszkaniowej (jako dominującej) oraz funkcji rolniczej, usługowej oraz rekreacyjno-turystycznej.

W celu stworzenia szansy zaktywizowania rozwoju gospodarczego gminy, przewiduje się wprowadzenie strefy wielofunkcyjnego rozwoju w centrum gminy, w rejonie głównych dróg (drogi krajowa oraz drogi wojewódzkie). Wprowadza się również rozwój funkcji turystycznej i wypoczynkowej na w obszarze atrakcyjnym przyrodniczo z dostępnością komunikacyjną.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy jest zobrazowaniem spodziewanych i zaplanowanych w strategii gminy procesów rozwoju i ich wpływ na kształtowanie struktury przestrzennej. Zaplanowane zadanie inwestycyjne w sferze przestrzennej, które wyznaczają

kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy Potworów, mają dążyć do jej rozwoju oraz poprawy warunków życia nie tylko w sferze przestrzennej, ale również w wymiarze społecznym (kapitał ludzki i infrastruktura społeczna, kultura i dziedzictwo), wymiarze gospodarczym (rolnictwo i przedsiębiorczość) oraz klimatyczno-środowiskowym (infrastruktura techniczna).

W procesie kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej dąży się do ograniczenia rozproszenia zabudowy poprzez jej koncentrację i uzupełnianie ciągów zabudowy. Jest to czynnik sprzyjający procesowi uzbrajania nowych terenów w media, minimalizowania kosztów uzbrojenia oraz tworzenia czytelnych układów urbanistycznych pozostających w zgodzie z wymogami zachowania ładu przestrzennego.

Wiodącym celem rozwojowym gminy Potworów jest podniesienie jakości życia mieszkańców, poprzez odpowiednie zarządzanie potencjałem gospodarczym i społecznym gminy, zgodnie ze standardami zrównoważonego rozwoju. Realizacja tego celu jest możliwa przy zachowaniu ładu przestrzennego, m.in.: poszanowania dla ochrony środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu, ale także wyznaczaniu terenów inwestycyjnych, gdzie możliwy jest rozwój funkcji gospodarczych, w tym usługowych. Istotną kwestią jest również tworzenie miejsc aktywności społecznej, takich jak funkcjonalnie zagospodarowane przestrzenie publiczne do wspólnego spędzania czasu.

Ze względu na przesłanki stymulujące rozwój gminy istotne jest zachowanie zrównoważonego rozwoju. Środowisko przyrodnicze, potrzeby cywilizacyjne, wartości kulturowe, warunki życia oraz ład w przestrzeni powinny stanowić współzależne nurty działań w gospodarowaniu. Pomimo typowego rolniczego charakteru, gmina Potworów powinna wykorzystywać walory środowiska przyrodniczego oraz kulturowego w celu rozwoju turystyki oraz agroturystyki.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy wskazuje główne kierunki rozwoju - obszary o określonych funkcjach:

- rozwoju sieci osadniczej: obszary zabudowane i wskazane do zabudowy, tereny usługowe, tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej, tereny produkcyjno-usługowe, w tym wielofunkcyjne oraz tereny mieszkaniowo-lotniskowe i lotniskowe;
- rozwoju komunikacji oraz infrastruktury technicznej
- rozwoju rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- rozwoju funkcji turystyki i rekreacji w postaci lokalizacji nowej zabudowy o funkcji lotniskowej, obsługi ruchu turystycznego oraz sportu i rekreacji w południowej części gminy w sąsiedztwie zbiornika wodnego w Rdzuchowie

Kształtowanie polityki przestrzennej gminy Potworów powinno odbywać się w oparciu o następujące zasady:

- kreowanie warunków zmierzających do poprawy jakości życia lokalnej społeczności (wszystkich mieszkańców gminy),
- harmonijny i skoordynowany rozwój struktur osadniczych przy uwzględnieniu cech i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz tradycji regionu,
- stałe i konsekwentne dążenie do kształtowania i poprawy ładu przestrzennego stanowiącego wartość ogólnospołeczną,
- ochrona takich obszarów jak tradycja i kultura,
- ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego przy założeniu racjonalnego ich wykorzystania dla potrzeb lokalnych i ponadlokalnych skorelowanego z procesem rozwoju społeczno-gospodarczego,
- bezpieczeństwo publiczne, ochrona zdrowia i życia ludzi, ochrona mienia,
- rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej przy uwzględnieniu integralności wewnętrznej gminy oraz powiązań ponadlokalnych, służących wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu.

IV. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Przedmiotem polityki przestrzennej jest przestrzeń, jej jakość z punktu widzenia ładu przestrzennego oraz zasoby wykorzystywane w procesie kształtowania zagospodarowania przestrzennego gminy. Podmiotem polityki przestrzennej jest samorząd gminny oraz jednostki gospodarcze i mieszkańcy. Polityka przestrzenna to świadoma i celowa działalność władz polegająca na racjonalnym kształtowaniu zagospodarowania przez właściwe użytkowanie przestrzeni zapewniające utrzymanie ładu przestrzennego i umożliwienie prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego gminy.

Do instrumentów wdrażania polityki przestrzennej należało studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP), które było dokumentem określającym politykę przestrzenną i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, uwzględniającym uwarunkowania, czyli czynniki i ograniczenia, rozwoju przestrzennego. Obecnie następuje gruntowna reforma obowiązującego od 21 lat systemu planowania przestrzennego. Zgodnie z przyjętą w ustawie dnia 7 lipca 2023r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (ustawa weszła w życie 24 września 2023r.), Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zostanie zastąpione przez „Plan ogólny gminy”, który umożliwi każdej gminie planowanie zrównoważonego i harmonijnego rozwoju i zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z wytycznymi wszystkie gminy w Polsce powinny mieć opracowane plany ogólne do 1 stycznia 2026r. W planie ogólnym określa się strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne, można określić również obszary uzupełnienia zabudowy. Plan ogólny stanowi bazę w zakresie ustalenia przeznaczenia terenu, rozmieszczenia inwestycji celu publicznego oraz określenia sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz stanowi podstawę do wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Dokument „Plan ogólny gminy” stanowi bazę wyjściową do opracowania wszystkich planów zagospodarowania przestrzennego i jest aktem prawa miejscowego. Jednym z najważniejszych rozwiązań reformy systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego jest uchylenie przepisów upoważniających do wydawania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – rolę studium w zakresie określenia ram polityki przestrzennej ma spełniać strategia rozwoju gminy. Nadrzędnym dokumentem planistycznym w zakresie gospodarki przestrzennej gminy Potworów obecnie jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Potworów przyjęte uchwałą Nr XXVI/243/2014 Rady Gminy Potworów z dnia 13.08.2014r. Natomiast podstawowym narzędziem polityki przestrzennej gminy są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na terenie gminy obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Potworów przyjęty uchwałą Nr VIII/40/03 Rady Gminy Potworów z dnia 31 lipca 2003r. ze zmianami oraz Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszarów kontynuacji i rozwoju zabudowy w granicach sołectw: Potworów, Łojków i Kozieniec – etap I przyjęty uchwałą Nr XXVIII.230.2018 Rady Gminy

Potworów z dnia 12 lipca 2018r. i Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszarów koncentracji i rozwoju zabudowy oraz wybranych obszarów rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej w granicach sołectw Grabowa, Grabowska Wola, Długie, Kacperków i Łojków – I etap przyjęty uchwałą Nr V.27.2019 Rady Gminy Potworów z dnia 31 stycznia 2019r.).

W zagospodarowaniu przestrzennym gminy nie przewiduje się zasadniczych zmian w stosunku do obecnie funkcjonującej struktury. Głównymi funkcjami gospodarczymi gminy pozostaną nadal:

- rolnictwo (szczególnie uprawa papryki w tunelach) i jego obsługa,
- podstawowa obsługa mieszkańców w ośrodku gminnym,
- usługi produkcyjne związane z aktywizacją gospodarczą gminy i tworzeniem nowych miejsc pracy poza rolnictwem,
- turystyka i agroturystyka w oparciu o walory przyrodniczo-krajobrazowe i wolne przestrzenie rolne.

Czynnikami decydującymi o kierunkach zmian w strukturze przestrzennej gminy są przede wszystkim infrastruktura techniczna i komunikacja oraz środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe. Są to elementy, które warunkują dalszy rozwój przestrzenny gminy, który w znacznej mierze opiera się także na uwarunkowaniach społecznych i ekonomicznych przedmiotowego obszaru. Celami podstawowymi w zakresie wyznaczenia kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz docelowego przeznaczenia terenu jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców, poprzez rozwój społeczny (np. zapewnienie prawidłowego funkcjonowania usług publicznych), gospodarczy (np. wprowadzanie nowych funkcji, rozwój przedsiębiorczości i wzrost efektywności rolnictwa), rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Podstawą osiągnięcia celów polityki przestrzennej i określenia kierunków rozwoju przestrzennego jest wykorzystanie uwarunkowań oraz położenia i powiązań zewnętrznych gminy, dotychczasowego zainwestowania i zagospodarowania gminy.

Rolniczy profil gospodarki gminy stanowi trwałą podstawę jej rozwoju. Może on być przedmiotem ograniczonej dywersyfikacji w oparciu o funkcje usługowe, koncentrujące się w miejscowości gminnej i przy głównych trasach komunikacyjnych oraz funkcje rekreacji i wypoczynku w rejonach o mniejszej przydatności dla produkcji rolnej i większej atrakcyjności środowiska przyrodniczego. Koncentracja usług publicznych jest wykorzystywana dla podniesienia ich standardu, a w przyszłości winna umożliwić zmianę alokacji wydatków budżetowych na inne cele, w tym poprawę dostępności komunikacyjnej i infrastrukturę techniczną.

Celem rozwojowym gminy Potworów jest zapewnienie wysokiej jakości życia swoim mieszkańcom i stanie się miejscem, w którym ludzie chcą mieszkać i być aktywni zarówno w sferze społecznej, jak i usługowej i produkcyjnej. Realizacja tego celu jest możliwa przy zachowaniu ładu przestrzennego, m.in.: wyznaczania, gdzie jest możliwe rozwoju wielofunkcyjnego obszaru, w tym usług i mieszkalnictwa przy zachowaniu rolniczego

charakteru gminy. Istotne jest również tworzenie miejsc aktywności społecznej, takich jak funkcjonalnie zagospodarowane przestrzenie publiczne do wspólnego spędzania czasu – centra miejscowości. Ponadto jednym z kluczowych elementów w tym zakresie powinno być stworzenie harmonijnej struktury urbanistycznej poprzez rewitalizację podobszarów Potworów i Wir (projekt) oraz odnowę przestrzeni publicznych w sołectwach gminy poprzez m.in. modernizację i zagospodarowanie terenów zielonych (np. skwerów, terenów rekreacyjnych, obiektów sportowych) w sposób sprzyjający mieszkańcom, turystyce i agroturystyce, wprowadzenie zasad estetyki przestrzennej poprzez uporządkowanie małej architektury i spójnej organizacji przestrzeni publicznych, budowę ciągów rowerowo-piesznych, w tym dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, a także planowanie nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej z odpowiednim dostępem do infrastruktury technicznej, społecznej i usługowej.

USTALENIA I REKOMENDACJE DLA KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY POTWORÓW

Ustalenia i rekomendacje zamieszczone poniżej wynikają z uwarunkowań wskazanych rozdziale dotyczącym modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, pośrednio z wniosków płynących z poszczególnych etapów pracy nad strategią rozwoju, a także z działań, które wskazano jako kluczowe dla rozwoju gminy Potworów do 2040 roku. Prezentowana lista nie jest pełnym, wyczerpującym katalogiem uwarunkowań polityki przestrzennej jednostki, należy traktować ją jako ich syntezę, wskazującą na ogólne kierunki kształtowania struktury przestrzennej jednostki w strategicznym horyzoncie czasowym.

Ochrona środowiska naturalnego i jego zasobów

Działania w zakresie rozwoju przestrzennego gminy powinny być ukierunkowane na ochronę zasobów środowiska przyrodniczego (w szczególności powietrza, wód, gleb oraz terenów najcenniejszych przyrodniczo i krajobrazowo), poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami, zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałanie procesom degradacji środowiska oraz przywracanie elementom przyrodniczym właściwego stanu. Podstawowe kierunki obejmować będą przede wszystkim:

- zabezpieczenie obszarów najcenniejszych przyrodniczo i krajobrazowo oraz ich aktywną ochronę
- kształtowanie trwałej sieci korytarzy ekologicznych znaczenia lokalnego
- utrzymanie i powiększanie bioróżnorodności
- racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych
- prowadzenie działań informacyjnych, popularyzacyjnych i edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i jego zasobów

Struktura zagospodarowania terenów, w tym w zakresie potrzeb budownictwa mieszkaniowego

W ujęciu ogólnym, zagospodarowanie przestrzenne gminy Potworów będzie prowadzone z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju oraz dbałości o ład przestrzenny.

W efekcie niwelowane bądź łagodzone będą problemy w odpowiednim, racjonalnym i efektywnym ekonomicznie zagospodarowaniu przestrzeni, wśród których na pierwszym planie są:

- rozproszenie zabudowy mieszkaniowej i ograniczenie jej powiązań funkcjonalnych z centrami miejscowości, miejscami koncentracji usług publicznych i komercyjnych itp.
- nieodpowiednie wykorzystanie przestrzeni skutkujące m.in. utratą potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- konflikty przestrzenne w bezpośrednim otoczeniu miejsc o najcenniejszych walorach zabytkowych, przyrodniczych
- chaos przestrzenny oraz zaburzenie estetyki za sprawą elementów przestrzeni publicznej, w szczególności wzdłuż głównych dróg.

Struktura zagospodarowania przestrzeni gminy będzie obejmować:

- tereny istniejącej zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej i wielorodzinnej), zagrodowej, usługowej, produkcyjnej (produkcja drobna i przemysłowa), tereny inne (składy, magazyny obsługi produkcji rolnej), infrastruktura transportowa, infrastruktura techniczna itd.;
- tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej, zgodnie z przyjętymi standardami zabudowy i przy uwzględnieniu konieczności zapewnienia dostępności do podstawowych usług publicznych i komercyjnych oraz obsługi komunikacyjnej
- tereny pozbawione możliwości zabudowy, stanowiące przestrzeń produkcji rolniczej (np. grunty orne, łąki i pastwiska, sady), szczególnie cenną z uwagi na klasy bonitacyjne gruntów, z wyjątkami w zakresie lokalizowania nowej zabudowy na potrzeby obsługi produkcji rolniczej
- tereny o szczególnych walorach przyrodniczych – głównie lasy, tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej, ciekі wodne wraz z bezpośrednim otoczeniem, o znaczącym potencjale ekologicznym.

Szczegółowe wytyczne w zakresie sposobu zagospodarowania każdej ze stref, jej przeznaczenia oraz funkcjonalności, na poziomie szczegółowości sięgającym poszczególnych działek zgodnie z ich podziałem geodezyjnym, dookreślać będą gminne dokumenty planistyczne – plan ogólny oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Potworów charakteryzuje się zróżnicowanym układem przestrzennym, co wiąże się z potrzebą kontrolowanego rozwoju terenów zabudowanych i zapobiegania rozpraszaniu się zabudowy.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy pozwala na zrównoważony rozwój zwartej zabudowy na obszarach już zagospodarowanych, w docelowej strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy powinny zostać zachowane duże kompleksy rolnicze, a zabudowa mieszkaniowa, usługowa i produkcyjna powinny być rozwijane wokół istniejącej zabudowy. Zgodnie z §3 ust. 10 Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie

tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów (Dz. U. 2023 poz. 2758 z późn. zm.): *Dopuszcza się określenie wyższego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową (...), jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi potrzebami w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej określonymi w strategii rozwoju gminy (...).*

Jak wykazano w strategii, planowany na terenie gminy rozwój społeczny i gospodarczy będzie wymagał, ale też spowoduje rozwój w wymiarze przestrzennym, w tym zwiększone zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową. Szereg czynników, takich jak: rosnąca liczba podmiotów gospodarczych, realizacja planowanych inwestycji i utworzenie nowych miejsc pracy, spowodują wzrost liczby mieszkańców gminy.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej

Ustala się podstawowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej:

- dążenie do utrzymania w dobrym stanie zasobów dziedzictwa kulturowego objętych ochroną konserwatorską prawną (rejestr zabytków) oraz ustawową (ewidencja zabytków)
- dążenie do ochrony elementów środowiska kulturowego, jako istotnych dla budowania tożsamości obszarów wiejskich
- wykorzystanie walorów kulturowych gminy dla rozwoju rekreacji i wypoczynku
- ochrona obiektów zabytkowych i prowadzenie wszelkich zadań ochronnych związanych z tymi obiektami zgodnie z odrębnymi przepisami w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- konserwacja, rewaloryzacja obiektów zabytkowych
- budowanie poczucia lokalnej tożsamości, pozytywnej identyfikacji i dumy z miejsca zamieszkania, opartych na wspólnym systemie wartości i zasobach kulturowych

Dopuszcza się racjonalne wykorzystanie obiektów oraz przestrzeni zabytkowych do pełnienia nowych funkcji, w szczególności związanych z kulturą i turystyką (tam, gdzie to możliwe bez szkody dla substancji zabytkowej)

Lokalizacja obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2024 poz. 1130 ze zm.):

Ustala się następujące zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego:

- lokalizacja nowych obiektów handlu wielkopowierzchniowego musi odbywać się z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań i przy maksymalnym zminimalizowaniu ewentualnych uciążliwości dla zabudowy mieszkaniowej i środowiska
- lokalizacja nowych obiektów handlu wielkopowierzchniowego zgodnie z przepisami odrębnymi, w tym warunkami technicznymi, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Szczegółowe określenie terenów, na których obiekty wielkopowierzchniowe mogłyby powstać (m.in. w zakresie granic, warunków zabudowy, infrastruktury towarzyszącej itp.) zawierał będzie plan ogólny oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Rozwój systemów komunikacji, infrastruktury społecznej i technicznej

Podstawowe kierunki działań obejmować będą:

- W zakresie infrastruktury transportowej – zwiększenie poziomu bezpieczeństwa oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury drogowej i okołodrogowej (chodniki, ścieżki dla pieszych i rowerów, parkingi, przystanki, oświetlenie uliczne itp.), a także rozwój przyjaznego środowiska i odpowiadającego na potrzeby mieszkańców transportu, w tym zwiększenie dostępności do różnych form transportu;
- W zakresie infrastruktury społecznej - rozbudowa i modernizacja obiektów, ukierunkowana na zapewnienie dostępu do podstawowych usług publicznych dobrej jakości oraz na dostosowanie oferty w tym zakresie do zmieniających się uwarunkowań demograficznych i społecznych, współpraca w tym zakresie z podmiotami zewnętrznymi w granicach wyznaczanych przez przepisy prawa
- W zakresie infrastruktury technicznej - podejmowanie działań w kierunku ciągłego doskonalenia systemu zaopatrzenia w wodę (w zakresie jego dostępności, niezawodności, jakości wody, unowocześniania funkcjonowania) oraz rozwoju i uporządkowania systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków, z priorytetem skanalizowania obszarów zwartej zabudowy oraz stosowania rozwiązań alternatywnych (przydomowe oczyszczalnie, zbiorniki bezodpływowe) na tych obszarach, na których rozbudowa infrastruktury sieciowej jest nieuzasadniona ekonomicznie (m.in. z uwagi na rozproszenie zabudowy czy ukształtowanie terenu), wraz z prowadzeniem odpowiednich działań edukacyjnych i kontrolnych.
- Udostępnianie i wykreowanie funkcjonalnych i estetycznych terenów przestrzeni publicznej
- Łączenie rozwoju przestrzennego z systemem odbioru i unieszkodliwiania odpadów z rozwojem selektywnej zbiórki odpadów
- Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii na terenie gminy oraz wykorzystanie OZE i efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej oraz mieszkalnictwie dla zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska
- wdrażanie procedur przygotowywania obszarów stanowiących ofertę gminy dla pozyskania inwestorów z zewnątrz
- dbałość o higienę i estetykę miejsca zamieszkania, pracy i odpoczynku oraz osiągnięcie stanu ładu przestrzennego

Lokalizacja kluczowych inwestycji celu publicznego

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego dotyczyć będą przestrzegania przepisów prawa, zapisów dokumentów planistycznych gminy oraz uwzględnianie uwarunkowań środowiskowych i przestrzennych gminy przy ustalaniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Do kluczowych inwestycji celu publicznego, których realizacja na terenie gminy Potworów jest najbardziej prawdopodobna w perspektywie najbliższych lat, będą dotyczyć zapewnienia podstawowych potrzeb mieszkańców. Wskazać tu należy przede wszystkim:

- infrastrukturę komunikacyjną (drogi, infrastruktura okołodrogowa: chodniki, przystanki itp., drogi dla rowerów, ciągi rowerowo-pieszne)
- infrastrukturę służącą do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów
- infrastrukturę sportową, rekreacyjną
- obiekty użyteczności publicznej, związane z dostarczaniem usług publicznych z zakresu edukacji, kultury, pomocy społecznej, edukacji.

Lokalizacja inwestycji każdorazowo podyktowana będzie szeregiem uwarunkowań, zarówno prawnych (np. zgodność z gminnymi dokumentami planistycznymi, ustawami i rozporządzeniami), jak i obiektywnych (np. racjonalność i efektywność ekonomiczna inwestycji). W przypadku inwestycji wykraczających poza obszar gminy, decyzje będą podejmowane w porozumieniu z zainteresowanymi stronami (wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast, bezpośredni inwestorzy publiczni i prywatni itp.). Podstawę stanowią przepisy oraz wytyczne europejskie i krajowe, na czele z ustawą z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

- Przestrzeganie przepisów prawa, zapisów dokumentów planistycznych gminy oraz uwzględnianie uwarunkowań przestrzennych i środowiskowych gminy przy wyznaczaniu lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW.
- Lokalizacja instalacji do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych powinna odbywać się z preferowaniem obszarów i miejsc o największym potencjale zasobowym, przy uwzględnieniu konieczności eliminowania lub maksymalnego ograniczania zagrożeń i negatywnego oddziaływania tej infrastruktury na środowisko, w tym na bioróżnorodność, powiązania przyrodnicze, walory krajobrazowe oraz zdrowie ludzi.
- W celu przeciwdziałania konfliktom społecznym, lokalizacja dużych instalacji OZE powinna być zgodna ze strefami wskazanymi w Planie Ogólnym, które domyślnie będą umożliwiały lokalizację OZE, bądź innymi strefami, które będą wprost umożliwiały lokalizację OZE.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (PMZOŚ) zostały wskazane w Rozporządzeniu Rady Ministrów z 10 września 2019r. (Dz. U. 2019 poz. 1839 z późn. zm.).

Lokalizacja PMZOŚ na terenie gminy jest zakazana, za wyjątkiem:

- sieci, urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej, komunikacji;
- tych przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko, w trakcie której sporządzono raport o oddziaływaniu na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na środowisko lub przedsięwzięcie zostało zwolnione z obowiązku sporządzania raportu;

Lokalizacja PZMOŚ, zaliczanych do powyższych wyjątków, każdorazowo będzie odbywać się przy uwzględnieniu zapisów gminnych dokumentów planistycznych (plan ogólny, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego).

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej**Rolnicza przestrzeń produkcyjna**

W obszarze strefy funkcjonalnej terenów rolniczych ustala się zasady:

- dążenie do ochrony gruntów rolnych najwyższych klas bonitacyjnych oraz gruntów leśnych i zmeliorowanych dla celów rolnictwa przed ich nieuzasadnionym przeznaczeniem na cele nierolnicze i nieleśne
- dążenie do kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej na gruntach najwyższych klas bonitacyjnych
- utrzymywanie trwałych użytków zielnych w dotychczasowym użytkowaniu
- dążenie do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów o średniej i niskiej zdolności produkcyjnej, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego (m.in.: utrzymywanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego, zachowywanie wolnych przestrzeni użytkowanych rolniczo, utrzymywanie trwałych użytków zielnych dla ochrony bioróżnorodności)
- dążenie do wspierania działalności gospodarczej towarzyszącej produkcji rolnej, a także do zrównoważonego rozwoju funkcji pozarolniczych
- upowszechnianie działań rolno-środowiskowo-klimatycznych zapewniających rozwój gospodarki rolnej zintegrowanej z ochroną zasobów i walorów przyrodniczych, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego
- rozwój agroturystyki oraz wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego
- wdrażanie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych i zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu oraz upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych
- wzmacnianie wykształconych kierunków produkcji rolniczej oraz zwiększanie towarowości gospodarstw rolnych w celu utrzymania wysokiego poziomu i jakości produkcji rolniczej tych obszarów

- dążenie do ochrony zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz do zwiększania ich udziału powierzchniowego, przez popieranie spontanicznego rozwoju drzew i krzewów na miedzach, wokół oczek wodnych i innych miejsc nienadających się do rolniczego wykorzystania

Leśna przestrzeń produkcyjna

W obszarze określa się następujące zasady:

- Przestrzeganie przepisów prawa w zakresie kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej, w tym zachowanie wysokiej jakości gruntów leśnych oraz ich efektywne wykorzystanie w produkcji
- Dążenie do ograniczania zmian przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne,
- Dążenie do zwiększania lesistości oraz przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej poprzez leśne zagospodarowanie gruntów o najniższej przydatności dla rolnictwa i w ramach rekultywacji nieużytków,
- Edukacja i akcje promujące skierowane do mieszkańców i turystów w zakresie walorów przyrodniczych lasów na terenie gminy oraz zasad bezpieczeństwa i ochrony lasów

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych, obszarów rewitalizacji oraz obszarów wymagających przekształceń

Uchwała Nr XIX.75.2025 Rady Gminy Potworowie z dnia 30 kwietnia 2025r. wyznaczyła na terenie gminy Potworów obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji, dzielący się na dwa podobszary (tereny wsi Potworów i Wir), obejmujący 72 ha (0,9% powierzchni gminy). Gminny program rewitalizacji jest w trakcie opracowania.

V. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI WYZNACZONE DLA GMINY POTWORÓW

Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (art. 5 pkt. 6b ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. – tj. Dz. U. 2025 poz. 198) **obszar strategicznej interwencji** to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne.

Podstawowym dokumentem strategicznej polityki regionalnej państwa jest *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)*, która przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzki, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki. Ważną częścią dokumentu jest Załącznik 1. *Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021–2027*. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją to zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych. Gmina Potworów została wskazana na poziomie krajowym jako gmina zagrożona trwałą marginalizacją.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze wyznacza obszary strategicznej interwencji, które odnoszą się do problemów utrudniających rozwój poszczególnych podregionów bądź potencjałów możliwych do wykorzystania w celu pobudzenia procesów rozwojowych w określonych częściach województwa. Wyznaczenie OSI umożliwia lepszą koordynację działań strategicznych wpisujących się w politykę rozwoju i planowania przestrzennego regionu. Ułatwia także przyporządkowanie właściwych narzędzi interwencji publicznej, co warunkuje większą skuteczność i efektywność podejmowanych działań. W województwie mazowieckim na poziomie regionalnym zostały wyznaczone dwa typy Obszarów Strategicznej Interwencji:

- problemowe - podregiony NUTS 3:
 - ciechanowski, ostrołęcki, płocki, radomski, siedlecki, żyrardowski,
 - warszawski zachodni, warszawski wschodni i miasto Warszawa,
- bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne:
 - miejski obszar funkcjonalny Warszawy (region Warszawski stołeczny), jako istniejący biegun wzrostu,
 - miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz Płocka, Siedlec i Żyrardowa, jako potencjalne bieguny wzrostu.

OSI na poziomie województwa obejmują również OSI z poziomu krajowego wskazane w Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030, tj. obszary

zagrożone trwałą marginalizacją (101 gmin w województwie mazowieckim, położonych głównie przy granicach województwa) oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze – Radom, Ciechanów, Ostrołęka, Pułtusk, Ostrów Mazowiecka, Gostynin, Sierpc i Koźienice.

OSI problemowe obejmują podregiony NUTS 3 województwa mazowieckiego i wyznaczone zostały w celu zniwelowania istniejących problemów i barier dla rozwoju nowych lub istniejących funkcji i poprawy warunków życia mieszkańców w podregionach województwa mazowieckiego. Interwencję w każdym OSI problemowym ograniczono do dwóch kluczowych obszarów tematycznych, których potencjał jest niedostatecznie wykorzystany bądź, które z uwagi na kumulację niekorzystnych czynników, negatywnie oddziałują na pozostałe sfery życia społeczno-gospodarczego, uniemożliwiając efektywne wykorzystanie istniejących potencjałów rozwojowych podregionów.

Bieguny wzrostu (istniejące i potencjalne) obejmujące miasta wraz z obszarami funkcjonalnymi (MOF). Istniejącym biegunem wzrostu jest Obszar Metropolitalny Warszawy, z Warszawą, jako miastem centralnym obszaru i jednocześnie ośrodkiem metropolitalnym rangi europejskiej. Potencjalne bieguny wzrostu tworzą miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (miasta obniżającego się potencjału) – Radom, Ciechanów, Ostrołęka, Pułtusk, Ostrów Mazowiecka, Gostynin, Sierpc i Koźienice oraz pozostałe miasta subregionalne (miasta zagrożone marginalizacją) – Płock, Siedlce i Żyrardów, wraz z obszarami funkcjonalnymi. OSI – bieguny wzrostu oparte są na potencjale miast, jako centrów rozwoju społeczno-gospodarczego wraz z powiązanymi z nimi funkcjonalnie obszarami otaczającymi. Wsparcie kierowane do tego typu OSI będzie obejmować głównie działania ukierunkowane na efektywną współpracę między miastem a obszarami otaczającymi, ukierunkowaną na przewyższanie wspólnych problemów bądź wzmacnianie potencjałów w wymiarze ponadlokalnym. Działania prowadzone na obszarze poszczególnych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych, będą przekładać się na poprawę konkurencyjności i spójności w skali całego podregionu, z korzyścią dla całego województwa.

Gmina Potworów została wpisana w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w regionalne Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), jako obszar problemowy, jakim jest podregion radomski (NUTS-3). Interwencja w obszar zorientowana jest na pobudzenie społeczno-gospodarcze, w tym restrukturyzację branż przemysłowych, aktywizację zawodową osób długotrwale bezrobotnych, wzmocnienie bazy dochodowej samorządów lokalnych i poprawę warunków życia mieszkańców. Działania i zalecenia dla podregionu radomskiego OSI skoncentrowane są na:

1. Wsparciu rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru poprzez:

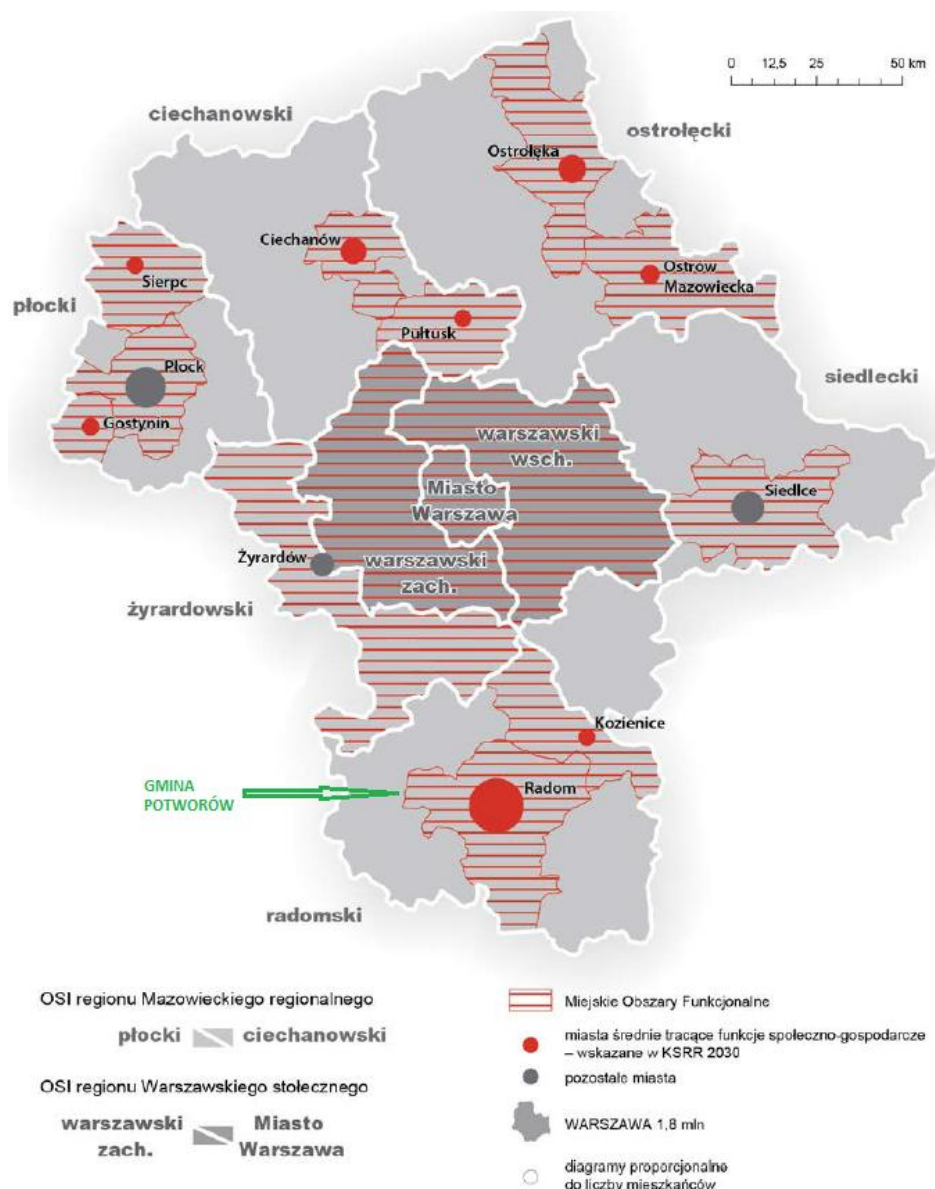
- rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej, w tym zapewnienie terenów inwestycyjnych i poprawę ich dostępności transportowej,
- zapewnienie atrakcyjnej oferty edukacyjnej i wzbogacenie bazy dydaktycznej,

- aktywizację osób bezrobotnych i wspieranie przedsiębiorczości, w tym przez wspieranie uczenia się przez całe życie, doradztwo i kształcenie zawodowe, zapewnienie opieki nad dziećmi,
- rozwój instytucji otoczenia biznesu,
- poprawę dostępu do infrastruktury zdrowotnej i specjalistycznej opieki zdrowotnej,
- rozwój strefy okołolotniskowej oraz budowę bazy logistycznej.

2. Poprawie dostępności obszaru poprzez:

- rozwój transportu kolejowego z wykorzystaniem nowych i zmodernizowanych linii kolejowych oraz uzupełnienie sieci przystanków,
- rozwój i poprawę jakości zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego,
- rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych.

Rysunek 3. Obszar strategicznej interwencji województwa mazowieckiego (Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze)

W kontekście obszarów strategicznej interwencji czy obszarów funkcjonalnych wyznaczanych na szczeblu ponadlokalnym, warto zwrócić uwagę, iż gmina Potworów wraz z gminami Rusinów, Odrzywół, Gielniów i Klwów oraz Nowe miasto nad Pilicą, Mogielnica, Belsk Duży, Błędów i Pniewy wchodzi w skład Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Wszyscy Razem”. LGD „Wszyscy Razem” jest członkiem Polskiej Sieci LGD, Mazowieckiej Sieci Lokalnych Grup Działania oraz partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Współpraca z KSOW przejawia się przede wszystkim we wspólnym uczestnictwie w ogólnopolskich imprezach targowych, podczas których Województwo Mazowieckie prezentuje swoje dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe.

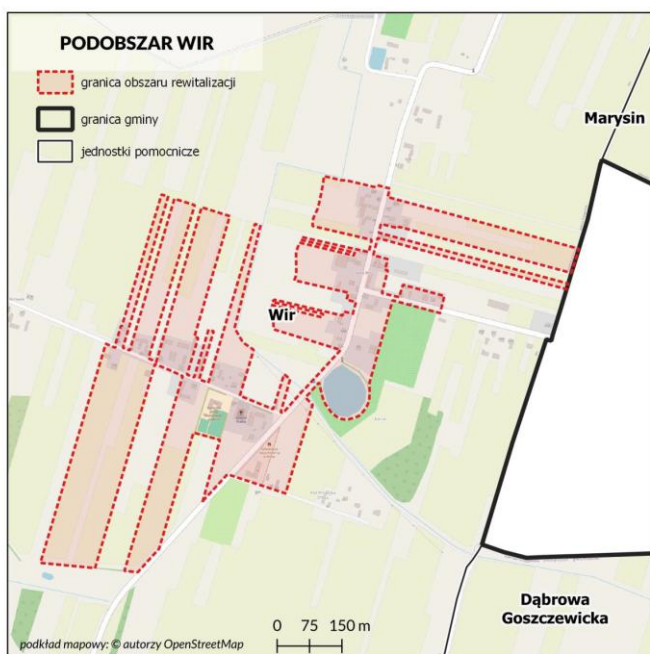
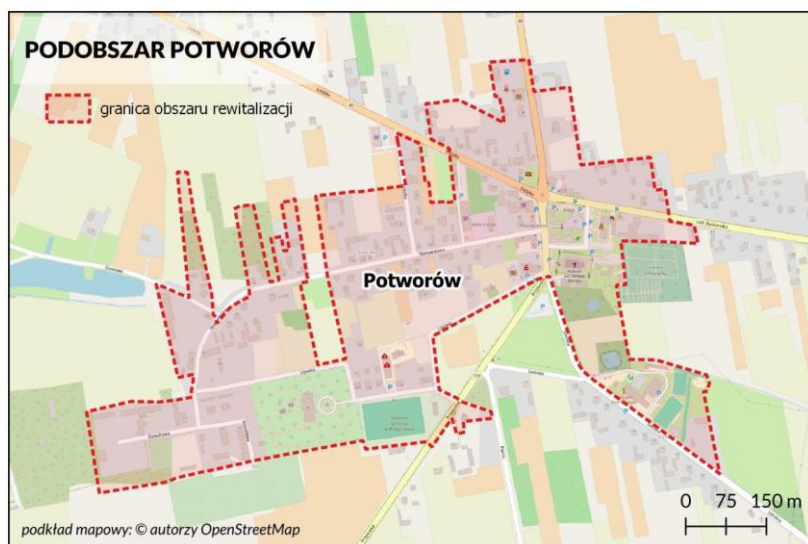
Rysunek 4. Obszar Lokalna Grupa Działania „Wszyscy Razem” (Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027 – Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wszyscy Razem”)

Obszary strategicznej interwencji to obszary, które ze względu na występowanie określonych czynników o różnym charakterze, mogą powodować sytuację kryzysową bądź też odwrotnie – posiadać potencjał rozwojowy. Obszary te wymagają podjęcia określonych działań mających na celu zniwelowanie występującego problemu bądź też wykorzystanie zidentyfikowanego potencjału. Wyznaczenie OSI na poziomie lokalnym jest fakultatywne. W gminie Potworów za lokalny obszar strategicznej interwencji uznaje się obszar rewitalizacji.

Uchwałą Nr XIX.75.2025 Rady Gminy Potworowie z dnia 30 kwietnia 2025r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Potworów, został wyznaczony obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji na terenie gminy. Obszar zdegradowany obejmuje jednostki pomocnicze (sołectwa) znajdujące się w najbardziej niekorzystnej sytuacji: Potworów, Rdzów, Marysin, Dąbrowa Goszczewska oraz Sady. Obszar zdegradowany zajmuje powierzchnię 3999 ha (48,5% powierzchni gminy) i zamieszkały jest przez 2301 osób (55,3% mieszkańców gminy). Zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji z obszaru zdegradowanego wyodrębniono dwa obszary rewitalizacji: podobszar Potworów oraz Podobszar Wir, obejmujące strategiczne części wymienionych miejscowości. Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 72ha (co stanowi 0,9% całkowitej powierzchni gminy) i zamieszkały jest przez 432 osoby (10,4% ogółu mieszkańców gminy).

Rysunek 5. Podobszary rewitalizacji na terenie gminy (Diagnoza delimitacyjna)

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Potworów będzie stanowił podstawę do podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na zdegradowanym obszarze gminy, wymagającym szczególnego wsparcia. Ponadto umożliwi efektywne pozyskiwanie dofinansowania projektów ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej na lata 2021–2027. Zaplanowane do realizacji projekty w ramach ww. dokumentu przyczynią się do pobudzenia aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców, przywrócenia estetyki i ładu przestrzennego, ochrony środowiska naturalnego, zachowania dziedzictwa kulturowego, a tym samym poprawy jakości życia mieszkańców.

VI. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITORINGU, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring i ewaluację. System wdrażania, monitorowania i finansowania strategii zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji strategii. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości. Biorąc pod uwagę długookresowy charakter strategii należy podkreślić, że wdrażanie jej założeń jest procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych oraz elastyczności w dostosowaniu się do wytycznych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych. W efekcie realizowanych przedsięwzięć stopniowo będą osiągnęte cele i w związku z tym będą zmieniały się priorytety.

Rysunek 6. Schemat planowania, wdrażania, ewaluacji i aktualizacji strategii

6.1. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Wdrażanie strategii jest złożonym procesem, który wymaga dobrego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się o pozyskiwanie obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze. Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, pozwala na zidentyfikowanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń.

Za wdrożenie strategii odpowiedzialny jest Wójt Gminy Potworów, natomiast za prowadzenie procesu monitorowania odpowiedzialny jest Zespół ds. Strategii Rozwoju

powołany przez Wójta Gminy. Zespół ds. Strategii Rozwoju będzie się zbierał co najmniej raz na dwa lata, a do jego zadań należeć będzie m.in.:

- przedstawienie wniosków z realizacji poszczególnych celów strategicznych,
- monitorowanie oraz ocena wdrażania poszczególnych działań priorytetowych,
- gromadzenie i analizowanie informacji w układzie przedstawionego zestawu wskaźników,
- sporządzenie, co najmniej dwóch raportów z realizacji dokumentu i przedstawienie ich Radzie Gminy na sesji,
- opublikowanie wyników sprawozdawczości na stronie internetowej Urzędu Gminy.

Rada Gminy analizować będzie postępy w realizacji strategii poprzez akceptację sprawozdań z realizacji strategii rozwoju oraz uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy i wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.

Realizacja niektórych planowanych zadań w strategii wymaga również współpracy z gminami sąsiednimi, powiatem oraz województwem i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować wymiar merytoryczny i finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację konkretnego projektu.

Informacje na temat stanu wdrożenia strategii rozwoju będą przekazywane mieszkańcom, jak również wszystkim zainteresowanym podmiotom za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy w Potworowie, a także podczas spotkań z różnymi grupami społecznymi, w tym mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi itp.

6.2. SYSEM MONITORINGU REALIZACJI STRATEGII

Określenie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu celów założonych w strategii rozwoju. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych korekt oraz aktualizacji dokumentu. Zakres monitoringu strategii rozwoju wyznaczają określone w niej cele strategiczne i operacyjne, działania priorytetowe oraz zaplanowane przedsięwzięcia. Monitoring strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym i rzeczowym.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji strategii oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jej głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą śródkresowych zmian wskaźników, przyporządkowanych do konkretnych projektów strategicznych. Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie w raportach co 3 lata. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania Diagnozy, czyli według stanu na koniec 2024 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o

okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy

Monitorowanie przebiegu rozwoju społecznego i gospodarczego, zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy będzie procesem ciągłym. Sporządzany raport powinien wskazywać na zachodzące przeobrażenia i tendencje rozwoju oraz umożliwiać dokonywanie oceny stopnia realizacji zapisanych celów, które mierzone będą za pomocą corocznych zmian wskaźników realizacji strategii.

6.3. EWALUACJA

Strategia Rozwoju Gminy Potworów została opracowana na poziomie celów i planowanych działań, a jej wdrażanie będzie się odbywało w dużej mierze poprzez realizację regionalnych programów operacyjnych i programów rządowych, a system realizacji strategii będzie prowadzony poprzez system ewaluacji.

Ewaluacja ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji strategii rozwoju w odniesieniu do konkretnych problemów gminy, z jednoczesnym uwzględnieniem celów strategicznych podejmowanych działań. Jej zadaniem jest sprawdzenie czy w wyniku podejmowanych działań powstały oczekiwane rezultaty oraz czy wpłynęły one na osiągnięcie wyznaczonych celów.

Ewaluacja strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów, a jej ocena opierać się będzie na pięciu zasadniczych kryteriach:

- skuteczność – pozwala określić czy zostały osiągnięte cele strategii założone na etapie programowania,
- efektywność – pozwala ocenić poziom ekonomiczności strategii,
- użyteczność – pozwala ocenić zgodności celów strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej,
- trafność – obrazuje do jakiego stopnia cele strategii odpowiadają potrzebom danego obszaru,
- trwałość – pozwala określić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jej zakończeniu.

Ewaluacja zadań zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040 zostanie podzielona na następujące części:

- *ewaluacja ex-ante* (przed realizacją strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem strategii);

- *ewaluacja on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Zespół ds. Strategii Rozwoju, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji strategii, co najmniej raz na dwa lata;
- *ewaluacja mid-term* (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim, jako instrument, w wyniku którego nastąpi aktualizacja strategii,
- *ewaluacja ex-post* (na zakończenie realizacji strategii) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach strategii z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

6.4. AKTUALIZACJA DOKUMENTU

Przyjęto, że Strategia Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040 ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmian zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań społecznych i gospodarczych oraz wykreowania nowych projektów – możliwa będzie jej aktualizacja. Co najmniej dwukrotnie w trakcie obowiązywania dokumentu analizowane będą postępy w realizacji zapisów, celem podjęcia decyzji dotyczącej potrzeby uaktualnienia jej założeń.

Z wnioskiem o aktualizację strategii rozwoju może wystąpić Wójt Gminy Potworów, Zespół ds. Strategii Rozwoju, przynajmniej 3 członków Rady Gminy. Rada Gminy, jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie.

6.5. WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII

Przy konstruowaniu systemu wskaźników starano się ograniczyć ich liczbę do minimum, a także wykorzystać przede wszystkim te, których wartości można monitorować w oparciu o ogólnodostępne statystyki, np. GUS, BDL, dane sprawozdawcze z Urzędu Gminy, odpowiedzialnych za realizację poszczególnych działań, dane sprawozdawcze z jednostek podległych gminie i instytucji, stowarzyszeń, związków itp. działających na terenie gminy oraz dane pochodzące z przeprowadzonych badań ilościowych i jakościowych (badania opinii publicznej, ankietyzacja, spotkania konsultacyjne itp.).

Tabela 5. Wskaźniki monitorowania realizacji celów strategii

CEL STRATEGICZNY I	
Rozwijająca się aktywna społeczność gminy oraz wysoka jakość usług społecznych	
CEL OPERACYJNY	NAZWA WSKAŹNIKA
1.1. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej	- liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji [szt.] - liczba przebudowanych/rozbudowanych/zmodernizowanych i dostosowanych do nowych potrzeb budynków użyteczności publicznej [szt.] - liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów sportowych i

	rekreacyjnych [szt.] - liczba zlikwidowanych barier architektonicznych [szt.] - liczba osób posiadająca dostęp do Internetu [os.]
1.2. Dążenie do wysokiej jakości usług społecznych i edukacyjnych dostosowanych dla różnych grup społecznych	- liczba zajęć pozaszkolnych, imprez sportowych, kulturalnych itp. organizowanych dla dzieci i młodzieży [szt.] - liczba osób korzystających z form wsparcia dla seniorów [os.] - liczba małych dzieci przebywających w żłobkach, klubach dziecięcych [os.] - liczba doposażonych obiektów oświatowych [szt.] - liczba imprez w kalendarzu gminnym [szt.]
1.3. Wzmocnienie kapitału, integracja i aktywizacja społeczeństwa lokalnego oraz wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego	- liczba stowarzyszeń, organizacji pozarządowych działających w gminie/lub realizujących zadania publiczne [szt.] - liczba liderów lokalnych [szt.] - liczba form aktywności związanej z historią i tradycjami gminy [szt.] - liczba wolontariuszy [os.] - kwota wydatków na doposażenie OSP [zł]
1.4. Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego oraz wzrost efektywności w rozwiązywaniu problemów społecznych	- liczba osób korzystających z pomocy GOPS [os.] - liczba zrealizowanych programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży w ramach przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w rodzinach [szt.] - liczba zrealizowanych szkoleń, kursów i innych form pomocy dla osób bezrobotnych oraz zainteresowanych prowadzeniem własnej działalności [szt.]
Cel strategiczny II Rozwój gospodarki lokalnej wzmacniający konkurencyjność gminy	
CEL OPERACYJNY	NAZWA WSKAŹNIKA
2.1. Zapewnienie dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości opartej na wykorzystaniu lokalnych zasobów i produktów	- powierzchnia nowych terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą [ha] - liczba powstałych nowych przedsiębiorstw [szt.] - liczba osób bezrobotnych [os.] - liczba działań promocyjnych wspierających rozwój przedsiębiorczości [szt.] - liczba działań promujących atrakcyjność terenów dla potencjalnych inwestorów [szt.] - liczba zorganizowanych spotkań dla przedsiębiorców oraz liczba uczestników tych spotkań [szt.]
2.2. Wzrost konkurencyjności	- liczba specjalistycznych gospodarstw rolnych [szt.]

gospodarstw rolnych oraz rozwój wyspecjalizowanego rolnictwa	- liczba gospodarstw agroturystycznych [szt.] - liczba przeprowadzonych szkoleń dla rolników [szt.] - liczba działań promocyjnych lokalnej produkcji rolnej i rolnictwa ekologicznego [szt.] - liczba zorganizowanych spotkań dla rolników oraz liczba uczestników tych spotkań [szt.]
2.3. Aktywizacja działań w kierunku rozwoju turystyki, agroturystyki, promocja lokalnych zasobów gminy	- liczba nowych produktów/miejsc turystycznych [szt.] - liczba przeprowadzonych działań informacyjno-promocyjnych [szt.] - liczba zorganizowanych imprez turystycznych promujących walory gminy [szt.] - długość powstałych dróg dla pieszych i rowerów [km]
2.4. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy oraz wrażenie systemu promocji	- liczba wybudowanych/zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej [szt.] - powierzchnia terenów inwestycyjnych [ha] - powierzchnia zagospodarowanych obszarów zielonych [ha]
Cel strategiczny III	
Zadbana i uporządkowana przestrzeń oraz wysoka jakość środowiska	
CEL OPERACYJNY	NAZWA WSKAŹNIKA
3.1. Poprawa dostępności i funkcjonalności infrastruktury drogowej oraz komunikacji zbiorowej	- długość wyremontowanych i przebudowanych [km] - długość wybudowanych dróg [km] - liczba powstałej infrastruktury okołodrogowej (parkingi, chodniki, przystanki, drogi dla rowerów itp.) [m², szt. km] - liczba nowych punktów oświetlenia ulicznego [szt.] - długość wybudowanej linii oświetlenia drogowego [km]
3.1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska naturalnego	- długość zmodernizowanej sieci wodociągowej [km] - liczba wybudowanych/zmodernizowanych stacji uzdatniania wody [szt., wydajność] - długość nowowybudowanej sieci wodociągowej [km] - długość zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej [km] - długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej [km] - liczba zmodernizowanych/wyremontowanych urządzeń wodno-kanalizacyjnych [szt.] - liczba powstałych przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.] - długość powstałej sieci gazowej [km]
3.3. Poprawa jakości środowiska naturalnego,	- liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji [szt.]

adaptacja do zmian klimatu	- liczba zmodernizowanych/przebudowanych źródeł ciepła [szt.] - liczba wybudowanych instalacji OZE [szt.] - liczba działań promocyjnych w zakresie OZE [szt.] - ilość wymienionych opraw oświetleniowych na energooszczędne [szt.] - liczba przeprowadzonych działań informacyjno-promocyjnych dotyczących oszczędzania energii [sz.] - ilość zebranego azbestu [Mg] - ilość odpadów zebranych z terenu gminy w sposób selektywny [Mg] - ilość odebranej folii rolniczej i innych odpadów pochodzących z działalności rolniczej [mg] - liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk [szt.] - liczba zrealizowanych projektów informacyjnych z zakresu ochrony środowiska [szt.]
3.4. Racjonalna polityka przestrzenna gminy kluczowym narzędziem zrównoważonego rozwoju	- opracowanie i przyjęcie przez Radę Gminy Planu ogólnego - powierzchnia wykupionych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych [ha] - liczba zrealizowanych i poddanych aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego [szt.] - liczba zrealizowanych działań rewitalizacyjnych [szt.] - powierzchnia obszarów poddanych rewitalizacji [ha]

VII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

W celu skutecznej realizacji Strategii Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040, samorząd jako jej operator oraz inicjator będzie poszukiwał wszelkich dostępnych źródeł, narzędzi, metod i możliwości realizacji określonych celów, aby urzeczywistnić zaproponowaną w dokumencie wizję rozwoju gminy. W części planistycznej dokumentu zaproponowane zostały jedynie zadania priorytetowe dla rozwoju gminy wraz z kosztami i źródłami finansowania. Koszty pozostałych planowanych zadań będą analizowane na bieżąco i umieszczane w planach finansowych gminy. Niektóre zadania będą realizowane z własnych środków, inne z dofinansowaniem z zewnątrz. Potencjalnymi źródłami finansowania działań umieszczonych w strategii są:

- środki własne gminy,
- środki budżetu państwa,
- rządowe programy inwestycyjne przeznaczone dla samorządów,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatywy Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej,
- inne fundusze ze źródeł europejskich np. fundusze norweskie oraz fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- pożyczki, kredyty bankowe,
- środki prywatne, które mogą zostać wykorzystane do współfinansowania projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych lub w formule partnerstwa publiczno-prywatnego,
- inne środki publiczne.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, na bieżąco analizowana jest możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące, jak i majątkowe.

VIII. ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA REALIZACJI PLANU STRATEGICZNEGO

W celu eliminacji ewentualnego negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze przeprowadzanych w ramach strategii inwestycji przewiduje się działania zapobiegawcze oraz bezwzględne respektowanie rygorów ochronnych określonych przepisami prawa dla poszczególnych obszarów cennych przyrodniczo. Ze względu na charakter i skalę planowanych działań ujętych w dokumencie nie przewiduje się wystąpienia zagrożeń dla środowiska naturalnego oraz zdrowia i życia ludzi. Teren, na którym prowadzone będą działania inwestycyjne nie wykracza poza granice administracyjne gminy Potworów. Zalecenia ogólnobudowlane łagodzące ewentualne niekorzystne oddziaływania planowanych inwestycji na środowisko:

- bezwzględne przestrzeganie przepisów BHP i przepisów przeciwpożarowych, zapewnienie zaplecza socjalnego
- odpowiednie oznakowanie obszarów prowadzenia prac budowlanych
- zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót w szczególności poprzez: stosowanie sprawnego technicznie sprzętu, korzystanie z urządzeń o niskich parametrach emisji zanieczyszczeń, ograniczanie czasu pracy maszyn, systematyczne sprzątanie placów budowy, odpowiednią gospodarkę odpadami, a także zabezpieczenie przed niekorzystnym wpływem na zwierzęta, rośliny oraz wody gruntowe i powierzchniowe.

ŚRODKI I ZALECENIA ŁAGODZĄCE NIEKORZYSTNE ODDZIAŁYWANIA DZIAŁAŃ INWESTYCYJNYCH ZAWARTYCH W STRATEGII NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY ŚRODOWISKA

WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

- zachowanie szczególnej ostrożności w czasie prowadzenia prac w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych
- zabezpieczenie/uszczelnienie terenów zapleczy budów (magazynowanie substancji, materiałów oraz odpadów w sposób eliminujący kontakt z wodami opadowymi i gruntowymi)
- zapewnienie pracownikom przedsiębiorstw budowlanych dostępu do przenośnych toalet
- stosowanie w budowanych i modernizowanych budynkach rozwiązań technicznych mających na celu ograniczenie zużycia wody
- zagwarantowanie odpowiedniego spływu wód opadowych i roztopowych z terenów nieprzepuszczalnych oraz ich oczyszczania ze względu na rodzaj odbiornika

POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

- zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót przez systematyczne sprzątanie placów budowy, zraszanie wodą placów budowy (zależnie od potrzeb), ograniczenie do minimum czasu pracy silników spalinowych maszyn i samochodów budowy, stosowanie osłon na urządzenia, maszyny i pojazdy, ograniczające pylenie

- promowanie ruchu rowerowego i pieszego, poprzez budowę nowych lub modernizację istniejących ciągów rowerowych i chodników
- ograniczenie zmniejszania powierzchni terenów zielonych na terenach zurbanizowanych,
- wprowadzenie pasów zieleni izolacyjnej, ograniczającej uciążliwości wywołane ruchem komunikacyjnym (hałas, zanieczyszczenia pyłowe)

LUDZIE

- ograniczenie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum w celu zmniejszenia emisji spalin oraz hałasu
- stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych (przepisy bhp), ograniczające jednocześnie uciążliwości przez nie wywoływane
- stosowanie roślinności izolacyjnej (głównie wzdłuż ciągów komunikacyjnych)

ŚWIAT ZWIERZĄT

- wykonanie inwentaryzacji budynków przed przystąpieniem do prac budowlanych (termomodernizacyjnych) pod kątem występowania ptaków oraz nietoperzy
- prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków oraz rozrodu lub hibernacji nietoperzy i innych gatunków istotnych pod względem przyrodniczym
- ograniczenie inwestycji na terenach bytowania, gniazdowania i żerowania dzikich zwierząt
- prowadzenie prac w możliwie najkrótszym czasie
- stosowanie zastępczych schronień dla ptaków i nietoperzy (w postaci skrzynek podociepleniowych i natynkowych) w czasie prowadzenia prac termomodernizacyjnych budynków

ŚWIAT ROŚLIN

- zachowanie obszarów biologicznie czynnych o powierzchni proporcjonalnej do powierzchni zagospodarowania
- wprowadzanie nowych obszarów zieleni urządzonej, dostosowanej do warunków siedliskowych oraz współgrającej z otoczeniem
- prowadzenie ręcznych wykopów w sąsiedztwie systemów korzeniowych oraz zabezpieczenie pni drzew narażonych na otarcia w czasie wykonywania prac budowlanych

POWIERZCHNIA ZIEMI

- przestrzegania prawidłowej gospodarki odpadami
- przed rozpoczęciem prac ziemnych zebranie warstwy wierzchniej gleby (humus), a po zakończeniu prac – rozplantowanie na powierzchni terenu

KRAJOBRAZ

- zintegrowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych z istniejącą rzeźbą terenu i zagospodarowaniem
- utrzymanie jak największe powierzchni zieleni

KLIMAT

- utrzymanie zieleni na terenach zurbanizowanych
- wzrost wykorzystania OZE

ZABYTKI I DOBRA MATERIALNE

- planowanie nowych inwestycji w harmonii z istniejącym krajobrazem i historycznym układem przestrzennym, odpowiednie wyeksponowanie obiektów zabytkowych o wysokich wartościach artystycznych, historycznych i kulturowych
- prowadzenie prac remontowych obiektów zabytkowych w uzgodnieniu z Konserwatorem Zabytków

Inwestycje przewidziane do wykonania w strategii realizowane będą głównie w obszarach zmienionych antropogenicznie, zurbanizowanych, przekształconych w wyniku działalności człowieka. Nie przewiduje się lokalizacji inwestycji na terenach podlegających rygorom ochronnym. Realizacja planowanych działań przyniesie pozytywne skutki dla środowiska oraz wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców gminy Potworów.

IX. WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia Rozwoju Gminy jest dokumentem programującym rozwój gminy do 2040 roku. Wszystkie pozostałe, zarówno obowiązkowe jak i fakultatywne plany i programy strategiczne (m.in. program ochrony środowiska, gminny program rewitalizacji, gminny program opieki nad zabytkami, plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe) są względem strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju. Zgodność tych dokumentów wykonawczych powinna odnosić się do:

- zgodności na poziomie wizji – sprawdzenia czy dokument jest spójny i opowiada na główną koncepcję gminy zawartą w Strategii,
- zgodności na poziomie celów – cele zaplanowane w dokumentach programowych niższego rzędu muszą wpisywać się w realizację celów zaplanowanych w strategii,
- zgodność na poziomie zaplanowanych efektów – dokumenty wykonawcze powinny przyczynić się do osiągnięcia wskaźników zaplanowanych w strategii,
- zgodność na poziomie wytycznych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Tabela 6. Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Obszar tematyczny	Dokumenty na poziomie lokalnym	Aktualność dokumentu, wytyczne i zalecenia
Planowanie przestrzenne	Plan ogólny gminy	Uchwała Nr XXVI/243/2014 Rady Gminy Potworów z dnia 13 sierpnia 2014r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Potworów. Zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2023r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym „plan ogólny” zastępuje studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. W momencie opracowywania planu ogólnego należy uwzględnić zaplanowany w Strategii model rozwoju, jak i rekomendacje do poszczególnych terenów.
	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Potworów przyjęty uchwałą Nr VIII/40/03 Rady Gminy Potworów z dnia 31 lipca 2003r. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Potworów, przyjęta uchwałą Nr XXV.237.2014 Rady Gminy Potworów z dnia 29 maja 2014r. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Potworów, przyjęta uchwałą Nr XXI.167.2017 Rady Gminy Potworów z dnia 25 maja 2017r.

		Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Potworów, przyjęta uchwałą Nr IV.21.2018 Rady Gminy Potworów z dnia 28 grudnia 2018r. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszarów kontynuacji i rozwoju zabudowy w granicach sołectw: Potworów, Łojków i Kozieniec – etap I przyjęty uchwałą Nr XXVIII.230.2018 Rady Gminy Potworów z dnia 12 lipca 2018r. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszarów koncentracji i rozwoju zabudowy oraz wybranych obszarów rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej w granicach sołectw Grabowa, Grabowska Wola, Długie, Kacperków i Łojków – I etap przyjęty uchwałą Nr V.27.2019 Rady Gminy Potworów z dnia 31 stycznia 2019r. Gmina rozważy zasadność opracowania/aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla innych obszarów.
	Gminny Program Rewitalizacji	Uchwała Nr XIX.75.2025 Rady Gminy Potworów z dnia 30 kwietnia 2025r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Potworów Gmina przystąpiła do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Potworów do 2040 roku (Uchwała Nr XXII.87.2025 Rady Gminy Potworów z dnia 25 czerwca 2025r.)
Energetyka, ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Potworów (Załącznik do Uchwały Nr XI.62.2015 Rady gminy potworów z dnia 29 grudnia 2015r.) Należy rozważyć konieczność opracowania aktualizacji dokumentu
	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy	Należy rozważyć konieczność opracowania dokumentu
	Program ochrony środowiska dla gminy	Program ochrony środowiska dla gminy Potworów na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024 (Uchwała Nr XXII.180.2017 Rady Gminy w Potworowie z dnia 31 sierpnia 2017r.) Należy rozważyć konieczność opracowania aktualizacji dokumentu
	Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy	Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Potworów na lata 2025-2032 (Uchwała nr XVII.65.2025 Rady Gminy w Potworowie z dnia 28 marca 2025r.)

Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Program Opieki nad Zabytkami dla gminy	Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Potworów na lata 2021-2024 (Uchwała Nr XXVI.158.2021 Rady Gminy w Potworowie z dnia 22 lipca 2021r.) Rekomenduje się zaktualizowanie dokumentu
Polityka społeczna	Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla gminy	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Potworów na lata 2025-2030 (Uchwała Nr XIX.68.2025 Rady Gminy w Potworowie z dnia 30 kwietnia 2025r.).
	Dokumenty sektorowe	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Potworów na lata 2025-2027 (Uchwała Nr XII.43.2024 Rady Gminy Potworów z dnia 30 grudnia 2024r.). Dokument aktualny, będzie wymagał aktualizacji w okresie obowiązywania Strategii.
		Program współpracy Gminy Potworów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2025 rok (Uchwała Nr X.37.2024 Rady Gminy w Potworowie z dnia 27 listopada 2024r.).
		Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027 (Uchwała Nr XIX.70.2025 Rady Gminy w Potworowie z dnia 30 kwietnia 2025r.). Dokument aktualny, będzie wymagał aktualizacji w okresie obowiązywania Strategii.
		Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Gminy Potworów na lata 2025-2030 (Uchwała Nr XIX.71.2025 Rady Gminy w Potworowie z dnia 30 kwietnia 2025r.). Dokument aktualny, będzie wymagał aktualizacji w okresie obowiązywania Strategii.
		Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Potworów w 2025 roku (Uchwała Nr XV.53.2025 Rady Gminy w Potworowie z dnia 3 marca 2025r.)
		Wieloletni plan gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Potworów na lata 2025-2029 (Uchwała Nr XV.56.2025 Rady Gminy w Potworowie z dnia 3 marca 2025r.)
Rozwój ponadlokalny	Lokalna strategia rozwoju na lata 2023-2027	Lokalna strategia rozwoju na lata 2023-2027 Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wszyscy Razem”

		Dokument jest aktualny i zgodny z treścią zapisów w niniejszej Strategii.
Zarządzanie kryzysowe	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Dokument, wraz z innymi dotyczącymi wystąpienia zagrożenia (w tym dokumenty zastrzeżone) – aktualne. Określają zadania bezpieczeństwa na poziomie gminnym i nie są zależne od zapisów strategii, stanowią zapisy prawa ogólnego.
Finanse publiczne	Wieloletnia prognoza finansowa gminy	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Potworów na lata 2025-2028 (Uchwała Nr XX.78.2025 z dnia 23 maja 2025r.), która ukazuje sytuację finansową i zamierzenia budżetowe gminy.

BIBLIOGRAFIA

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Potworów,
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy potworów na lata 2023-2029
- Raport o stanie gminy Potworów za 2020 rok, Raport o stanie gminy Potworów za 2021 rok,
- Raport o stanie gminy Potworów za 2022 rok, Raport o stanie gminy Potworów za 2023 rok,
- Raport o stanie gminy Potworów za 2024 rok,
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030),
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030,
- Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku (marzec 2022),
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

SPIS TABEL, RYSUNKÓW I WYKRESÓW

Tabela 1. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych obejmujących teren gminy Potworów (http://karty.apgw.gov.pl/ - Karty Charakterystyk JCWP).....	15
Tabela 2. Charakterystyka JCWPd obejmujących teren gminy Potworów (http://karty.apgw.gov.pl/ - Karty Charakterystyk JCWP)	16
Tabela 3. Plan strategiczny rozwoju gminy Potworów– cele strategiczne i operacyjne.....	47
Tabela 4. Projekty wspierające realizację celów strategicznych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Potworów na lata 2025-2040	59
Tabela 5. Wskaźniki monitorowania realizacji celów strategii.....	94
Tabela 6. Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	102
 Rysunek 1. Położenie obszaru gminy względem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) (https://epsh.pgi.gov.pl/epsh/).....	16
Rysunek 2. Schemat programowania rozwoju (opracowanie własne)	44
Rysunek 3. Obszar strategicznej interwencji województwa mazowieckiego (Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze)	87
Rysunek 4. Obszar Lokalna Grupa Działania „Wszyscy Razem” (Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027 – Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wszyscy Razem”)	88
Rysunek 5. Podobszary rewitalizacji na terenie gminy (Diagnoza delimitacyjna).....	89
Rysunek 6. Schemat planowania, wdrażania, ewaluacji i aktualizacji strategii	91
 Mapa 1. Schematyczne rozmieszczenie podstawowych elementów infrastruktury drogowej (opracowanie własne, www.e.mapa.pl).....	63
Mapa 2. Schematyczna lokalizacja podstawowych usług społecznych w gminie Potworów	66
Mapa 3. Schematyczne rozmieszczenie głównych elementów infrastruktury technicznej.....	69
Mapa 4. Sieć osadnicza gminy - hierarchia jednostek osadniczych	72

ZAŁĄCZNIK Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Potworów